

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน
ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี

The People-Participation Factor in the Community
Development : The Case of Amphoe Phan Thong
Changwat Chon Buri

โดย

นายไชยชนะ สุทธิวรชัย

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาลังคม)

พ.ศ. 2536

ไชยชนะ สุธวัตรชัย 2536: ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน
ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี ปริมาณศิลปะศาสตร์มหาบัณฑิต
(พัฒนาสังคม) สาขาพัฒนาสังคม โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา
ประธานกรรมการที่ปรึกษา : นายพรเทพ พัฒนานนุรักษ์ 180 หน้า

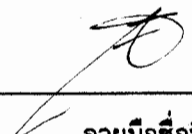
วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงศักยภาพ, ระดับการมีส่วนร่วมและ
สร้างมาตรฐานวัดศักยภาพของชุมชนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยชุมชน ตัวอย่างที่ใช้
ในการวิจัยคือหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือน จำนวน 207 คน เครื่องมือในการวิจัยใช้
แบบสัมภาษณ์ซึ่งสร้างขึ้นเอง สถิติวิเคราะห์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือการหาค่าสัมประสิทธิ์
ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษาและการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุโดยวิธี Stepwise
Solution

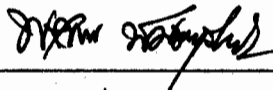
ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง,
ศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับสูง,
การควบคุมภายในสังคมอยู่ในระดับต่ำ, ความไว้วางใจและ เชื่อถือที่มีต่อองค์กรประชาชนในชุมชนอยู่ใน
ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง, โอกาสของการเข้าร่วมอย่างอิสระอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ

จากผลการศึกษาพบว่า มีตัวแปร 2 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
การพัฒนาชุมชน คือ

1. ศักยภาพของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยมีตัวแปรย่อย
3 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันคือบรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม
, ปฏิกริยาทางจริยธรรม , ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

2. การควบคุมภายในสังคมมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม
ตัวแปรทั้ง 2 มีความสัมพันธ์รวมเท่ากับ 0.7073 สามารถอธิบายความแปรปรวนการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการพัฒนาชุมชนได้ ร้อยละ 50 โดยมีค่า $F=50.56841$ นัยสำคัญ 0.00 โดยที่ตัวแปร
ศักยภาพของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนมีอิทธิพลมากที่สุด

ลายมือชื่อนิลิต

ลายมือชื่อประธานกรรมการ

11 / 30 / 36

11 / 3 / 93

Chaichana Sutthivarachai 1993 : The People-Participation Factor in the Community Development : The Case of Amphoe Phan Thong Changwat Chon Buri. Master of Arts(Social Development), Major Field Social Development, Interdisciplinary Graduate Program. Thesis Advisor : Mr.Porntep Patthanaturuk. 180 pages.

This research aims to study potential factor, participation level and set up potential measure of communities where people participate in community development. The sampling compises the 207 head of families or family representatives. The questionair was designed to interview. The statistic analysis was done by findind out coefficient between the designed variables and multiple-regression by Stepwise Solution.

The findings are as followers : People participation in community development is in high medium level., Behaviral potential of people participation in community development is in high level., Social control is in low level., People organization getting trust from people in community is high-medium level., Independent participation of people is in low-medium level.

The finding, also, presents the following, two variables having relationship to people participation. 1) Behaveiral potential of people participation in community development. The three subvariables were found having positive corelation : preception norm, moral philosophy action and the expectation of participation beheveiror outcome. 2) Social control were negative corelated to the abovementioned.

The corelationship value of the three variables equals to 0.773 and can explian 50% of the standard deviation of people participation in community development ($F = 50.56841$ at 0.00). The most influent variable is the behaviral potential of people partipation in community development.

Student's Signature

Thesis Advisor's Signature

11 / 3 / 93

คำนิยม

วิทยานิพนธ์นี้ สำเร็จได้ด้วยความสำเร็จจาก อาจารย์ พรเทพ พัฒนานุรักษ์
ประธานกรรมการที่ปรึกษา อาจารย์ สุรพันธ์ เพชรวิภา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เฉลียว
ฤกษ์จุวิมล กรรมการที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ธีรพรณ ธีระนนท์ ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย
ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาทิศทางการวิจัยและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ คุณเปรี๊ชา กมลบุตร
นายอำเภอพานทอง และข้าราชการอำเภอพานทอง ที่ได้ความกรุณาในการเก็บรวบรวมข้อมูล
ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้ได้ขอขอบพระคุณคณะกรรมการวิจัยวัฒนธรรมภาคกลาง สำนักงาน
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติทุกท่าน ที่ได้กรุณาสนับสนุนช่วยเหลือการวิจัยครั้งนี้และ
ปณิมิตรหลายท่านที่ให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง
ในที่สุด

ไชยชนะ สุทธิวรชัย

มีนาคม 2536

(1)

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง

(3)

บทที่ 1	บทนำ	1
	ความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
	ขอบเขตของการวิจัย	6
	นิยามศัพท์	6
บทที่ 2	การตรวจเอกสาร	10
	แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
	ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	28
	สมมติฐานในการวิจัย	35
บทที่ 3	ระเบียบและวิธีวิจัย	36
	วิธีการเก็บข้อมูล	37
	การสร้างเครื่องมือ และการทดลองเครื่องมือ	43
	การวิเคราะห์ข้อมูล	44
บทที่ 4	ผลการวิจัย และข้อวิจารณ์	45
	ผลการวิเคราะห์ เพื่อสร้างมาตรวัดปัจจัยเชิงศักยภาพ	45
	ผลการสร้างมาตรวัด	121
	ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน	132
บทที่ 5	สรุป และข้อเสนอแนะ	147
	สรุปผลการวิจัย	147
	สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยการมีส่วนร่วม	149
	ข้อค้นพบในการวิจัย	152

	(2)
	หน้า
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	153
ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย	156
ข้อเสนอแนะ เพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	158
เอกสารอ้างอิง	159
ภาคผนวก	165

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงหมู่บ้านที่ได้รับการลุ่ม แยกตามตำบลที่ได้รับการลุ่มในขั้นตอนที่ 1	38
2	แสดงจำนวนตัวอย่างครัวเรือนแยกตามรายตำบล หมู่บ้าน	40
3	แสดงค่าสัมพัทธ์และค่ามัชฌิม เรขาคณิตของข้อความการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ในขั้นสุดท้าย	51
4	แสดงการ เปรียบเทียบข้อความปฏิกริยา เดิมกับข้อความที่ได้รับการปรับ	68
5	แสดงค่าความ เชื่อถือของตัวแปรต่าง ๆ	77
6	แสดงค่าเฉลี่ยของลักษณะต่างๆ ในกิจกรรมในการพัฒนาหมู่บ้าน	83
7	แสดงค่าเฉลี่ยของลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชนที่ได้รับการถ่วงน้ำหนักด้วยค่าคะแนนประจำข้อ	88
8	แสดงค่าเฉลี่ยด้านต่างๆ ของบรรทัดฐานการรับรู้พฤติกรรม	90
9	แสดงค่าเฉลี่ยของปฏิกริยาจริยธรรม	91
10	แสดงค่าเฉลี่ยของโอกาสที่ผลกรรมจะ เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรม การมีส่วนร่วม	93
11	แสดงค่าเฉลี่ยของความปรารถนาให้ เกิดผลกรรมจากการแสดงพฤติกรรม การมีส่วนร่วม	94
12	แสดงค่าเฉลี่ยของความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรม การมีส่วนร่วม หลังจากปรับค่าตามสูตรพิช ไบน์และ ไฮเซน	96

ตารางที่	(4) หน้า
13	จำแนกและร้อยละของการประเมินความถูกต้องของพฤติกรรมความร่วมมือร่วมใจ 97
14	แสดงค่าเฉลี่ยของตัวแปรย่อยศักยภาพของพฤติกรรมความร่วมมือร่วมใจ 98
15	แสดงค่าเฉลี่ยของการควบคุมทางสังคมจำแนกตามขนาดปฏิกิริยาและผล 99
16	แสดงค่าเฉลี่ยของการควบคุมทางสังคม 100
17	แสดงค่าเฉลี่ยลักษณะขององค์กรประชาชนที่ได้รับความไว้วางใจและเชื่อถือจากประชาชน 101
18	แสดงค่าเฉลี่ยของโอกาสของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างอิสระ 102
19	แสดงค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ในการวิจัยครั้งนี้ 104
20	การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุ(Multiple Regression) โดยวิธีStepwise Solution เมื่อสิ้นสุดขบวนการ 109
21	สรุปผลการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุ 110
22	แสดงค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรอิสระที่เข้าสู่สมการถดถอยแบบพหุ 111
23	แสดงค่าความยืดหยุ่นของค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน 118
24	แสดงจำนวนและร้อยละของลักษณะประชากรและการได้รับเลือกจากประชาชนในหมู่บ้านให้เป็นตัวแทนในการดำเนินกิจกรรมของหมู่บ้าน 133

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของนโยบาย

ความไม่เสมอภาคทางด้านชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ในภูมิภาค และชุมชนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและโดยเฉพาะชนบทไทย ถือได้ว่าเป็นผลในทางลบที่เกิดจากความล้มเหลว ในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาประเทศภายใต้ นโยบายของรัฐบาล ตามโครงการพัฒนาเศรษฐกิจแบบมหภาค ซึ่งนอกจากจะทำให้ผลการพัฒนาไม่กระจาย ไปอย่างกว้างขวางพร้อมกันได้ทำลายโครงสร้างสังคมและศักยภาพในการพัฒนาของ ชนบทในเวลาต่อมา หลังอำนาจจากภายนอกอันได้แก่ กลไกตลาด(ที่มองไม่เห็น)มา เป็นตัวทำลายศักยภาพในการพัฒนาชนบท การพัฒนาประเทศไม่สอดคล้องกับสภาพ แวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรมและโครงสร้างทางสถาบันท้องถิ่นที่จะเสริม สร้างให้เกิดศักยภาพของการพัฒนาในระยะยาว

จากนโยบายการพัฒนาดังกล่าว เป็นผลทางอ้อมให้การกำหนดแนวทาง และการปฏิบัติการตามแผนที่เกิดขึ้น เป็นไปตามความต้องการของตลาดภายนอก การได้รับการถ่ายทอดทางเทคโนโลยี ตลอดจนการช่วยเหลือด้านการจัดการชุมชน เงินทุน ระยะเวลาที่ยาวนานถึง 20 ปีได้ปลูกฝังค่านิยมที่ตึงตัง และรบกวนการ บงการให้ปฏิบัติตามวิถีทางที่กำหนดจากคนอื่น ๆ คนในชุมชนเองไม่ได้คิด ไม่ได้ ดำเนินการโดยตนเองผลดีผลประ โยชน์ที่เกิดจากแนวการพัฒนาตามแนวนี้ได้สนองตอบ ทางความเจริญ ความอยู่ดีกินดีให้กับเมืองใหญ่ ๆที่กำหนดความต้องการหรือเป็นที่ตั้ง แห่งตลาดที่จะกำหนดความต้องการให้ชุมชนชนบทสนองตอบ สิ่งเหล่านี้จึงไม่ได้ก่อให้เกิด ประโยชน์แก่คนยากจน ในชนบทอย่างแท้จริง

ยุทธศาสตร์แห่งการพัฒนาชนบทของประเทศในปัจจุบันได้เปลี่ยนไป โดย ให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ซึ่งเป็นผลจากการเรียกร้อง ของนักวิชาการ และนักพัฒนาทั่วไปทั้งในภาครัฐบาลและเอกชน ยุทธศาสตร์ของการ พัฒนาที่มีอุดมการณ์สูงสุดอยู่ที่ความสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ของชนบท สามารถที่จะช่วย เหลือตนเองและแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง เพื่อความสามารถที่จะกำหนดแนวทางใน

การพัฒนาของตนเองทดแทนการเป็นผู้ที่คอยรับ แยมือรับความช่วยเหลืออย่างที่เป็นมา ซึ่งจะสามารถสนองความต้องการของตนได้ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งหรือถือได้ว่าเป็นรากแก้ว หรือแก่น ของแนวคิดของการพัฒนาชนบท หลายๆ แนวคิดที่ใช้ในการพัฒนาประเทศ แม้ว่าแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาจะเป็นแนวคิดที่เพิ่งเกิดขึ้น ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาก็ตาม แนวคิดนี้ได้กระจายและแตกต่างกันออกไปอย่างมากมาย มีรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกัน

จากความแตกต่างกันเหล่านี้ ยุทธวิธีที่จะนำมาวัดว่าประชาชนในชนบทมีการมีส่วนร่วมอย่างไรจะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ นิยามความหมายของการมีส่วนร่วมของแนวคิดทฤษฎีนั้นๆ ซึ่งก็ไม่แตกต่างอะไรกับประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลของแนวคิดเหล่านั้นมา และได้กำหนดขึ้นเป็นยุทธวิธีที่จะทำให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาในแนวคิดนั้น ๆ

ประเด็นที่น่าจะนำมาพิจารณาในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาของไทยก็คือ การที่ประชาชนได้ดำเนินการตามโครงการนโยบายของรัฐหรือองค์การต่าง ๆ ที่กำหนดลงมา ประชาชนจะมีส่วนร่วมในระดับใดจะพิจารณาจากความเสียหาย เช่น เสียสละแรงกาย กำลังทรัพย์ให้กับโครงการต่างๆ เหล่านั้น การส่งเสริมและกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทโดยเน้นความร่วมมือระหว่างข้าราชการ กับประชาชนตามโครงการที่รัฐกำหนดให้ ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนโดยเฉพาะการดำเนินการในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 4 - 5 อาทิเช่น โครงการสร้างงานในชนบท(กลช.) , ระบบการบริหารงานพัฒนาชนบทแนวใหม่ (กชช.) , โครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก โครงการกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาเหล่านี้ยังอยู่ในลักษณะที่เขาคิดให้อันทำ จึงเป็นเพียงรูปแบบที่แสดงให้เห็นว่าประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา หากยังคงเป็นลักษณะเช่นนี้ต่อไปการย้ายอยู่บนหนทางแห่งการพึ่งพาระบบภายนอกก็ยังคงอยู่อย่าง เป็นวัฏจักรไม่จบสิ้น การจะเข้าถึงแก่นแห่งการพัฒนาชุมชนที่จะให้พึ่งตนเองได้คงเป็นไปด้วยความยากลำบาก

ในการวิจัยระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ผ่านมาผลที่ปรากฏมัก จะออกมาในรูปที่ผู้มีฐานะดีจะเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนามากกว่าผู้มีฐานะต่ำ ซึ่งผลงาน วิจัยต่างๆ ได้ชี้ให้เห็นอะไรบางอย่างของการให้ความหมาย และการพิจารณา ระดับของการมีส่วนร่วมที่กำหนดจากนามธรรมให้เป็นรูปธรรมโดยใช้เหตุผลทางเศรษฐกิจ ทางวัตถุเป็นตัวกำหนด การกำหนดในลักษณะเช่นนั้นในโครงการต่าง ๆ ที่มีผลเงื่อนไข ผูกมัด โดยใช้เงื่อนไขทางเศรษฐกิจได้กลายเป็นปัจจัยกีดกันกีดขวางการมีส่วนร่วมของ คนยากจนหรือไม่ ลักษณะเช่นนี้คงทำให้เราต้องกลับมาพิจารณาความหมายของการมี ส่วนร่วมในการพัฒนาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันที่ปราศจากการคำนึงถึงสภาพของ จิตวิทยาสังคม สังคมวิทยา วัฒนธรรมดั้งเดิมกันใหม่อีกครั้ง ความเข้าใจเงื่อนไขต่าง ๆ ของระบบ วัฒนธรรมภายในชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญและน่าที่จะนำมาคิดพิจารณา

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท ผู้ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดวิธีการดำเนิน การต่าง ๆ มักมาจากหน่วยราชการมีลักษณะเป็นเจ้านายในสายตาประชาชน (ซึ่งที่ จริงอาจจะไม่ได้ทำตัวเช่นนั้น) ทำให้เกิดความเกรงใจยอมรับฟังการถ่ายทอด แต่มัก จะไม่ปฏิบัติตาม หรือปฏิบัติตามก็ช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้นพิจารณาได้จากประสบการณ์ ที่มีมาในอดีต โครงการหลายโครงการรัฐได้ทุ่มเงินมหาศาลก็ต้องพบกับความล้มเหลว หรือไม่ก็ได้ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา เจ้าหน้าที่ของรัฐส่วนใหญ่มักยังคิดว่าการ มีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือ หรือเทคนิคใหม่ให้ชาวบ้านยอมรับ กิจกรรมที่เจ้าหน้าที่กำหนด ไว้แล้ว (ทวีทอง , 2523 : 3)

โดยทั่วไปเราจะพบว่าประชาชนและชุมชนในชนบทจะมีการรวมกลุ่มในการ ประกอบกิจกรรมในลักษณะการรวมกลุ่มกัน ในหมู่บ้านมิตรและเพื่อนบ้านที่เรียกกันว่าคุ้มบ้าน ด้วยความใกล้ชิดสนิทสนม และความคาดหวังที่จะช่วย ใ้งานนั้นจะได้ช่วยเหลือกันทั้งใน ด้านแรงงาน ปัจจัยบางประการที่เห็นได้อย่างชัดเจน อาทิเช่น การร่วมกันเพื่องาน กิจกรรมศาสนาต่างๆ เช่น งานบุญกองข้าว พิธีกรรมประเพณีในฤดูกาลต่าง ๆ เกือบทุกคน ที่อยู่ใ้คุ้มบ้านเดียวกัน และแหล่งใกล้เคียงจะร่วมแรงร่วมใจกันอย่างดี และเป็นเช่นนี้ ตลอดเวลา จึงเป็นที่น่าสังเกตว่าน่าจะมีอะไรทำให้เกิด เป็นปัจจัยให้มีการมีส่วนร่วมของ ประชาชนได้โดยเกือบจะไม่ต้องกระตุ้นเร่งเร้า ซึ่งแตกต่างการพัฒนาชนบทที่ถูกกำหนด ขึ้นโดยรัฐบาลเอง และในลักษณะเดียวกันนี้เทคโนโลยีของการพัฒนาไม่ว่าจะการเกษตร ที่สร้างและคิดค้นโดยชาวบ้านด้วยกันเองกับได้รับการยอมรับและนำไป ใช้อย่างง่ายดาย หรือที่เรียกว่า ชาวบ้านสอนชาวบ้าน (สุจินต์ , 2523 : 1)

ฉันทนาการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนา ซึ่งก็คือการพึ่งตนเองจึง
 จำเป็นที่เราจะต้องทราบรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชนพร้อม
 กับทราบปัจจัยต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของชุมชน ซึ่งแต่ละชุมชน
 ย่อมแตกต่างกัน ในบางหมู่บ้านสามารถจะดำเนินการพัฒนาได้ตามความต้องการ เป็นไปตาม
 เป้าประสงค์ของรัฐบาล แต่เมื่อถึงจุดหนึ่งกลับประสบกับความล้มเหลวในเวลาต่อมาและ
 หลายหมู่บ้านที่สามารถพัฒนาชุมชนของตนเองได้เป็นอย่างดี ความแตกต่างเหล่านี้เป็นจุด
 ที่น่าสนใจที่จะได้ทำการศึกษาวิจัยที่จะหา เหตุปัจจัยที่จะทำให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมใน
 การพัฒนาที่เป็นไปอย่างแท้จริงและต่อเนื่อง ในรูปของสถาบันต่อไป

เหตุผลที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่ง ก็คือ ประชาชนในชนบทในแต่ละชุมชนย่อมมี
 ลักษณะภายในชุมชนที่แตกต่างกันออกไป ศักยภาพที่เกิดขึ้นของชุมชนที่จะร่วมกันเพื่อพัฒนา
 ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นย่อมมีลักษณะแตกต่างกันออกไปเช่นกัน ความพร้อมที่จะพัฒนาต่อไปจึงมี
 ความแตกต่างกันออกไป การรู้ฐานแท้ในท้องถิ่นถึงศักยภาพของประชาชนในชุมชนในการ
 มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน น่าจะเป็นหนทางที่จะทำให้การดำเนินโครงการพัฒนา
 ต่าง ๆ บรรลุเป้าประสงค์โดยง่าย พร้อมกันจะทำให้การกำหนดยุทธวิธี เพื่อเข้าถึงยุทธ
 ศาสตร์ของการพัฒนาชุมชน อันได้แก่การพึ่งพาตนเองเป็นไปง่ายยิ่งขึ้น การศึกษาถึง
 ศักยภาพของประชาชนในชุมชน เพื่อรู้ฐานแท้ในท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
 โดยชุมชน การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาวิจัยถึงเหตุปัจจัยที่จะทำให้ประชาชนมี
 ส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ในรูปของภาพรวมของชุมชนทั้งหมดที่จะร่วมกันเพื่อพัฒนาความ
 เป็นอยู่ที่ดีขึ้น การแก้ปัญหของชุมชนในรูปต่าง ๆ (พิจารณา ในฐานะการทำหน้าที่ของชุมชน)
 โดยศึกษา เหตุปัจจัยในเชิงศักยภาพของประชาชนในชุมชนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา
 ชุมชนและกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งหมดจะต้องเริ่มต้นที่ความต้องการ
 ของประชาชน มิใช่ความต้องการจากบุคคลภายนอก

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งประเด็นศึกษา กรณีอำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี
 ซึ่งก็เป็นเช่น อำเภออื่น ๆ ที่รัฐเข้าไปดำเนินการ สนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้า
 มีส่วนร่วมในการพัฒนาและก็ได้แสดงผลออกมาดังที่ได้กล่าวมาแล้วมีหลายหมู่บ้านที่รัฐต้อง
 ประสบความล้มเหลวและหลายแห่งก็สามารถจะอยู่ได้ โดยการมีส่วนร่วมที่จะคิดดำเนินการ
 การพัฒนาอย่างแข็งขันอะไรจะ เป็นปัจจัยที่จะทำให้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนที่แตก
 ต่างกันในระดับมากน้อย เพื่อจะเป็นแนวทางในการพัฒนาที่จะกำหนดยุทธวิธี วิธีการ
 นโยบายที่จะเป็นไปตามเป้าหมายแห่งการพัฒนาที่แท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

จากข้างต้นจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้คือ:-

1. เพื่อค้นหาปัจจัยเชิงศักยภาพของประชาชนในชุมชนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการร่วมคิดและตัดสินใจกำหนดกิจกรรม ร่วมดำเนินกิจกรรม การได้รับประโยชน์ การประเมินผล การแก้ไขข้อบกพร่องได้โดยประชาชนในชุมชนเอง โดยทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน
2. เพื่อสร้างมาตรการวัดศักยภาพของประชาชนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
3. เพื่อศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตามนโยบายของรัฐ กับความเป็นจริงที่จะพึ่งพาตนเองได้ของประชาชน รวมทั้งค้นหาอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบปัจจัยเชิงศักยภาพของประชาชนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
2. เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ในการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยประชาชน รวมถึงการปรับเปลี่ยนการพัฒนาชนบทในรูปแบบที่ใช้อยู่ให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง
3. เพื่อช่วยให้เป็นแนวทางในการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในระดับอื่น ๆ ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้:-

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะกรณี การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของอำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี
2. เป็นการศึกษาปัจจัยเชิงศักยภาพของประชาชนที่จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยประชาชน
3. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไม่เฉพาะเจาะจงโครงการของรัฐเท่านั้น แต่จะรวมถึงกิจกรรมของชุมชนที่ดำเนินขึ้นเพื่อการพัฒนาของชุมชนเองทั้งในทางวัตถุ และจิตใจ

นิยามศัพท์

"ปัจจัยเชิงศักยภาพของประชาชน" หมายถึงปัจจัยที่ประกอบขึ้นเป็นความพร้อมของประชาชนในชุมชนโดยมุ่งเน้นบุคคลในชุมชน องค์การประชาชนปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในชุมชนระหว่างประชาชนกับองค์กร (ในภาพรวมของชุมชนทั้งหมดที่จะร่วมกันเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น)

"การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน" หมายถึง กระบวนการที่กลุ่มของประชาชน สามารถที่จะดำเนินการตัดสินใจดำเนินกิจกรรม การดำเนินกิจกรรม การได้รับผลประโยชน์ การประเมินผล การแก้ไขข้อบกพร่อง ได้โดยชุมชนของตนเอง โดยทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชน

"ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน" หมายถึง ความมากน้อยที่แตกต่างกันที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมในระดับสูง การมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง และการมีส่วนร่วมในระดับต่ำ

"การมีส่วนร่วมระดับสูง" หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนสามารถที่จะ
ดำเนินการตัดสินใจดำเนินการ กำหนดผลประโยชน์ การประเมินผล การแก้ไข
ปัญหา โดยประชาชนในชุมชนเองทั้งหมด

"การมีส่วนร่วมระดับกลาง" หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชน มีความ
สามารถที่จะดำเนินการตัดสินใจ ดำเนินกิจกรรม กำหนดผลประโยชน์ การประเมินผล
การแก้ไขปัญหโดยชุมชนเพียงบางส่วน ในกิจกรรมพัฒนา และจะต้องได้รับคำปรึกษาหารือ
หรือได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

"การมีส่วนร่วมระดับต่ำ" หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนไม่มีความ
สามารถที่จะดำเนินการตัดสินใจ ดำเนินกิจกรรม กำหนดผลประโยชน์ การประเมินผล
การแก้ไขปัญหได้โดยชุมชนเอง จะเป็นแต่เพียงผู้รับบริการ หรือรับคำสั่งจากเจ้าหน้าที่
ของรัฐ

"ศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน" หมายถึง
ความพร้อมภายในบุคคลที่นำไปสู่การเกิดพฤติกรรมในการเข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนา
ชุมชนซึ่งมีลักษณะ เป็นความรู้สึกถูกผูกมัดต่อการแสดงพฤติกรรมฯ ตามคาดหวัง (ความเชื่อ)
เกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรม ปฏิกริยาทางจริยธรรมและการรับรู้
บรรทัดฐานของพฤติกรรมฯ ของบุคคล ซึ่งจะพิจารณาได้จาก

1. บรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมฯ ของบุคคล
2. ปฏิกริยาทางจริยธรรม
3. ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมฯ
4. การประเมินความผูกมัดของพฤติกรรมฯ

"บรรทัดฐานการรับรู้ตามการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการ
พัฒนาชุมชนของบุคคล" หมายถึง การรับรู้ว่าคุณค่าอื่นในชุมชนมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วม
ในการพัฒนาชุมชนมาน้อยเพียงใด และการคาดการณ์ว่าคุณค่าอื่นในชุมชนมีแนวโน้มที่จะ

ทำพฤติกรรมฯ มากน้อยเพียงใด

"พฤติกรรมทางจริยธรรม" หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อผลการกระทำ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ทั้งที่เป็นการกระทำของตนเองและการกระทำของผู้อื่น พฤติกรรมนี้จะแสดงออกมาในรูปของความรู้สึก เช่น ซินชม ละอาย ฯลฯ และแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอก เช่น ยอมรับ และการต่อต้าน

"ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรม" หมายถึง การประเมินตามความเชื่อของตนเองว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน จะนำไปสู่ผลอะไรบ้าง และผลแต่ละอย่างมีโอกาสเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดและมีความน่าปรารถนามากน้อยเพียงใด ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ในรูปของวัตถุ จิตใจ ความเชื่อทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี

"การประเมินความถูกต้องของพฤติกรรม" หมายถึง การประเมินโดยใช้หลักการในการตัดสินใจถึงความถูกต้อง ความไม่ควรถ้าของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

"การควบคุมภายในสังคม" คือ พฤติกรรมทางลบจากบุคคลรอบด้านในชุมชน ที่มีต่อบุคคลใดในชุมชนที่มีพฤติกรรมไม่สอดคล้องกับการยอมรับของประชาชนในชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลที่กระทำพฤติกรรมนั้น ๆ กลับไปละทิ้งพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับของประชาชนในชุมชน ซึ่งจะนำไปตามมาตรฐานทางสังคม วัฒนธรรมของแต่ละชุมชน

"องค์กรประชาชน" หมายถึง กลุ่มคนในชุมชนที่ทำหน้าที่ให้เป็นตัวแทนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นแกนนำในการดำเนินกิจกรรม อาจจะเป็นองค์กรอย่างเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการก็ได้ เช่น กรรมการหมู่บ้าน หรือกรรมการเฉพาะกิจภายในหมู่บ้าน หรือชุมชน

"ความไว้วางใจและเชื่อถือ" หมายถึง ความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อองค์กรประชาชนว่ามีประสิทธิภาพ มีความซื่อสัตย์ มีความจริงใจ มีความสามารถ มีความบริสุทธิ์ใจที่จะดำเนินการต่าง ๆ เพื่อชุมชนอย่างแท้จริง และทำให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์โดยเสมอภาคกัน

"โอกาสของการเข้าร่วมอย่างอิสระ" หมายถึง การที่ประชาชนสามารถที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนตามที่ตนเองต้องการได้โดยไม่มีปัจจัยอื่นใดที่จะทำให้การเข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนเป็นไปด้วยความลำบาก หรือหมดโอกาสที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การตรวจเอกสารได้ทำการศึกษาจากเอกสารต่างๆ ซึ่งพอจะแยกออกเป็นล้นต่าง ๆ ได้ดังนี้คือ:-

1. ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งมีความหมายแตกต่างกันตามลักษณะพื้นฐาน แนวคิด ค่านิยม อุดมการณ์เบื้องหลัง
2. ปัจจัยของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทของประชาชน
3. ทฤษฎีอื่นที่เกี่ยวข้อง

ความหมายและลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน

✓ นีรันตร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 103) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าหมายถึง การเกี่ยวข้อง ทางด้านจิตใจ และอารมณ์ ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย

เสนห์ จามริก (2527 : 22) ให้ความเห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนไม่ได้หมายความว่า จะดึงประชาชนเข้ามาร่วมกิจกรรมตามที่นักวิชาการหรือองค์การพัฒนาตั้งขึ้น แต่ที่จริงแล้ว ให้ชุมชนมีกิจกรรม และวิธีดำเนินการของเขาเองในชุมชน

องค์การกรรมกรระหว่างประเทศ (อ้างในปรกณ , 2530 : 10)

ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนจะต้องมีบทบาทมากทางด้าน การนิยามความจำเป็นพื้นฐานระดับชาติที่จำเป็น เพื่อบรรลุความสำเร็จตามที่ต้องการ และที่สำคัญคือ ตอบสนองความต้องการด้านจิตภาพของคนในฐานะผู้ได้รับการยอมรับจากสังคม

กาจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ (2530 : 40) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา คือ การให้คนจนมีโอกาสหาทางเลือกเองมีโอกาสดำเนินการด้วยตนเอง มีโอกาสใช้เครื่องมือด้วยตนเอง

ปรกณ ปรียาก (2530 : 64) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชน คือ การที่ประชาชนจะเข้ามามีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข และร่วมมีผลประโยชน์ ซึ่งกระทำได้ 4 ลักษณะ คือ:-

1. เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดว่าอะไรคือ ความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชุมชน
2. เป็นผู้ระดมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อสนองตอบความจำเป็นพื้นฐาน
3. เป็นผู้ที่มีบทบาทในการปรับปรุงวิธีการกระจายสินค้าและบริการให้สมบูรณ์ขึ้น
4. เป็นผู้ได้รับความพึงพอใจและ เกิดแรงจูงใจที่จะสร้างกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นทั้งแนวทางและจุดหมายปลายทางโดยตัวของมันเองในแง่ที่ว่าประชาชนทุกคน ต่างมีจิตปรารถนา และเกิดความรู้สึกพึงพอใจอย่างล้าลึก ในการที่ได้เข้าไปมีบทบาทในการตัดสินใจ และร่วมปฏิบัติงานที่เกี่ยวเนื่องต่อการตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของตน

Ho (1983 : 32) ให้ความเห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาควรมีเนื้อหา ดังนี้คือ:-

1. การเน้นคุณค่าของการวางแผนระดับท้องถิ่น
2. การใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรที่จะหาได้ในท้องถิ่น
3. การฝึกอบรมที่เน้นให้ประชาชนสามารถดำเนินการพัฒนาด้วยตนเองได้
4. การแก้ปัญหาตามความต้องการพื้นฐานโดยสมาชิกของชุมชน
5. การช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามแบบประเพณีดั้งเดิม
6. การใช้วัฒนธรรมและการสื่อสารที่สอดคล้องกับการพัฒนา

William (อ้างในอำนาจ, 2526 : 138) ได้ให้แนวคิดของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการให้ประชาชนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความชำนาญของประชาชนในการแก้ปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และการสนับสนุนติดตามผลปฏิบัติขององค์การและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

Wertheim (1981 : 3 - 5) อธิบายความหมาย ของการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับต่าง ๆ ทางการจัดการบริหาร และทางการเมืองด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อ

1. กำหนดความต้องการในชุมชนของตน
2. กำหนดชีวิตทำงานและความเป็นอยู่ของคน

Kasperson และ Breibart (Resource Paper No.25)

ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนจะทาดนเป็นผู้กระทำในกิจกรรมที่สร้างสรรในกระบวนการพัฒนา ซึ่งจะก่อให้เกิดผล 2 ด้านคือ:-

1. ประชาชนจะสามารถแสดงบทบาทที่สร้างสรรได้
2. ผลของกิจกรรมที่ประชาชนได้ทำไปจะต้องสะท้อนกลับสู่พวกเขาเหล่านั้น

WHO\UNICEF (1978 : 11) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมคือ การที่กลุ่มของประชาชนก่อให้เกิดการรวมตัวที่สามารถจะกระทำการตัดสินใจ ใช้ทรัพยากร และมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำโดยกลุ่ม

United Nations, Department of International Economic and Social Affairs (1984 : 11) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือ การที่ประชาชนก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการของตน การจัดอันดับความสำคัญการเข้าร่วมในการพัฒนา และได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้น โดยการเน้นที่การให้อำนาจการตัดสินใจแก่ประชาชนในชนบท

สุริชัย หวันแก้ว (2527 : 166) ให้ความหมายคือ การมีความอยากร่วมและความสมัครใจ (ซึ่งแยกออกจากการเสียสละและการหวังผลตอบแทนจากทางราชการ) โดยที่สิ่งเหล่านี้ จะต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรมและชีวิตของเขา

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ไพรัตน์ เศษะรินทร์ (2527 : 6 - 7) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท ดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมตลอดจนความต้องการของชุมชน

2. ร่วมคิด และสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและคิดค้นหาของชุมชน หรือเพื่อสรรสร้างสิ่งใหม่ ที่มีประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองตามต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขค้นหาและสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมการตัดสินใจ การใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัด หรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมลงทุน ในกิจกรรมโครงการ ของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการ และกิจกรรมที่ได้ทำไว้โดยเอกชน และรัฐบาล ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

Cohen และ Uphoff (1977 : 6) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า ประชาชนอาจเข้าร่วมกระบวนการตัดสินใจว่าจะกระทำอะไรอย่างไร เข้าร่วมในการนำโครงการไปปฏิบัติโดยเสียสละทรัพยากรต่าง ๆ เช่น แรงงาน วัสดุ เงิน หรือร่วมมือ ในองค์การหรือกิจกรรมเฉพาะด้าน เข้าร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนา และร่วม ในความพยายามประเมินผลโครงการ

ปรีชญา เวลารัชช (2528 : 11 - 12) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วม
ของประชาชนดังนี้:-

1. ร่วมแสดงความคิดเห็น
2. ร่วมสหะทรัพยากรวัสดุ
3. ร่วมสหะร่างกาย
4. ร่วมสหะเวลา

Uphoff (1977 :10 -17) ได้กำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วม 4 แบบ
คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งอาจจะเป็นการตัดสินใจตั้งแต่
เริ่มการตัดสินใจในล่านกิจกรรม และการตัดสินใจการดำเนินงานกิจกรรม
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ซึ่งอาจจะเป็นวัตถุ ทางสังคม
หรือทางล่านตัว
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

World Health Organization (1978 : 41 - 49) ได้เสนอรูปแบบ
ของการมีส่วนร่วมที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่แท้จริงหรือสมบูรณ์จะต้องประกอบด้วยขบวนการ
4 ขั้นตอน คือ

ก. การวางแผน ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาจัด
อันดับความลาคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามประเมินผล
และประกการลาคัญ คือ การตัดสินใจด้วยตนเอง

ข. การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการ และการบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรร ควบคุมทางการเงินและบริการ

ค. การใช้ประโยชน์ ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเอง และควบคุมสังคม

ง. การได้รับประโยชน์ ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่าย ผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่ากัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคม หรือวัตถุก็ได้

Carry (1970 : 158 - 163) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนไว้ 2 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วมแบบมีตัวแทน (Representative) คือ จะเข้าร่วมโดยผ่านตัวแทนของตน
2. การมีส่วนร่วมแบบไม่มีตัวแทน (Norepresentative) คือ จะเข้าร่วมโดยตรง

Macda (1982 : 15 - 33) ได้สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในชนบทไว้ 3 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมแบบแข็งขัน (Active) หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยการริเริ่มและติดตาม ในกระบวนการกำหนดความต้องการและแผนเข้าร่วมในกิจกรรม การดำเนินงาน และสนใจ ผลของการพัฒนา
2. การมีส่วนร่วมแบบไม่แข็งขัน (Passive) หมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยการไม่คำนึงถึง ความสำคัญของการกำหนดแผนและนโยบาย และไม่สนใจผลของการกระทำในกิจกรรมด้วย

3. การมีส่วนร่วมแบบเฉื่อยชา (Inert) หมายถึง การที่ประชาชนเข้าร่วมโดยการถูกชักจูง จ่ายอม หรือบังคับ โดยสภาพแวดล้อม บุคคล หรือธรรมชาติ การมีส่วนร่วมแบบนี้แปรเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนไปด้วย

มาตรฐานการมีส่วนร่วมของประชาชน

Kasperson และ Breitbat (1974 : 3 - 4) ได้เสนอมาตรฐานระดับแรกของการจำแนกว่า การกระทำอะไรจึงจะถือว่าการมีส่วนร่วมหรือไม่ถือว่าการมีส่วนร่วม ซึ่งพอสรุปได้ 3 ประการ คือ

1. การกระทำโดยแต่ละบุคคล มิใช่เป็นการกระทำโดยกลุ่มซึ่งอาจทำให้การวิเคราะห์หรือได้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เพราะการแสดงออกของแต่ละบุคคลในกระบวนการมีส่วนร่วมนั้น จะเห็นได้ถึงค่านิยม ความรับรู้ และพฤติกรรมของแต่ละบุคคล กล่าวคือ หน้าที่ถือว่าการมีส่วนร่วมก็คือ หน้าที่ที่มีการแสดงต่อผลของการกระทำนั้น โดยตรงของแต่ละบุคคล
2. ความหนาแน่นของการกระทำ ซึ่งแสดงออกโดยการร่วมกระทำที่บ่อยครั้ง ระยะเวลาของกิจกรรมที่ยาวนานหรือมีความผูกพัน และมีแรงจูงใจการกระทำ
3. คุณภาพของการเข้าร่วม ซึ่งดูจากผลและผลกระทบของการกระทำในเบื้องต้น เช่น ความรับผิดชอบ การตัดสินใจ การเปิดกว้างขวางยอมรับความฉลาด และความคิดเห็นมีการทำการประเมินผล

Arnstein (1962 : 2) ได้เสนอมาตรฐานการมีส่วนร่วมในรูปแบบที่เรียกว่า "บันได 8 ขั้น ของการมีส่วนร่วม" ซึ่ง Arnstein เสนอว่าจะเป็นการช่วยลดความสับสนของการมีส่วนร่วม อันเป็นการช่วยการวิเคราะห์ผลในขั้นสุดท้าย

ระดับชั้นบันไดทั้ง 8 นี้ ยังแยกได้เป็นการมีส่วนร่วม 3 ระดับ ดังรูปต่อไปนี้

-
8. การควบคุมโดยประชาชน (Citizen Control)	
7. การมอบอำนาจ (Delegated Power)	ระดับที่อำนาจเป็นของประชาชน (Degree of Citizen Power)
6. การมีส่วนร่วม (Partnership)	
-
5. การปลอบประโลม (Placation)	
4. การได้รับการปรึกษาหารือ (Consultation)	ระดับของสัญลักษณ์
3. การได้รับแจ้งข่าวสาร (Information)	
-
2. การถูกบำบัดรักษา (Therapy)	ระดับที่ไม่ถือเป็นการมีส่วนร่วม
1. การถูกจัดการ (Manipulation)	(Non participation)
-

จากระดับล่างของบันได คือ (1) การถูกจัดการ ถูกเข็ดให้ทำและ (2) การถูกบำบัดรักษา ซึ่งทั้ง 2 ชั้นนี้ถือว่าไม่เป็นการมีส่วนร่วม ซึ่งประชาชนจะไม่สามารถมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือกำหนดโครงการได้ แต่สำหรับผู้ที่ถืออำนาจนั้น จะใช้การให้การศึกษา และพยายามผู้เข้าร่วมได้

จากระดับกลางของบันได คือ (3) การได้รับแจ้งข่าวสาร และ (4) การได้รับการปรึกษาหารือ ซึ่งถือเป็นการระดับของสัญลักษณ์ที่ผู้ถืออำนาจจะเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมได้บ้าง และคิด แต่จะไม่ให้อำนาจการกระทำใด ๆ ซึ่งมีชั้นที่ (5) คือการปลอบ

ประโลมเป็นชั้นสูงสุด ของระดับการเป็นสัญลักษณ์โดยผู้มีอำนาจรัฐถึงสิทธิในการตัดสินใจ แต่ได้จำกัดอำนาจนั้นไว้

และระดับสูงของบันได คือ (6) การมีส่วนร่วม ซึ่งประชาชนสามารถจะ เจริญงอกงามและจัดการในการสืบเปลี่ยนกับผู้ถืออำนาจเดิม และชั้นสูงสุดของบันไดคือ (7) การมอบอำนาจ และ (8) การควบคุมโดยประชาชน ซึ่งประชาชนจะสามารถใช้อำนาจในการตัดสินใจและการจัดการโดยสมบูรณ์

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยของการมีส่วนร่วมของประชาชน

World Health Organization (1978 : 59 - 68) ได้เสนอปัจจัย พื้นฐานในการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 3 ประการ คือ

1. ปัจจัยของสิ่งจูงใจ จากสภาพความเป็นจริงของชาวชนบท จะเข้าร่วม ในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ทั้งในแง่การร่วมแรง ร่วมทรัพยากร หรืออื่น ๆ นั้น จะมี เหตุผล 2 ประการ คือ การมองเห็นว่าตนจะได้ผลประโยชน์ตอบแทนในสิ่งที่ตนทำไป ซึ่งถือเป็นเรื่องของการกระตุ้นให้เกิดมีสิ่งจูงใจ ประการที่สอง การที่ได้รับการบอกกล่าวหรือ ชักชวนจากเพื่อนให้เข้าร่วมโดยมีสิ่งจูงใจเป็นตัวนำ ซึ่งถือเป็นเรื่องของการ ก่อให้เกิดมีสิ่งจูงใจ

2. ปัจจัยโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามีส่วนร่วม แม้ว่าชาวชนบท เป็นจำนวนมากจะเห็นประโยชน์ของการเข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนา แต่ก็ไม่อาจจะเข้า กิจกรรมได้ เนื่องจากไม่เห็นช่องทางของการเข้าร่วม หรือเข้าร่วมแล้วก็ไม่ได้รับผล ดังที่คาดหวังไว้ เนื่องจากการเข้ามามีส่วนร่วมกันนั้น มิได้มีการจัดรูปแบบความสัมพันธ์ ที่เหมาะสม เช่น ภาวะผู้นำ ภาวะเปี่ยม แบบแผน ลักษณะการทำงาน เงื่อนไขการ เข้าร่วม เป็นต้น ดังนั้นพื้นฐานทางด้านโครงสร้างของช่องทางในการเข้าร่วม จึงควรมีลักษณะนี้คือ

2.1 เปิดโอกาสให้ทุก ๆ คนและทุก ๆ กลุ่มในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วม ในการพัฒนาในรูปแบบใด รูปแบบหนึ่งโดยการเข้าร่วม อาจจะมีอยู่ในการมีส่วนร่วม หรือการเข้าร่วมโดยตรง

2.2 ความมีเวลากำหนดที่ชัดเจน เพื่อผู้เข้าร่วมจะสามารถกำหนด
เงื่อนงำของตนเองได้ตามสภาพเป็นจริงของคน

2.3 กำหนดลักษณะของกิจกรรมที่แน่นอนว่าจะทำอะไร

3. ปัจจัยอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วมโดยปกติที่ผ่านมา
ในกิจกรรมหนึ่ง ๆ แม้ว่าประชาชนจะเห็นด้วย ได้มีโอกาสเข้าร่วม แต่ก็ไม้อาจจะกำหนด
เป้าหมาย วิธีการ หรือผลประโยชน์ของกิจกรรม แต่ขึ้นอยู่กับกาหนดและการจัดการ
ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งไม้อาจจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่แท้จริง

Chaturvedi และ Mitra (1982 : 5) ได้เสนอเงื่อนงำ
ของการมีส่วนร่วมที่จะก่อให้เกิด การพัฒนาชนบท เจริญระบบ 3 ประการ คือ

1. ความช่วยเหลือ จากภายนอกระบบ ซึ่งอาจจะ เป็นองค์การพัฒนาของรัฐ
องค์กรเอกชน นักวิชาการ และนักพัฒนา ในรูปของการช่วยเหลือทางการเงิน
การเมือง และความรู้เทคนิค
2. ความพร้อมภายในแบบ เช่น ผู้นำ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ และ
สภาพทงโอกาสการเข้าร่วม วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น
3. การบำรุงรักษาระบบ เช่น ในรูปของสิ่งจูงใจ การบริหาร และการ
จัดการ องค์กรและกิจกรรม ตลอดจนการแทรกแซงจากภายนอก

Ho (1983 : 36 - 37) ได้เสนอหลักการที่สำคัญเบื้องต้นของการ
การมีส่วนร่วมไว้ที่การจัดตั้งองค์กรของประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งมีใช้ลักษณะการให้มีส่วนร่วม
แบบนับขงาจากรัฐบาล แต่จะต้องเป็นองค์กรที่สามารถจะระบุความต้องการของชุมชน ตั้ง
เป้าหมายและมาตรฐานของการพัฒนาชุมชน รวบรวมข่าวสารข้อมูล และเข้าร่วมในการ
ตัดสินใจนโยบายการดำเนินการด้วยตนเอง เพราะหากเราสามารถทำให้สิ่งเหล่านี้ได้ ก็นับ
ได้ว่าเป็นการลดความไม่ไว้วางใจลง และองค์กรของประชาชนนี้ก็จะ เป็นแรงจูงใจในตัว
ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนา

ในเบื้องต้น การกระทำเหล่านี้ อาจจะต้องได้รับการช่วยเหลือจากนักวิชาการ และรัฐบาลในการให้ความรู้ และการฝึกอบรม โดยเฉพาะการเปลี่ยนทัศนคติ การพึ่งพารัฐบาลและองค์กรพัฒนาเอกชน นอกจากนี้ การให้การสนับสนุนทางการเงิน และความรู้ ความชำนาญในการจัดการ เป็นสิ่งที่จะละเอียดมิได้

ปกรณ บรียากร (2530 : 64) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสมัครใจย่อมทำให้โอกาสในการพึ่งพาตนเองมากขึ้น เพิ่มความมั่นใจในตนเองสูงขึ้น และมีศักยภาพสูงขึ้นและทำให้ประชาชนมีโอกาสได้รับบริการสาธารณะโดยตรงและได้รับปัจจัยการผลิตที่จำเป็นตรงตามที่ต้องการมากขึ้น

โจฮัน กอลดุง (1980 : Appendix) ได้กล่าวถึงความจำเป็นทางด้านเอกลักษณ์ (Identity Needs) หมายถึงการได้รับการยอมรับ และอยู่ร่วมกันกับผู้คนในสังคม อย่างผูกพันใกล้ชิดไม่มีความรู้สึกแปลกแยก (Avoid Alienation) จะส่งผลทางด้าน การแสดงออก ซึ่งความรู้ ความสามารถ การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีงาม มีความกระตือรือร้นและร่วมมือร่วมใจ

กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ (2530 : 217 - 218) ได้กล่าวว่าปัจจัยของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท ขึ้นอยู่กับ

1. ความเชื่อมั่น ในศักยภาพของตนเอง ที่ว่าสามารถที่จะช่วยตนเองพร้อมกับการช่วยเหลือผู้อื่นได้ และจะต้องแสดงศักยภาพ จะเข้าร่วมต่อการพัฒนา
2. โครงสร้างเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่มีเงื่อนไขแบบเศรษฐกิจเป็นข้อเรียกร้องเบื้องต้น (Requirement) จะทำให้คนจนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ และกลุ่มคนยากจน ในหมู่บ้านและวิธีการแสดงออกในรูปแบบตามประเพณีมาใช้ในการพัฒนา
3. หน่วยครอบครัวมีความเข้าใจในเรื่องของการมีส่วนร่วม จะมีผลต่อการมีส่วนร่วม และการควบคุมจากเบื้องล่าง (Control from below) มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งก็คือพลังทางสังคม อันได้แก่ มาตรการทางสังคม วัฒนธรรม ศาสนา

4. การให้อิสร่แก่กลุ่มชาวบ้านที่จะร่วมตัดสินใจ ด้วยกัน ในกิจกรรมต่าง ๆ จะสร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพ ที่มีอยู่ในตัวเองให้เกิดขึ้น ในหมู่บ้าน

5. การตัดสินใจร่วมกลุ่ม ไม่ได้เป็นหลักการตามเหตุผลของการแก่งำไร ผลประโยชน์ สูงสุดทางวัตถุ หากแต่ตัดสินใจเข้าร่วมบนพื้นฐาน คุณค่าอย่างอื่น ผลประโยชน์ทางวัตถุเป็นสิ่งที่ตามมา

แนวคิดและทฤษฎีอื่นที่เกี่ยวข้อง

✓ นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2527 : 171 - 172) ได้กล่าวว่าความเป็นปึกแผ่น จะมีผลอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมและผลผลิตของกลุ่ม ความสามารถทำงานร่วมกันได้เนื่องจาก มีความรู้สึกถึงความ เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันที่จะต่อสู้บรรเทา ความเป็นปึกแผ่น เป็นลักษณะพิเศษบางประการที่จะ เป็นพลังดึงดูดให้สมาชิกรวม ใจกันทำงาน ให้กับกลุ่ม และอยากอยู่ในกลุ่มต่อไป

✓ ดิเรก ฤกษ์น่าย (2527 : 66) ได้กล่าวว่า การฝึกกำลังให้ประชาชน เกิดความร่วมมือร่วมใจ หมายถึง การระดมพลังประชาชนให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ระหว่างประชาชนด้วยกันภายในกลุ่มผลประโยชน์ ในองค์กรชุมชนและรวมทั้งการปฏิบัติการ ให้ประชาชนเกิดความร่วมมือร่วมใจกับรัฐ หรือตัวแทน

ชัยพร วิชชาวุธ (2531 : 241) ได้เสนอการประเมินศักยภาพของการเกิด หรือไม่ เกิดพฤติกรรมหนึ่ง ๆ เรียกว่าศักยภาพพฤติกรรมซึ่งเป็นผลจากการประเมินความ ถูกผิดของพฤติกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับผลกรรมปฏิภริยาทางจริยธรรมและการรับรู้ต่อถาน พฤติกรรมของบุคคลต่าง ๆ ในสังคม การประเมินศักยภาพพฤติกรรมของคนในสังคมหนึ่ง ๆ อย่างถูกต้อง จะนำไปสู่การพยากรณ์พฤติกรรมของคนในสังคมนั้น ๆ ได้และจะนำไปสู่การ ล่งเสริมป้องกันและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่าง ๆ ได้อย่างตรงเป้าหมายและมี ประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องศึกษาสิ่งต่อไปนี้

1. การประเมินความถูกผิดของพฤติกรรม หมายถึง หลักเกณฑ์ในการตัดสินใจ ความถูกผิด ดีชั่ว ควรไม่ควรทำของพฤติกรรม

2. ความเชื่อเกี่ยวกับผลกรรม หมายถึงการประเมินของตนเองว่าพฤติกรรมหนึ่ง ๆ จะนำไปสู่ผลอะไรบ้าง ผลแต่จะอย่างไรบ้าง โอกาสเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด และมีความปรารถนามากน้อยเพียงใด เป็นองค์ประกอบสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของบุคคล

3. ปฏิกริยาทางจริยธรรม เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อผลการกระทำต่างๆ ทั้งที่เป็นการกระทำของตนเอง และการกระทำของผู้อื่น ปฏิกริยานี้จะแสดงออกมาเป็นความรู้สึก เช่น ชื่นชม ละอาย ฯลฯ และแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอก เช่น การยอมรับ และการอาย ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคล

4. ปทัสถานตามการรับรู้ การรับรู้บุคคลอื่น ๆ ในสังคม และการคาดการณ์ว่าบุคคลอื่น ๆ ในสังคมมีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมอะไรมากน้อยเพียงใด เป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของพฤติกรรมตามการรับรู้มีผลต่อความเชื่อเกี่ยวกับผลกรรม และปฏิกริยาทางจริยธรรม

นอกจากนี้ยังได้สร้างข้อความเกี่ยวกับผลการกระทำโดยพิจารณามิติต่าง ๆ ของผลที่เกิดจากการกระทำหนึ่ง ๆ และได้จำแนกออกเป็น 4 มิติ ดังนี้

1. ความเป็นรูปธรรม หรือนามธรรมของผลกรรม
2. ผลกรรมเกิดแก่ผู้กระทำหรือแก่ส่วนรวม
3. ผลกรรมเกิดขึ้นในระยะสั้นหรือระยะยาว
4. ผลกรรมทางบวก หรือทางลบ

โดยสร้างข้อความที่เป็นผลกรรมที่แตกต่างกัน และได้นำทฤษฎีแรงจูงใจของ Maslow มาพิจารณา ประกอบได้ผลกรรม 14 ข้อ ดังนี้

ผลกรรมทางบวก

1. มีทรัพย์สินเงินทอง

2. ชีวิตและทรัพย์สินมีความมั่นคงปลอดภัย
3. เป็นที่รักใคร่ชื่นชม
4. รู้สึกว่าตนเองมีค่าน่าภูมิใจ
5. ประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงาน
6. เกิดความลุ่มลึบบายใจ
7. เกิดผลดีต่อสังคม

ผลกระทบทางลบ

1. ชัดเจนทรัพย์สินเงินทอง
2. เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน
3. เป็นที่รังเกียจและถูกตำหนิ
4. รู้สึกว่าตนเองไร้ค่าน่าอับอาย
5. ประสบความล้มเหลวในชีวิตการทำงาน
6. เกิดความทุกข์ร้อนใจ
7. เกิดผลเสียต่อสังคม

ลนิต รมิศรการ (2522 : 93) ได้กล่าวว่า ความสำเร็จของการรวมกลุ่มที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของความสามารรถของสถาบันเก่าแก่ของแต่ละสังคมที่จะรับเอาแนวคิดใหม่ ๆ หรือช่วย

อานายความละดวงให้แก่ การทำหน้าที่ตามแนวคิดใหม่ในเรื่องความร่วมมือ ระหว่างคน
จนได้เพียงไร

ในการประชุมลัดจังหวัด และนายอำเภอ จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ
(2522 : 4) ได้กล่าวว่า พลังกลุ่ม คือ ความเห็นที่ว่า ชาวชนบทจะสามารถปรับปรุ
ฐานะความเป็นอยู่ของตนเองและชุมชนอีกหลาย ๆ อย่างได้ หากสามารถรวมกลุ่มของ
ตนเองให้ได้เป็นปึกแผ่น

Reeder (1973 : 74) ได้อธิบายแนวคิดที่เกี่ยวกับทฤษฎีการกระทำทาง
สังคมไว้ว่าทฤษฎีนี้จะสามารถเข้าใจ วิจัยและอธิบายพื้นฐานเบื้องต้นทางด้านจิตวิทยา
ของคนซึ่ง เป็นสิ่งที่มีอิทธิพล ต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจของคน โดยแบ่งปัจจัยที่เป็นเหตุ
เป็นผล ในการตัดสินใจของคน เพื่อจะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมเป็น 3 ปัจจัยใหญ่ๆ คือ

1. ปัจจัยดึงดูด (Pull factors)

1.1 เป้าหมาย (Goals) การกระทำทุกอย่างจะต้องมีเป้าหมาย
หรือวัตถุประสงค์ อาจจะเป็นความเชื่อ ความรู้สึก แดลงการณ์ ของทางราชการและ
อาจจะ เป็นจากเจือใจที่ตนเอง หรือคนอื่น เป็นผู้กำหนดให้เป็นไปแนวความปรารถนา

1.2 ความเชื่อ (Beliefs) เป็นความคิดหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้น
เองโดยปราศจากการอ้างอิงใด ๆ ความเชื่อนี้จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ เพราะคน
จำนวนมากจะ เลือกกระทำความเชื่อพื้นฐานที่เขามีอยู่ดั้งเดิม

1.3 ค่านิยม (Value) เป็นระบบหนึ่งของความเชื่อ การดำรง
ชีวิตอยู่ในสังคมนั้น ๆ จะต้องสร้างเจือใจในการดำรงชีวิต การที่จะทำหรือไม่ทำสิ่ง
หนึ่งสิ่งใดมีพื้นฐานมาจากการที่สังคมนั้นตัดสินใจแล้วว่าดีหรือเลว

1.4 ความเคยชิน และขนบธรรมเนียมประเพณี (Habits and
customs) เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นมาจากความรับผิดชอบภายในกลุ่ม ซึ่งคนในสังคมจะ
ยอมรับด้วยความเต็มใจเป็นแบบอย่างที่เหมาะสมและมีเหตุผล การกระทำที่แสดงออกมา
เช่นนี้เป็นเพราะความเคยชิน และเป็นประเพณีดั้งเดิมยึดถือมานาน

2. ปัจจัยผลักดัน (Push factors)

2.1 ความคาดหวัง (Expectations) เป็นความรู้สึกภายในตัวเราหรือที่เกิดขึ้นจากตัวบุคคล กลุ่ม และสังคม ที่ได้คิดหรือหวังไว้ที่เราควรจะมี ความเชื่อ มีความรู้สึก หรือแสดงการกระทำออกมาตามที่ต้องการ

2.2 ข้อผูกพัน (Commitments) เมื่อมีการรวมกลุ่มกิจกรรมพิเศษขึ้นในสังคม ก็จะมีข้อผูกพันที่สมาชิกในกลุ่มจะต้องทำตามสัญญาหรือข้อผูกพันตามที่กลุ่ม ได้ตั้งขึ้น

2.3 การบังคับ (Force) เป็นความรู้สึกของคนที่จะต้องกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่มีทางเลือก อาจจะถูกบังคับโดยกฎหมายหรือกฎหมายก็ได้การบังคับนี้จะรุนแรงกว่าการสมัครใจทำเอง

3. ปัจจัยสนับสนุน

3.1 โอกาส (Opportunity) เป็นความเชื่อของคนที่คิดว่าตนเองอยู่ในสถานการณ์ที่สามารถจะเลือกกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ตามโอกาสที่ตนมีอยู่ แต่บางคนก็ไม่มีโอกาสจะเลือกกระทำได้เพราะสถานการณ์ไม่เอื้ออำนวย

3.2 ความสามารถ (Ability) การที่คนยอมรับว่าตนเองมีขีดความรู้ ความสามารถเพียงใดที่จะสามารถกระทำสิ่งที่ตนต้องการให้สำเร็จลุล่วงไปได้

3.3 การสนับสนุน (Support) เป็นส่วนหนึ่งของการช่วยเหลือหรือต่อต้านซึ่งเกิดจากตัวบุคคลหรือกลุ่มให้ความสนับสนุนด้านความคิดเห็น หรือเป็นแรงกระตุ้นให้คนกระทำ สิ่งหนึ่งสิ่งใดลงไป เนื่องจากเขารู้สึกว่ามีผู้สนับสนุนให้เขาทำ

ปัจจัยของการกระทำทางสังคมที่กล่าวข้างต้น จะมีผลต่อการกระทำหรือไม่ กระทำพฤติกรรมของบุคคล การกระทำทางสังคมจากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว อาจแยกเป็นองค์ประกอบใหญ่ ๆ ได้ 2 ส่วน คือ คน และระบบสังคม ส่วนประกอบที่เกี่ยวกับคน อันได้แก่ เป้าหมายของความต้องการ ความเชื่อ ความคิด จิตสำนึก ความรู้สึก รวมทั้ง

ความรู้ความเข้าใจ และทักษะความสามารถ และทัศนคติทางสังคม ดังนั้น การอธิบาย และการคาดการณ์ ปรากฏการณ์ทางสังคม ก็จะต้องอาศัยองค์ประกอบดังกล่าวเป็นปัจจัย หรือตัวแปรในการวิเคราะห์

ธงชัย สันติวงษ์ (2517 : 47 - 50) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลทำให้การกระทำของบุคคลผันแปรไปหลายอย่าง ซึ่งมี 3 ประการคือ

1. ปัจจัยประกอบตัวบุคคล ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ การเรียนรู้ ลักษณะ ท่าทาง การตั้งใจ และทัศนคติ
2. ปัจจัยประกอบทางสังคม คือ ลักษณะของการเป็นสมาชิกกลุ่ม
3. ปัจจัยประกอบทางวัฒนธรรม คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทั้งที่เป็น ล้วนใหม่ และล้วนย่อย

จากแนวคิด ทฤษฎี และที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้พิจารณาปัจจัยของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยที่จะพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับที่สามารถที่จะดำเนินการตัดสินใจ ดำเนินกิจกรรม การได้รับผลประโยชน์ การประเมินผลการแก้ไข้ปัญหาได้โดยประชาชนเอง โดยทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชน

การพิจารณาปัจจัยการมีส่วนร่วมจะพิจารณาการมีส่วนร่วมในลักษณะที่กระทำร่วมกันของประชาชนในชุมชน การทราบถึงปัจจัยที่มีผลทำให้ประชาชนเข้ามามีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนจะทำให้ เข้าถึงยุทธศาสตร์ของการพัฒนาชุมชน ได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากยุทธวิธีของการดำเนินการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมในปัจจุบันมีข้อหาค่าต่าง ๆ อย่างมากมาย ดังที่ได้กล่าวแล้วในส่วนของความสำคัญปัญหา เพราะการพิจารณาปัจจัยในลักษณะ เช่นนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการที่จะกำหนดแนวทางแก้ไข้ยุทธวิธีในการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และอาจจะเป็นการสร้างรูปแบบของการพัฒนาที่ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพของสังคมไทย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดโดยทั่วไป จากการศึกษางานวรรณกรรมในข้างต้นเราอาจกล่าวถึงกรอบแนวคิดของปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนได้ ดังนี้คือ

1. ศักยภาพของพฤติกรรมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนซึ่งศึกษาจาก
  - 1.1 บรรทัดฐานตามการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมฯ ของบุคคล
  - 1.2 ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมฯ
  - 1.3 ปฏิภานทางจริยธรรม
  - 1.4 การประเมินความถูกต้องของพฤติกรรมฯ
2. การควบคุมภายในสังคม
3. ความไว้วางใจและ เชื่อถือที่มีต่อองค์กรประชาชน
4. โอกาสของการเข้าร่วมอย่างอิสระ

โดยผู้วิจัยเชื่อว่าปัจจัยข้างต้นดังกล่าว มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ซึ่งแนวคิดของปัจจัยเหล่านี้มีพื้นฐานแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนดังต่อไปนี้คือ

1. ศักยภาพของพฤติกรรมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนแนวคิดของปัจจัยนี้มีพื้นฐานความเชื่อว่าประชาชนในชุมชนที่จะมีพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนนั้น บุคคลในชุมชนจะต้องมีพฤติกรรมปฏิบัติของตนตามมาตรฐานที่ตนตั้งไว้ และพยายามควบคุมตนเองด้วยมาตรฐานที่ตนเองตั้งไว้ (ชัยพร, 2531 : 40) ความแตกต่างของบุคคลที่จะมีพฤติกรรมนี้ๆ เกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยใดนั้น มีลักษณะของการสังสมทั้งในรูปแบบ

ของการเรียนรู้ ประสบการณ์ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เข้าเป็นตัวกำหนด การเรียนรู้ความ
สัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลของการกระทำในบางครั้งไม่จำเป็นต้องเกิดจากประสบการณ์
โดยตรงของเขาเสมอไป แต่คนสามารถเรียนรู้จากการสังเกต จากการฟัง จากการอ่าน
จากการคิดด้วยตนเองและสามารถนำความรู้ประสบการณ์เหล่านั้นมาปฏิบัติจนเป็นผล ให้การ
ดำเนินการนั้นๆ สามารถตอบสนองความต้องการอย่างหนึ่งอย่างใดได้ความรู้ความเข้าใจ
ในเงื่อนไขของผลกรรมจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล ผลจากการกระทำเดียวกัน
อาจมีความรู้และความเข้าใจในเงื่อนไขที่ต่างกัน ยิ่งเป็นเงื่อนไขผลการกระทำทางสังคม
ซึ่งมีความลึกลับซับซ้อนแล้วยิ่งเห็นได้ชัด เช่น บางคนเข้าใจว่าความก้าวหน้าในการงานเป็น
ผลของการตั้งใจทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริตแต่บางคนก็เข้าใจว่าความก้าวหน้าในการงานเป็น
ผลของการมีลัทธิพรรคพวกและการเข้าหาเจ้านายต่างหาก เป็นที่แน่นอนว่าพฤติกรรมของ
ทั้ง 2 คน ที่กล่าวมานี้ จะต้องแตกต่างกันอย่างมาก

การดำเนินกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ของประชาชนก็มีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความ
รู้ความเข้าใจในเงื่อนไขผลกรรมและเป็นเงื่อนไขผลกรรมทางสังคม ซึ่งมีความลึกลับซับซ้อน
เช่นกัน ซึ่งผลจากการดำเนินกิจกรรมพัฒนานั้น ๆ อาจจะออกมาในทางที่ดีหรือล่อคล้อยกับ
ความต้องการตามความคาดหวัง ก็น่าเชื่อได้ว่าบุคคลคนนั้นก็จะมีพฤติกรรมที่เอื้ออำนวยต่อ
การแสดงพฤติกรรม แต่หากผลของการดำเนินกิจกรรมฯ เป็นไปในทางตรงข้ามไม่สอดคล้อง
กับความคาดหวังเกี่ยวกับผลกรรมนั้นพฤติกรรมที่ปรากฏ อาจจะไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนิน
กิจกรรมฯ เพราะฉะนั้น การศึกษาเพื่อให้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจในเงื่อนไขกับความ
สัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลกรรม และผลกรรมเหล่านี้เป็นที่น่าปรารถนาเพียงใดเราก็จะ
สามารถที่จะพยากรณ์พฤติกรรมได้และเงื่อนไขนั้น เพื่อให้สนองความต้องการ ซึ่งในผลกรรมที่
เกิดขึ้น ในแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประสบการณ์ การเรียนรู้ระบบความ
สัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าที่เป็นสิ่งบอกเหตุ การกระทำและผลที่เกิดจากการกระทำภายใต้
วัฒนธรรมภายในชุมชนเอง

ดังนั้นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
ของประชาชน ในรูปของระบบความสัมพันธ์ดังที่ได้กล่าวมา เพื่อพิจารณาหาผลของการกระทำ
ที่เป็นความปรารถนาความต้องการที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
พัฒนาชุมชนการศึกษาถึงระบบความสัมพันธ์นี้เป็นศึกษาถึงการประเมินความถูกต้องของพฤติกรรม
ความคาดหวังเกี่ยวกับผลของการกระทำพฤติกรรม ๆ ปฏิกริยาจริยธรรม และการรับรู้
บรรทัดฐานพฤติกรรมของบุคคล หากการประเมินศักยภาพของพฤติกรรมของประชาชนใน

การพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างถูกต้องจะนำไปสู่การพยากรณ์พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชนของคนได้และจะนำไปสู่การส่งเสริมและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาได้อย่างตรงเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตามยังไม่ปรากฏว่ามีการศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนกับศักยภาพของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ในสังคมไทยมาก่อน จะมีก็เพียงงานวิจัยของ ชัยพร วิชาวุธและคณะที่ได้ทำการพฤติกรรม จริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน(ชัยพร, 2531)ซึ่งได้ทำการศึกษาศักยภาพพฤติกรรมในสังคมไทยในการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนี้ได้้นำแนวคิดการศึกษาศักยภาพพฤติกรรมในสังคมไทยมาเทียบเคียง

2. การควบคุมภายในสังคม แนวคิดของปัจจัยนี้มีพื้นฐานความเชื่อว่าการควบคุมภายในสังคมเป็นมาตรการทางสังคมที่จะควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมให้ เป็นไปตามมาตรฐานที่สังคมนั้นได้กำหนดขึ้น ในบางกรณีคนบางคนอาจจะทำในสิ่งที่ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาชุมชนหรือปฏิบัติพฤติกรรมที่ต่ำกว่ามาตรฐานที่ตั้งไว้ สภาพการณ์ที่จะ ช่วยให้ระบบควบคุมบุคคลคงอยู่ก็คือ การควบคุมภายในสังคม ซึ่งเป็นไปตามกับมาตรการทาง สังคมวัฒนธรรมในแต่ละชุมชนที่จะควบคุมให้มีพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับของสังคมและ เป็นไปตาม มาตรฐานที่ตนตั้งไว้ กามจนา แก้วเทพและกนกศักดิ์ แก้วเทพ (2530 : 217-218) ได้ให้ ความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในชนบทว่า การควบคุมจากเบื้องล่าง (Control from below) มีผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งก็คือพลังทางสังคม อันได้ แก่ มาตรการทางสังคม วัฒนธรรม ศาสนา การควบคุมภายในสังคมมักจะออกมาในรูป ของปฏิกริยาทางลบจากบุคคลรอบด้าน และปฏิกริยานี้จะส่งผลให้ผู้ที่มีพฤติกรรมต่ำกว่า มาตรฐานหันกลับไปประเมินตนเองอีกครั้ง แล้วพยายามกลับไปสู่มาตรฐาน ซึ่งลักษณะเช่น นี้จะมีผลมากกับกิจกรรมที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดขึ้นและต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินการ การควบคุมภายในสังคมจะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

การศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการควบคุมภายในสังคมกับการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาชุมชน มีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพของ กามจนา แก้วเทพ และ กนกศักดิ์ แก้วเทพ ซึ่งได้กล่าวแล้วข้างต้นแต่อย่างไรก็ตามการศึกษาในเชิงปริมาณยังไม่มีการ ศึกษาไว้แต่อย่างไร จึงได้นำเอาแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมทางสังคม , การพัฒนามาตรฐานวัด ปฏิกริยาเชิงจริยธรรมและค่านิยม ของ ซีระพร อุวรรณไหม (2525), พฤติกรรมจริยธรรมใน

สังคมไทย ของ ชัยพร วิชชาวุธ (2531) มาเทียบเคียง

3. โอกาสของการเข้าร่วมอย่างอิสระ แนวคิดของปัจจัยนี้มีพื้นฐานความเชื่อที่ว่า การที่ประชาชนจะลามาารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาจะต้องมีช่องทางในการเข้าไปมีส่วนร่วม แม้ว่าชาวชนบทจำนวนมากจะเห็นประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนา แต่ก็ไม่อาจจะเข้าร่วมกิจกรรมได้เนื่องจากไม่เห็นช่องทางของการเข้าร่วมหรือเข้าร่วมแล้วไม่ได้รับผลตามที่คาดคิด เพราะการมีส่วนร่วมนั้นมิได้มีการจัดรูปแบบหรือช่องทาง โอกาสของการมีส่วนร่วมอย่างอิสระ World Health Organization (1978:41-49) ได้กล่าวถึงปัจจัยโอกาสของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างอิสระจะต้องประกอบด้วย

- เปิดโอกาสให้ทุกๆ คนและทุกๆ กลุ่มในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมในการพัฒนาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งซึ่งอาจจะเป็นในรูปแบบตัวแทนหรือเข้าร่วมโดยตรงก็ได้

- ควรมีเวลากำหนดที่ชัดเจน เพื่อผู้เข้าร่วมจะสามารถกำหนดเงื่อนไขของตนเองได้ตามสภาพความเป็นจริงของประชาชน

- มีการกำหนดลักษณะกิจกรรมที่แน่นอนว่าจะทำอะไร

Chaturvedi และ Mitra (1982) ได้กล่าวถึงโอกาสของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างอิสระจะต้องเริ่มต้นที่ความเป็นจริงของประชาชน มิใช่ความต้องการของบุคคลภายนอกชุมชน เพราะฉะนั้นโอกาสของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างอิสระจะต้องประกอบด้วยเงื่อนไขพื้นฐานของประชาชน 4 ประการดังนี้

- ประชาชนจะต้องมีความลามาารถที่จะมีส่วนร่วม

- ประชาชนจะต้องมีความพร้อมที่จะเข้าร่วม

- ประชาชนจะต้องมีความประสงค์ที่จะเข้าร่วม

- ประชาชนจะต้องมีความเป็นไปได้ที่เข้าร่วม

UN, Department of International Economic and Social Affairs (1984 : 6) ได้เสนอโอกาสของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างอิสระ เป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แตกต่างออกไปดังนี้ คือ

- ประชาชนต้องมีอิสระในแนวคิดริเริ่มและในการตัดสินใจในระดับท้องถิ่น เพื่อดำเนินกิจกรรมของตนเอง ซึ่งได้แก่การได้รับยอมรับ ไว้วางใจจากองค์กรภายนอก
- ประชาชนจะต้องได้รับข่าวสารและความรู้ใหม่ ๆ ในเรื่องต่างๆ ของการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นการจัดสรรทรัพยากร เทคนิควิธีการ ความรู้ทางการบริหาร
- ประชาชนจะต้องได้รับการสนับสนุนทางด้านทรัพยากรและเทคนิคที่จำเป็น (โดยเฉพาะในระยะเริ่มแรก)

กามจนา แก้วเทพ และ กนกศักดิ์ แก้วเทพ (2530 : 217-218) ได้กล่าวว่าการให้อิสระแก่กลุ่มชาวบ้านที่จะร่วมตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ จะสร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพ ที่มีอยู่ในตนเอง ให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านและจะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีมากขึ้น และโครงการที่มีเงื่อนไขทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดจะทำให้คนจนไม่สามารถเข้ามีส่วนร่วมได้

จากแนวคิดข้างต้นจะเห็นได้ว่าโอกาสของการเข้าร่วมอย่างอิสระ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชนแนวทางการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับโอกาสของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างอิสระทั้งหมดยังไม่มีการศึกษาแต่อย่างใด มีเพียงการศึกษาเฉพาะบางลักษณะส่วนเท่านั้น เช่น ความไม่อิสระที่เกิดจากเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ ความไม่อิสระที่เกิดจากระเบียบข้อกฎหมาย การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้พยายามที่จะรวบรวมเงื่อนไขที่จะมีผลทำให้การมีส่วนร่วมเป็นไปได้ลำบาก หรือเป็นอุปสรรคในการเข้ามีส่วนร่วมทั้งๆที่ประชาชนมีความต้องการที่จะเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

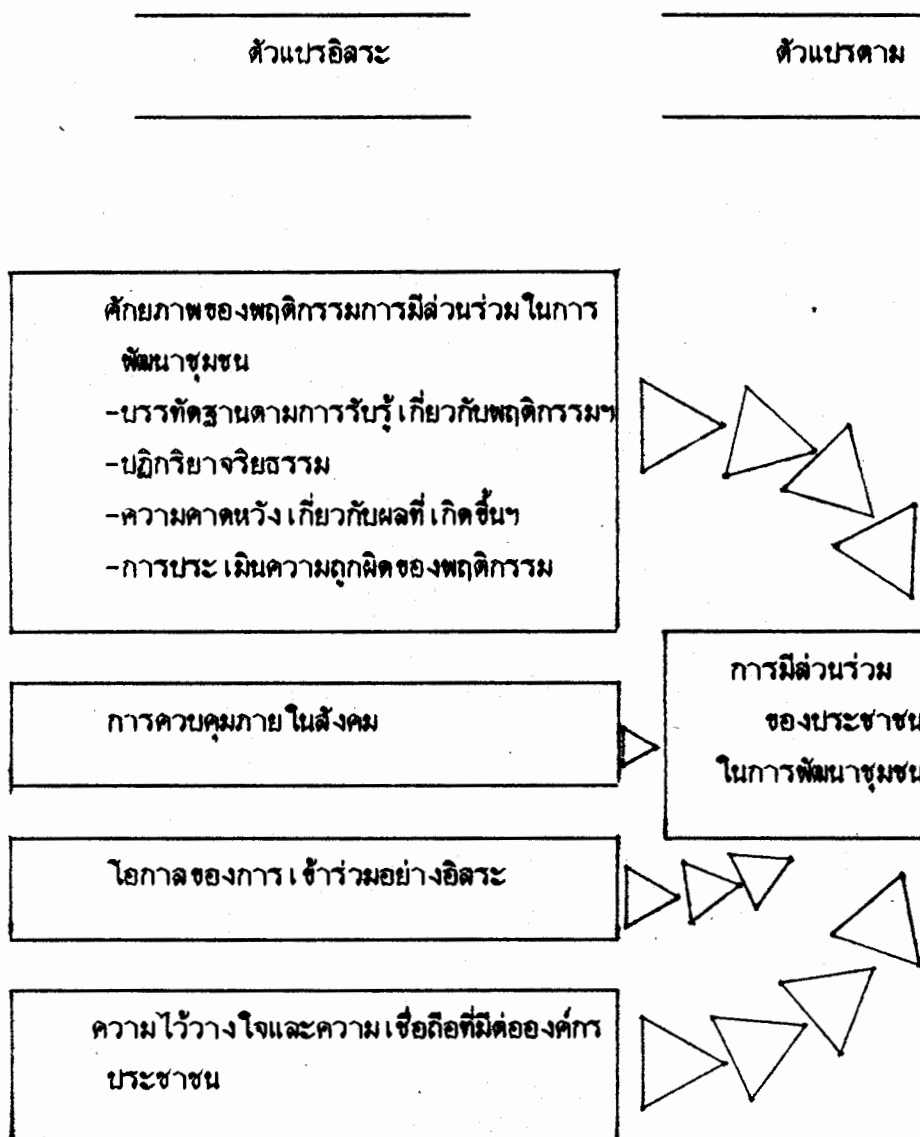
5. ความไว้วางใจและความเชื่อถือที่มีต่อองค์กรประชาชน ปัจจุบันมีพื้นฐานความเชื่อที่ว่า การพิจารณาตัวบุคคลที่เป็นสมาชิกของสังคมตั้งแต่เกิดจนตายไปนั้นย่อมจะเข้าอยู่ภายใต้อิทธิพลขององค์กรทางสังคมตลอดเวลา องค์กรทุกหน่วยจะมีส่วนสำคัญในการกำหนดโอกาสและความสามารถในการใช้โอกาสของบุคคล และในขณะเดียวกันบุคคลก็จะเป็นผู้มีส่วนที่กำหนดบทบาทและประสิทธิภาพขององค์กร เช่นกัน ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน จำเป็นจะต้องมีกลุ่มคนที่เป็นแกนนำในการดำเนิน ทั้งที่มีลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งที่ประชาชนในชุมชนให้เป็นตัวแทน หรือที่เป็นตัวแทนตามกฎหมายจึงมีองค์กรประชาชนในชุมชนหลายลักษณะ ในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งองค์กรเหล่านี้จะมีความสามารถที่จะเป็นแกนนำที่แท้จริงได้ก็คือการองค์กรประชาชนที่สามารถสร้างและจูงใจให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ และการจูงใจขององค์กรประชาชนที่จะเกิดการมีส่วนร่วมได้ ก็ต่อเมื่อการดำเนินการขององค์กรในการได้สร้างเชื่อมั่นว่ามีประสิทธิภาพ ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนให้ดำเนินการเพื่อชุมชนที่แท้จริงและให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์โดยเสมอภาค จึงเป็นความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อองค์กรประชาชนว่ามีประสิทธิภาพ มีความซื่อสัตย์ มีความจริงใจ มีความสามารถ มีความบริสุทธิ์ใจ ที่จะดำเนินการกิจกรรมพัฒนาต่างๆ

Ho (1983) ได้เสนอว่าหลักสำคัญประการแรกของการมีส่วนร่วมคือการจัดตั้งองค์กรของประชาชนที่สามารถระบุนความต้องการ เป้าหมายและมาตรฐานของการพัฒนาชุมชนได้จะเป็นการลดความไม่ไว้วางใจลงและองค์กรประชาชนนี้ก็จะเป็แรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความไว้วางใจและความเชื่อถือที่มีต่อองค์กรประชาชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนไม่มีปรากฏอย่างเด่นชัด โดยส่วนใหญ่จะทาการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตัวผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรประชาชนในเรื่องความรู้ ความสามารถ ความจริงใจ ความตั้งใจ เช่นงานวิจัยของฉลาดชาย รมิตานนท์(2526:137) กล่าวว่าคุณสมบัติเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านมีความรู้สึกเชื่อมั่น เชื่อถือในตัวผู้นำของตนแล้ว ก็จะพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมที่ผู้นำเป็นผู้ริเริ่ม งานวิจัยของ อคิน รัตพันธ์ (2527:115) กล่าวว่า นอกจากความสามารถและคุณสมบัติส่วนตัวที่ดี เช่นความซื่อสัตย์ จริงใจแล้วยังจะต้องได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน นอกจากนี้งานวิจัยของติมพัลย์ ปรีดาสวัสดิ์(2527:17) อนุภาพ ภิรลภา(2530) ได้แสดงให้เห็นในลักษณะเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามปัจจุบันลักษณะการดำเนินกิจกรรมพัฒนาในชุมชนมักจะทำในรูปขององค์กรประชาชน ในรูปของกรรมการ

ประกอบกับความเชื่อมั่นทางของปัจจัยนี้ จึงได้ทำการศึกษาอิทธิพลของความไว้วางใจและ
ความเชื่อถือที่มีต่อองค์กรประชาชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดย
อาศัยแนวคิด ทฤษฎีเหล่านี้เทียบเคียง

จากปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ สามารถที่จะแสดงกรอบแนวคิดของการศึกษาโดย
กำหนด ความสัมพันธ์ของแปรอิสระ (X) และตัวแปรตาม (Y) ได้ดังนี้

สมมุติฐานในการวิจัย

กล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในระดับที่แตกต่างกันน่าจะเกิดจากเหตุปัจจัยหลายประการ การวิจัยในครั้งนี้จึงได้ตั้งสมมุติฐานได้คือ

ปัจจัย การควบคุมภายในสังคม , ความไว้วางใจและ เชื่อถือที่มีต่อองค์กร-ประชาชน , โอกาสของการเข้ามามีร่วมของอย่างอิสระ และ ศักยภาพของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน (ซึ่งประกอบด้วย บรรทัดฐานตามการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมฯ , พฤติกริยาจริยธรรม , ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมฯ , การประเมินพฤติกรรมการมีส่วนร่วมฯ) มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

รายงานการวิจัยฉบับนี้ ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน 4 ตัวแปร คือ

1. ศักยภาพของพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนซึ่งศึกษาจาก
  - 1.1 บรรทัดฐานตามการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วม
  - 1.2 ปฏิภาณวิญญูธรรม
  - 1.3 ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมมา
  - 1.4 การประเมินความถูกต้องของพฤติกรรมมา
2. การควบคุมภายในสังคม
3. ความไว้วางใจและเชื่อถือที่มีต่อองค์กรประชาชน
4. โอกาสของการเข้าร่วมอย่างอิสระ

ซึ่งในการนี้จะได้รายงานข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนสร้างเครื่องมือเพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ต่อไปและจะได้นำเสนอรายละเอียดในเรื่องระเบียบวิธีวิจัย ดังต่อไปนี้คือ

1. วิธีการเก็บข้อมูล
2. การสร้างเครื่องมือ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูล

จากกรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัยครั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเก็บข้อมูล อาจจะจำแนกหัวข้อการอธิบายออกเป็น หน่วยวิเคราะห์ (ประชากร) สถานที่ในการเก็บข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล โดยอยู่ภายใต้ขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. หน่วยในการวิเคราะห์ คือผู้นำคว่ำเรือนหรือตัวแทนของคว่ำเรือน ในเขตพื้นที่อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี จำนวน 76 หมู่บ้าน

2. การสุ่มตัวอย่าง กรอบของการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Frame) ใช้หลักการสุ่มตัวอย่างแบบ"สุ่มหลายขั้นตอน"(Multistage Sampling) โดยกำหนด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างตำบลร้อยละ 50 จากตำบลทั้งหมด 11 ตำบล ได้ตำบลตัวอย่างจำนวน 6 ตำบล ได้แก่ ฆ้องโพนง เกาะลอย บ้านเก่า โดกซันนอน บางนางและบางหัก

ขั้นตอนที่ 2 ทำการสุ่มตัวอย่างหมู่บ้านร้อยละ 50 จากแต่ละตำบลที่ได้รับการสุ่มตัวอย่างในขั้นตอนที่ 1 ได้หมู่บ้านตัวอย่างจำนวน 21 หมู่บ้าน ปรากฏหมู่บ้านที่ได้รับการสุ่มตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงหมู่บ้านที่ได้รับการสุ่มแยกตามตำบลที่ได้รับการสุ่มในขั้นตอนที่ 1

ตำบลที่ได้รับการสุ่ม ในขั้นตอนที่ 1	จำนวนหมู่บ้าน ทั้งหมด	จำนวนหมู่บ้าน ที่ได้รับการสุ่ม	หมู่บ้านที่ได้รับการสุ่ม (หมู่ที่)
มาบโป่ง	9	4.5 หมู่ 5	1,2,3,6,7
เกาะลอย	6	3	4,5,6
บ้านเก่า	6	3	4,5,6
โคกขี้หนอน	5	2.5 หมู่ 3	1,2,3
บางนาง	9	4.5 หมู่ 5	3,4,5,6,7
บางหัก	4	2	1,2

ขั้นตอนที่ 3 สุ่มตัวอย่างครัวเรือนโดยขนาดของตัวอย่าง(ครัวเรือน) โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างจะต้องมีความสอดคล้องและเพียงพอต่อหลักการสถิติที่จะใช้ในการวิเคราะห์และความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จากการคำนวณโดยสูตรของ Parel (1973) คือ

$$n \text{ ครัวเรือน} = \frac{NZ^2 P (1-P)}{Nd^2 + Z^2 P (1-P)}$$

$$Nd^2 + Z^2 P (1-P)$$

โดยที่ n = จำนวนตัวอย่างครัวเรือนที่จะสุ่ม

N = ขนาดของครัวเรือนทั้งหมดของหมู่บ้านที่ได้รับการสุ่ม
ในชั้นตอนที่ 2 = 2312 ครัวเรือน

P = โอกาสที่ประชาชนในหมู่บ้านจะเข้าร่วม = 50%

Z = ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของโค้งปกติ ณ ระดับ
ที่ยอมรับการผลิตพลาด 5% = 1.96

D = ช่วงของการคลาดเคลื่อน = 7%

$$\text{จากสูตร } n \text{ ครัวเรือน} = \frac{2312 (1.96)^2 + 0.5 (1-0.5)}{0.07^2}$$

$$= \frac{2312 (1.96)^2 + 0.5 (1-0.5)}{0.07^2}$$

$$= 177.3 \text{ ครัวเรือน (178 ครัวเรือน)}$$

จากจำนวนครัวเรือนที่ได้รับจากการคำนวณ 178 ครัวเรือน เก็บตัวอย่างเพิ่ม
อีกจำนวน 10% เพราะฉะนั้นจำนวนตัวอย่างที่ต้องเก็บเท่ากับ 185 ครัวเรือนจากจำนวน 185
ครัวเรือนได้คำนวณแบบเป็นสัดส่วนเพื่อเก็บตัวอย่างครัวเรือนตามขนาดจำนวนครัวเรือนของ
แต่ละหมู่บ้านที่ได้จากการสุ่มในชั้นที่ 2 ดังรายละเอียดตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าจำนวนตัวอย่างคว่ำเรือนแยกตามรายตำบล หมู่บ้าน

ตำบล	หมู่ที่	จำนวนคว่ำเรือนทั้งหมด	จำนวนจาก การคำนวณสัดส่วน	จำนวนที่เก็บ
มายโป่ง	1	138	10.6	11
	2	202	15.6	16
	3	147	11.3	12
	6	183	14.1	15
	7	125	9.6	10
		รวม 795		64
เกาะลอย	4	127	9.8	10
	5	42	3.2	4
	6	43	3.3	4
		รวม 212		18
บ้านเก่า	4	62	4.8	5
	5	34	2.6	3
	6	101	7.8	8
		รวม 197		16

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตำบล	หมู่ที่	จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	จำนวนจาก การค่านามบัตรส่วน	จำนวนที่เก็บ
โคกสีหนอง	1	229	17.6	18
	2	103	7.9	8
	3	122	9.4	10
		รวม 454		36
บางนาง	3	127	9.8	10
	4	64	4.9	5
	5	159	12.2	13
	6	88	6.8	7
	7	72	5.5	6
	รวม 510		41	
บางหัก	1	105	8.1	9
	2	39	3	3
	รวม 144		12	

แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากในขั้นตอนที่ 2 ในขั้นตอนของการสุ่มตัวอย่างหมู่บ้าน ได้มีการปรับเศษจำนวนหมู่บ้านเป็นจำนวนเต็มใน 3 ตำบล คือ มาบโป่ง โคกซันนอน และ บางนาง เพื่อให้เกิดสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันในลุ่มตำบลที่เหลือนอยู่จึงได้เก็บตัวอย่างครัวเรือนเพิ่มในส่วนของตำบลที่ไม่มีการปรับเศษ 3 ตำบล คือ เกาะลอย บางหัก บ้านเก่า เพิ่มอีกจำนวนตำบลละ 5 ครัวเรือน จำนวนตัวอย่างครัวเรือนที่เก็บทั้งหมดจึงเท่ากับ $185 + 15$ เท่ากับ 207 ครัวเรือน

และได้ทำการสุ่มตัวอย่างครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้านโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามขนาดที่ได้จากการคำนวณอย่างเป็นสัดส่วนในตารางที่ 2 กับส่วนเพิ่มของแต่ละตำบลที่ไม่มีการปรับเศษจำนวนหมู่บ้านในขั้นตอนที่ 2

1.3 วิธีการเก็บข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ได้ใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเอง ซึ่งได้ทำการทดลองค่าความน่าเชื่อถือ (จะได้อธิบายรายละเอียดในส่วนของ การสร้างมาตรวัดในบทที่ 4) นำไปสัมภาษณ์ผู้นำครัวเรือน หรือผู้แทนครัวเรือน ภายใต้กรอบการสุ่มตัวอย่างที่กำหนดในข้อ 1.2 โดยผู้ช่วยนักวิจัยที่ได้ทำการอบรมและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาและข้อมูลที่ต้องการตามแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น พร้อมกับสังเกตการดำเนินการพัฒนาที่ผ่าน ๆ มาภายในหมู่บ้านเพื่อประกอบการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

การสัมภาษณ์จะเป็นแบบเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า ผู้สัมภาษณ์จะถามตามแบบฟอร์มที่ได้เตรียมไว้ในแบบสัมภาษณ์ เรียงตามลำดับไว้เรียบร้อยแล้ว ซึ่งจะทำให้สามารถที่จะควบคุมเนื้อหาของการสัมภาษณ์ตลอดเวลา

การสร้างเครื่องมือและการทดสอบเครื่องมือ

เครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเพื่อเป็นกรอบในการกำหนดข้อมูลที่ได้ให้อยู่ภายในกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คำตอบที่ได้จากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ นอกจากจะระบุความแตกต่างในเชิงปริมาณของข้อถามแล้วยังได้ระบุถึงความแตกต่างของเชิงเนื้อหาด้วย เพื่อให้การสร้างแบบสัมภาษณ์ตามข้อมูลจากสภาพความเป็นจริง (Fact) มากกว่าทัศนคติ (Attitude) ซึ่งคำตอบที่ได้จากบุคคลแต่ละบุคคลจะมีความแตกต่างกันมากและมีแนวโน้มจะเป็นการกระจายแบบโค้งปกติ

จากลักษณะการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ต้องการระบุถึงความแตกต่างของเนื้อหาที่แบบสัมภาษณ์ได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน คือ

ส่วนที่ 1 ใช้สัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ การศึกษา การได้รับตำแหน่งในฐานะตัวแทนในการดำเนินกิจกรรมพัฒนา ภูมิลาเนาเดิม (การย้ายที่อยู่) ที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน

ส่วนที่ 2 ใช้สัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน
2. ศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

ประกอบด้วย

- 2.1 บรรทัดฐานตามการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมฯ
- 2.2 ปฏิกริยาจริยธรรม
- 2.3 ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมฯ

- 2.4 การประเมินความถูกต้องของพฤติกรรมฯ
3. การควบคุมภายในสังคม
4. ความไว้วางใจและความเชื่อถือที่มีต่อองค์กรประชาชน
5. โอกาสของการเข้าร่วมอย่างอิสระ

(ส่วนในรายละเอียดของการสร้างเครื่องมือ การกำหนดวิธีการวัดรวมทั้งการทดสอบความเชื่อมั่นในตัวแปรแต่ละตัวแปร จะได้นำเสนอในบทที่ 4 ต่อไป)

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ได้จัดการลงรหัสข้อมูลแล้ว นำมาประมวลผลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Sciences) ในลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. สถิติเชิงพรรณนาเพื่อทราบสภาพพื้นฐาน ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้ทำการวิเคราะห์โดยใช้ร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. ใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Mutiple Regression Analysis) โดยวิธี Stepwise Solution เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระหว่างตัวแปรอิสระ (Independent Variable) แต่ละตัวที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม (Dependent Variable) ให้ได้มากที่สุด เพื่อมาอธิบายการเปลี่ยนแปลงตัวแปรตามได้อย่างครบถ้วนและถูกต้อง และมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามจริงๆ เท่านั้น ซึ่งผลลัพธ์จะได้ตัวแปรอิสระจำนวนน้อยที่สุดที่สามารถอธิบายตัวแปรตามได้มากที่สุดและทำการเรียงลำดับตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามต่อไป

บทที่ 4

ผลการศึกษาและข้อวิจารณ์

การนำเสนอผลงานวิจัยได้แสดงออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. ผลของการวิเคราะห์เพื่อสร้างมาตรวัดปัจจัยเชิงศักยภาพของประชาชน
2. ผลของการสร้างมาตรวัด
3. ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ผลของการวิเคราะห์เพื่อสร้างมาตรวัดปัจจัยเชิงศักยภาพของประชาชน

การวิเคราะห์เพื่อสร้างมาตรวัดปัจจัยเชิงศักยภาพของประชาชนแบ่งออกเป็น

2 ขั้นตอน

1. การสร้างเครื่องมือและการทดสอบเครื่องมือ
2. การวิเคราะห์ผลการศึกษาเพื่อสร้างมาตรวัด

การสร้างเครื่องมือและการทดสอบเครื่องมือ

1. การสร้างเครื่องมือ ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดตัวแปรต่างๆในการวิจัยทั้งสิ้นจำนวน 5 ตัวแปร (ตัวแปร 1 ตัวแปร ตัวแปรอิสระ 4 ตัวแปร) คือ

ตัวแปรที่ 1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

ตัวแปรที่ 2. ศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนประกอบ ด้วยตัวแปรย่อย 4 ตัวแปรคือ

2.1 บรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

2.2 ปฏิกริยาจริยธรรม

2.3 ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรม

2.4 การประเมินความถูกต้องของพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ตัวแปรที่ 3. การควบคุมภายในสังคม

ตัวแปรที่ 4. ความไว้วางใจและความเชื่อถือที่มีต่อองค์กรประชาชน

ตัวแปรที่ 5. โอกาสของการเข้าร่วมอย่างอิสระ

ผู้ทำการวิจัยได้กำหนดวิธีการวัด รวมทั้งการทดสอบความเชื่อมั่นในตัวแปรแต่ละตัวแปร ดังนี้ คือ

ตัวแปรที่ 1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน (ตัวแปรตาม)

โดยค่าจำกัดความหมายถึงกระบวนการที่กลุ่มของประชาชนสามารถที่จะดำเนินการตัดสินใจดำเนินการ การดำเนินการ การได้รับผลประโยชน์ การประเมินผล การแก้ไขค้นหาได้โดยชุมชนของตนเอง โดยทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชน

ด้วยวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่จะทำการศึกษาถึงระดับของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน การสร้างแบบสัมภาษณ์ในส่วนนี้ จะต้องแสดงให้เห็นรวมทั้งข้อมูลที่ได้ในตัวแปรนี้จะต้องมีความสอดคล้องทั้งในรูปของเนื้อหาและสามารถแสดงให้เห็นในเรื่องของความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในระดับอัตราส่วนด้วย ในตัวแปรการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนจะได้ใช้วิธีการสร้างมาตรวัดพฤติกรรมโดยวิธีปรนัยในระดับช่วงโดยวิธีลองขึ้นตอนกล่าวคือ

- ขั้นแรกเป็นการกำหนดค่ามาตร
- ขั้นที่สองเป็นการนำมาตราที่ กำหนดค่ามาตรแล้วไปใช้และให้คะแนน

ขั้นแรก การกำหนดค่ามาตร การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

ในการกำหนดค่ามาตรประเมิน โดยวิธีลองขึ้นตอน ในระดับมาตราอัตราส่วนของลตีเวนส์ (Steven, 1906-1973) นั้น จำเป็นจะต้องสร้างข้อความขึ้นจำนวนหนึ่งและควรมีจำนวนมากเพียงพอที่จะแสดงความแตกต่าง ๆ ในสิ่งที่ต้องการจะวัด เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบ ซึ่งสิ่งที่ต้องการที่จะสร้างมาตราประเมินก็คือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หากจะกล่าวถึงค่านิยม หรือค่าจำกัดความโดยทั่วไปนั้นจะมีอยู่อย่างมากมาย (ซึ่งดูได้จากบทที่ 2 ที่กล่าว ถึงความหมายขอบข่ายและ เนื้อหาของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน) แต่อย่างไรก็ตามจากความล้าสมัยของวิชาได้ชี้ให้เห็นว่าแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของไทย ได้เกิดขึ้นจากนโยบายเศรษฐกิจ หรือองค์การต่างๆ กำหนดขึ้นมา เพราะการพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงมุ่งเน้นความร่วมมือระหว่างข้าราชการกับประชาชนแต่จุดมุ่งหมายของการทาวิจัยครั้งนี้ต้องการจะพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาที่เป็นไปอย่างแท้จริงและต่อเนื่อง ในรูปสถาบันที่จะก่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะต้องมีความสอดคล้องกับค่านิยม วัฒนธรรมของสังคมไทย เพราะฉะนั้นข้อความที่จะสร้างขึ้น

เพื่อให้เป็นมาตรฐานประเมินการมีส่วนร่วม จะต้องครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้ คือ

- จะต้องแสดงความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนได้
- จะต้องสอดคล้องรูปแบบของค่านิยมวัฒนธรรมของสังคมไทย
- จะต้องมีความเชื่อมั่นสูงเพียงพอที่จะวัดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

ในล้นของการกำหนดค่ามาตรฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้คือ

- ส่วนที่ 1 การสร้างข้อความเพื่อสร้างมาตรฐาน
- ส่วนที่ 2 การดำเนินการให้คะแนนข้อความที่สร้าง
- ส่วนที่ 3 การคัดเลือกข้อความเป็นมาตรฐานและการกำหนดค่ามาตรฐาน

ส่วนที่ 1 การสร้างข้อความเพื่อสร้างมาตรฐาน โดยเหตุผลที่ข้อความที่จะใช้ในการกำหนดค่ามาตรฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จะต้องสอดคล้องกับรูปแบบของค่านิยม วัฒนธรรมของสังคมไทย และจะต้องแสดงความแตกต่างของการมีส่วนร่วม ๆ ข้อความที่จะนำมากำหนดค่ามาตรฐานได้รวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ คือ

1. เอกสารรายงานการวิจัยและผลการสัมมนาของผู้ทรงคุณวุฒิ ในเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อาทิเช่น รายงานการสัมมนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท ของสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ 12 - 13 มีนาคม 2533 โดยร่วมกับหน่วยสันติภาพสหรัฐอเมริกา, ธนาคารกสิกรไทย, หน่วยอาสาสมัครแคนาดา, มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม, หน่วยอาสาสมัครญี่ปุ่น, เครือเจริญโภคภัณฑ์, หนังสือพิมพ์มติชนและ เทคโนโลยีชาวบ้าน, และคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ จากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

2. เอกสารการวิจัยเชิงคุณภาพที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนในสังคมไทย อาทิ เช่น รายงานการวิจัยการพึ่งตนเอง ศักยภาพในการพัฒนาชนบท โดยกาญจนาและกนกศักดิ์ แก้วเทพ (2530), รายงานการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท โดย พรชญา เวลารัชช (2528), เอกสารวิชาการชุดที่ 1 เรื่องชาวบ้านลอนชาวบ้าน โดยสุจินต์ ลิวารักษ์ (2532)

3. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในบทที่ 2

จากแหล่งต่าง ๆ ชำต้นปรากฏว่าลามาารถที่จะรวบรวมข้อความที่จะนำมาใช้ในการกำหนดค่ามาตรฐานทั้งสิ้น 81 ข้อความ (ปรากฏใน ภาคผนวก)

ส่วนที่ 2 การดำเนินการให้คะแนนข้อความที่สร้าง โดยการนำกลุ่มบุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นกรรมการให้คะแนนแก่ข้อความต่าง ๆ โดยเหตุผลที่เครื่องมือที่จะประเมินการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนอย่างถูกต้อง กลุ่มบุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นกรรมการให้คะแนนแก่ข้อความต่าง ๆ จะต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะผู้ที่เคยผ่านการปฏิบัติงานการพัฒนาชุมชน จึงได้พิจารณาจากกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงานในการพัฒนาชุมชน ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน จำนวน 100 คน แบ่งเป็น

1. บุคลากรที่ปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในภาครัฐ จำนวน 50 คน จากส่วนราชการต่าง ๆ อันได้แก่ ปลัดอำเภอ เกษตรตำบล สาธารณสุขตำบล พัฒนาการตำบล ครู แห่งละ 10 คน

2. บุคลากรที่ปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในองค์กรเอกชน อาทิเช่น บริษัทอาสาสมัครพัฒนาเอกชนต่าง ๆ จำนวน 50 คน

จากจำนวนกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นกรรมการให้คะแนนแก่ข้อความต่าง ๆ จากทั้งสองส่วนมีจำนวน 100 คน ซึ่งน่าจะเชื่อได้ว่าจะครอบคลุมเพียงพอที่จะทำให้ค่าคะแนนที่ได้จะมีการกระจายแบบโค้งปกติ

- ส่วนที่ 3 การเลือกข้อความเป็นมาตรฐานและการกำหนดค่ามาตรฐาน หลังจากที่ได้เสนอข้อความที่แสดงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนที่ได้รวบรวมไว้ทั้งสิ้น

81 ข้อความให้กับกลุ่มบุคคลที่ได้รับการพิจารณาให้ทำหน้าที่เป็นกรรมการจำนวน 100 คน ให้คะแนนข้อความดังกล่าว โดยให้กลุ่มบุคคลกลุ่มนี้ได้พิจารณาความหมายจากนิยามของการมีส่วนร่วม ๆ ที่กำหนดให้แล้ว ให้ประเมินข้อความแต่ละข้อตามวิธีการของสติเวนส์ (Stevens, 1906-1973) ที่เรียกว่า วิธีการประมาณขนาด (Magnitude Estimate) ดังนี้

(1) เสนอข้อความใดข้อความหนึ่งให้บุคคลหนึ่งอ่าน แล้วลงความเห็นว่าคุณภาพข้อความนั้นแสดงสิ่งที่ต้องการจะวัดมากน้อยเพียงใด แล้วให้แสดงเป็นตัวเลขจำนวนเท่าใด เช่น 10

(2) เสนอข้อความอีกหนึ่งข้อความให้เปรียบเทียบว่าคุณภาพข้อความที่ลองแสดงถึงสิ่งที่ต้องการวัดมีขนาดเป็นกี่เท่าหรือกี่ส่วนของข้อความหนึ่ง แล้วแสดงเป็นตัวเลขที่สอดคล้องกับจำนวนที่เท่าหรือกี่ส่วนตามที่คิด เช่น ถ้าเป็น 2 เท่าก็เป็น 20 ถ้าเป็นเศษหนึ่งส่วนสองเท่าก็เป็น 5

(3) เสนอข้อความต่อ ๆ ไปที่จะข้อความให้เปรียบเทียบของคุณภาพที่หนึ่ง เช่นเดียวกับข้อ 2 จนครบทุกข้อความที่ได้กำหนดขึ้นมา

(4) เมื่อให้กลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งให้คะแนนแก่ข้อความต่าง ๆ ตามวิธีการข้างต้นจนครบแล้วก็ให้นำคะแนนของแต่ละข้อความมาหาค่ามัชฌิมเรขาคณิต ค่ามัชฌิมเรขาคณิตที่คำนวณได้ก็จะเป็นค่ามาตรฐานของข้อความนั้น ๆ (Stevens, 1975)

(โดยมีแบบฟอร์มตามภาคผนวก) เมื่อกลุ่มบุคคลดังกล่าวได้ให้คะแนนข้อความต่าง ๆ ตามวิธีการที่กำหนดให้แล้วก็นำค่าคะแนนของแต่ละข้อความมาหาค่าความเชื่อมั่นและค่ามัชฌิมเรขาคณิต โดยค่ามัชฌิมเรขาคณิตที่คำนวณได้จะเป็นค่ามาตรฐานของข้อความนั้น ๆ

การเลือกข้อความเพื่อสร้างเป็นมาตรฐานหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือก
ดังนี้

1. ข้อความที่จะได้รับการคัดเลือกจะต้องมีความสัมพันธ์กับการวัดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อย่างมีนัยสำคัญ และขนาดความสัมพันธ์ไม่ต่ำกว่า .70

2. ข้อความที่มีขนาดความสัมพันธ์ตามที่กำหนดจะจัดแบ่งกลุ่มของข้อความตามความหมายและเนื้อหาของข้อความออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

- การร่วมคิดและตัดสินใจ
- การร่วมดำเนินกิจกรรม ✓
- การได้รับและการใช้ประโยชน์
- การร่วมประเมินผล

นำมาพิจารณาความหมายของข้อความในแต่ละกลุ่มหากข้อความใดที่มีความหมายคล้ายคลึงกันก็จะพิจารณาคัดเลือกข้อความที่มีขนาดความสัมพันธ์ที่สูงกว่าเข้าอยู่ในมาตรฐานประเมินการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

จากการดำเนินการข้างต้นได้ข้อความในชั้นสุดท้าย 25 ข้อความแบ่งออกตามกลุ่มความหมายได้ดังตารางที่ 3-

ตารางที่ 3 แสดงข้อความลักษณะการมีส่วนร่วม ขนาดความสัมพันธ์และค่ามีซิมิเรซาคณิต

ลักษณะของกิจกรรมการพัฒนาในหมู่บ้าน	ขนาดความสัมพันธ์	มีซิมิเรซาคณิต
การร่วมคิดและตัดสินใจ		
1. กิจกรรมการพัฒนาภายในหมู่บ้านมีการกระจายการพิจารณาไปยังประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ช่วยพิจารณา	.7376	10.7036
2. ประชาชนภายในหมู่บ้านมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมพัฒนา	.8569	13.1793
3. ประชาชนในหมู่บ้านมีการพูดคุยเกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนาที่สามารถแก้ไขปัญหของชุมชน	.8016	14.2460
4. หมู่บ้านจะเสนอความต้องการในกิจกรรมการพัฒนาตามเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน	.8693	14.4279

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะกิจกรรมการพัฒนาในหมู่บ้าน	ขนาดความ สัมพันธ์	มัชฌิม เรชาคณิต
5. ประชาชนในหมู่บ้านมีความเห็นว่าปัญหาของชุมชนเป็นปัญหา ของส่วนร่วมที่จะต้องช่วยกันแก้ไข	.8450	14.5629
6. ประชาชนมีการพูดถึงปัญหาของหมู่บ้าน	.8169	14.7797
การดำเนินงานกิจกรรม		
7. ประชาชนในหมู่บ้านจะดำเนินการกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ของ หมู่บ้านจนสำเร็จ	.7555	10.4328
8. หมู่บ้านมีการกำหนดกฎเกณฑ์ให้ประชาชนต้องดูแลรักษา โครงการพัฒนาที่ได้ดำเนินการไปแล้ว	.7726	10.5579
9. ประชาชนในหมู่บ้านพร้อมที่จะลดทอนทรัพยากรของตนเอง ในโครงการพัฒนาที่ได้รับการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน	.7717	11.2956
10. หมู่บ้านสามารถที่จะปรับเปลี่ยนวิธีดำเนินการพัฒนา ต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับหมู่บ้านได้	.7845	11.4375
11. กิจกรรมพัฒนาในหมู่บ้านประชาชนในหมู่บ้านเป็น ผู้ดำเนินการ	.8100	12.6856
12. หมู่บ้านมีกิจกรรมการพัฒนาที่อาศัยทรัพยากรของหมู่บ้าน	.7905	13.4934
13. การแก้ไข้ปัญหาของหมู่บ้านมีวิธีดำเนินการหลายวิธี	.7997	13.9873
14. ประชาชนในหมู่บ้านจะแสดงพลังร่วมกันที่จะไม่ยอมรับ กิจกรรมพัฒนาที่อาจจะมีผลกระทบต่อหมู่บ้านของตนเอง	.5806	14.3521
15. กิจกรรมการพัฒนาในหมู่บ้านมาจากความคิดเห็นของเสียง ส่วนใหญ่ของประชาชนในหมู่บ้าน	.8610	14.7114

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะกิจกรรมการพัฒนา ในหมู่บ้าน	ขนาดความ สัมพันธ์	มัชฌิม เรขาคณิต
การได้รับและการใช้ประโยชน์		
16. หมู่บ้านมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน ในด้านจิตใจ	.7996	13.8113
17. หมู่บ้านมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนทาง ด้านเศรษฐกิจ (รายได้)	.7617	13.5640
18. กิจกรรมที่หมู่บ้านได้ดำเนินการไปแล้วสามารถแก้ไข ปัญหาของหมู่บ้านได้	.8481	14.1510
19. หมู่บ้านมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนโดยส่วนรวม	.8747	15.6846
20. ประชาชนได้ใช้ประโยชน์จากกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้ว	.8562	16.0386
การประเมินผล		
21. หมู่บ้านมีกิจกรรม เพื่อบำรุงรักษา โครงการพัฒนาที่ได้ ดำเนินการมาแล้ว	.8059	10.2583
22. ประชาชนในหมู่บ้านพุดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนิน กิจกรรมพัฒนาของหมู่บ้าน	.7670	12.3342
23. กิจกรรมพัฒนาที่หมู่บ้านดำเนินการไปแล้วสามารถสร้าง กิจกรรมพัฒนาต่อเรื่องอื่น ๆ เพิ่มขึ้นได้	.7611	12.7856
24. ประชาชนในหมู่บ้านได้พุดคุยถึงประโยชน์ที่ได้รับจาก การดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมา	.8181	14.7736
25. หมู่บ้านได้นำสิ่งที่ตีมีประโยชน์ เข้ามาใช้	.8755	15.7846

เมื่อได้ข้อความที่แสดงการมีส่วนร่วมๆ ทั้งสิ้น 25 ข้อความโดยแบ่งตามกลุ่มความหมายออกเป็น 4 กลุ่ม ตามที่กล่าวแล้วนั้น โดยแต่ละข้อความจะมีมาตราประจำข้อ (คำมีขนิม เรขาคณิต) ซึ่งจะเป็นการแสดงถึงคุณภาพของการเข้าร่วม (Qualification's Action) ของแต่ละบุคคลที่แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาอยู่ในระดับใด แต่อย่างไรก็ตาม แคลเปอร์สัน (Kasperson และ Breitbat, 1974) เสนอว่า มาตรฐานในการจำแนกว่าการกระทำอะไรจึงจะถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาความหนาแน่นของการกระทำ (Magnitude of Action) ด้วย จึงจะทำให้ทราบระดับของการมีส่วนร่วมที่แท้จริง เพราะฉะนั้น ในข้อความแต่ละข้อความที่แสดงการมีส่วนร่วมในระดับต่างๆกันนั้นจำเป็นต้องมีตัว เลือกหรือข้อ เลือกที่จะแสดงให้เห็นถึงความถี่ (บ่อยครั้ง) ของการกระทำอย่างไร ในส่วนนี้จึงได้กำหนดตัว เลือกแบบประเมินค่า (Rating) เป็นการขยายตามความมากน้อยของการพิจารณาตอบเป็นตัวเลือก 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย

มาตรฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในที่นี้จะประกอบด้วยข้อถามเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน 25 ข้อถาม ประกอบด้วยตัว เลือกแสดงความถี่ (บ่อยครั้ง) ของการกระทำ 3 ระดับ ดังนี้

ลักษณะ ของกิจกรรมการพัฒนา ในหมู่บ้าน	น้อย	ปานกลาง	มาก
<u>การร่วมคิดและตัดสินใจ</u>			
1. กิจกรรมการพัฒนาภายในหมู่บ้านมีการกระจายการพิจารณาไปยังประชาชนกลุ่มต่างๆช่วยพิจารณา			
2. ประชาชนภายในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนา			
3. ประชาชนในหมู่บ้านมีการพูดคุยเกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนาที่สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชน			
4. หมู่บ้านจะ เสนอความต้องการกิจกรรมการพัฒนาตามความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน			
5. ประชาชนในหมู่บ้านมีความเห็นว่าปัญหาของชุมชนเป็นปัญหาของส่วนรวมที่ต้องช่วยกันแก้ไข			
6. ประชาชนมีการพูดถึงปัญหาของชุมชน			

ลักษณะกิจกรรมพัฒนา ในหมู่บ้าน	น้อย	ปานกลาง	มาก
<p><u>การดำเนินการ</u></p> <p>7. ประชาชนในหมู่บ้านจะดำเนินการกิจกรรมพัฒนาต่างๆ ของหมู่บ้านจนสำเร็จ</p> <p>8. หมู่บ้านมีการกำหนดกฎเกณฑ์ให้ประชาชนต้องดูแลโครงการพัฒนาที่ได้ดำเนินการไปแล้ว</p> <p>9. ประชาชนในหมู่บ้านพร้อมที่จะสมทบทรัพยากรของตนเองในโครงการพัฒนาที่ได้รับการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน</p> <p>10. หมู่บ้านสามารถที่จะปรับเปลี่ยนวิธีดำเนินการพัฒนาต่างๆ ให้เหมาะสมกับหมู่บ้านได้</p> <p>11. กิจกรรมพัฒนาในหมู่บ้านประชาชนในหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการ</p> <p>12. หมู่บ้านมีกิจกรรมการพัฒนาที่อาศัยทรัพยากรของหมู่บ้าน</p> <p>13. การแก้ไขข้อขัดข้องของหมู่บ้านมีวิธีดำเนินการหลายวิธี</p> <p>14. ประชาชนในหมู่บ้านจะแสดงพลังร่วมกันที่จะไม่ยอมรับกิจกรรมพัฒนาที่อาจจะมีผลกระทบต่อหมู่บ้านของตนเอง</p> <p>15. กิจกรรมการพัฒนาในหมู่บ้านมาจากความคิดเห็นของเสียงส่วนใหญ่ของประชาชนในหมู่บ้าน</p> <p><u>การได้รับและการใช้ประโยชน์</u></p> <p>16. หมู่บ้านมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในด้านจิตใจ</p> <p>17. หมู่บ้านมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนทางด้านเศรษฐกิจ(รายได้)</p> <p>18. กิจกรรมที่หมู่บ้านได้ดำเนินการไปแล้วสามารถแก้ไขข้อขัดข้องของหมู่บ้านได้</p> <p>19. หมู่บ้านมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนโดยส่วนรวม</p> <p>20. ประชาชนได้ใช้ประโยชน์จากกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้ว</p>			

ลักษณะกิจกรรมพัฒนา ในหมู่บ้าน	น้อย	ปานกลาง	มาก
<u>การประเมินผล</u> 21. หมู่บ้านมีกิจกรรม เพื่อบำรุงรักษา โครงการพัฒนาที่ได้ดำเนินการ มาแล้ว 22. ประชาชน ในหมู่บ้านหยุดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนิน กิจกรรมพัฒนาของหมู่บ้าน 23. กิจกรรมพัฒนาที่หมู่บ้านดำเนินการ ไปแล้วสามารถสร้างกิจกรรม พัฒนาต่อ เนื่องอื่นๆ เพิ่มขึ้นได้ 24. ประชาชน ในหมู่บ้าน ได้หยุดคุยถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนิน กิจกรรมที่ผ่านมา 25. หมู่บ้าน ได้นำสิ่งที่ดีมีประโยชน์ เข้ามาใช้			

ขั้นที่สอง การนำมาตราที่กำหนดค่ามาตรฐานแล้วไปใช้ และ ให้คะแนน

การนำมาตราที่กำหนดค่ามาตรฐานแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการ ลุ่ม ในล่วนของการ เก็บข้อมูล

การ ให้คะแนน ในมาตราแต่ละ ข้อ เป็นผลคูณของค่ามาตรฐาน (ค่ามีขนิม เรชาคณิต) แต่ละ ข้อกับความหนาแน่นของการกระทำที่กำหนด ในลักษณะตัว เลือกโดยที่

ถ้าตอบ	น้อย	ได้	1	คะแนน
"	ปานกลาง	ได้	2	คะแนน
"	มาก	ได้	3	คะแนน

ตัวแปรที่ 2. ศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
(ตัวแปรอิสระตัวที่ 1)

โดยค้ำจ้ำกั้ความหมายถึงความพร้อมภายในบุคคลที่นำไปสู่การเกิดพฤติกรรมในการเข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนซึ่งมีลักษณะ เป็นความรู้ลึถูกผลิตต่อการแสดงพฤติกรรม ตามคาดหวัง (ความเชื่อ) เกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรม ปฏิกริยาทางจริยธรรมและการรับรู้ บรรทัดฐานของพฤติกรรม ฯ ของบุคคล ซึ่งจะพิจารณาได้จาก

1. บรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรม ฯ ของบุคคล
2. ปฏิกริยาทางจริยธรรม
3. ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรม ฯ
4. การประเมินความถูกผลิตของพฤติกรรม ฯ

ตัวแปรศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนหากประเมินได้อย่างถูกต้องจะนำไปสู่การพยากรณ์พฤติกรรมใจการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในสังคมนั้นๆ ได้ (ชัยพร, 2531: 9) การศึกษาตัวแปรนี้จึงเป็นเรื่องของการสร้างมาตราที่จะประเมินศักยภาพของพฤติกรรมฯ ของประชาชนในชุมชนว่าจะเกิดหรือไม่เกิดพฤติกรรม ศักยภาพพฤติกรรมเป็นผลจากการประเมินความถูกผลิตของพฤติกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรม ปฏิกริยาทางจริยธรรมและการรับรู้บรรทัดฐานพฤติกรรมของบุคคลต่างๆ ในสังคมนั้น เพราะฉะนั้นในการศึกษาตัวแปรนี้จึงได้สร้างมาตรการประเมินศักยภาพของพฤติกรรมประกอบด้วยมาตรวัด 4 มาตร ดังนี้คือ

มาตรที่ 1 บรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมฯ ของบุคคลโดยค้ำจ้ำกั้ความหมายถึง การรับรู้ว่าคุณค้คนอื่นฯ ในชุมชนมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากน้อยเพียงใดและการคาดการณ์ว่าคุณค้คนอื่นฯ ในชุมชนมีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมฯ มากน้อยเพียงใด

การประเมินบรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมฯ ของบุคคลในชุมชนเพื่อที่จะพิจารณาการประเมินตนเอง และบุคคลอื่น ฯ ในสังคมนั้นว่าจะมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมใน

การพัฒนาชุมชนอย่างไร ซึ่งมีลักษณะของการรายงานการแสดงผลกิจกรรมที่แสดงออกให้ผู้อื่น
 ในชุมชนได้รับรู้ว่ามีความคิดเห็นอย่างไรกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนซึ่งการ
 แสดงออกในรูปของการกระทำที่ผ่านมาและการคาดการณ์ถึงการกระทำทั้งของตนเองและ
 บุคคลอื่นๆ ในสังคม มาตราวัดในล่วนนี้เป็นข้อถามประเภทกำหนดตัวเลือกและการแสดงปริมาณ
 ในการกระทำในล่วนนี้มีข้อถาม 4 ข้อ โดยมีลักษณะคำถามดังนี้

1. ท่านเคยเข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ของหมู่บ้านหรือไม่
 ( ) เคยเข้าบ่อย ( ) เคยเข้าร่วมนาน ๆ ครั้ง ( ) ไม่เคยร่วม
 หากเคยเข้าร่วมในรอบปีที่ผ่านมาเข้าร่วม.....ครั้ง (ระบุจำนวน)
2. ท่านจะเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ของหมู่บ้านหรือไม่ถ้ามีโอกาส
 ( ) จะเข้าร่วมแน่ ๆ ( ) อาจจะเข้าร่วม ( ) จะไม่เข้าร่วม
3. ท่านเคยเห็นคนอื่น ๆ ในหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ หรือไม่
 ( ) เคยเห็นอยู่บ่อย ๆ ( ) เคยเห็นนาน ๆ ครั้ง ( ) ไม่เคยเห็น
 หากเคยเห็นในรอบปีที่ผ่านมาเคยเห็น.....ครั้ง (ระบุจำนวน)
4. ท่านคิดว่าคนอื่น ๆ ในหมู่บ้านจะเข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ของชุมชนหรือไม่
 ( ) จะเข้าร่วมแน่ ( ) อาจจะเข้าร่วม ( ) จะไม่เข้าร่วม

คำตอบจากมาตรทั้ง 4 ข้อให้คะแนนดังนี้

- ถ้าตอบ เคยเข้าร่วม จะเข้าร่วมแน่ ๆ เคยเห็นอยู่บ่อย ได้ 2 คะแนน
- ถ้าตอบ เคยเข้าร่วมนาน ๆ ครั้ง อาจจะเข้าร่วม เคยเห็นนาน ๆ ครั้ง ได้ 1 คะแนน
- ถ้าตอบ จะไม่เข้าร่วม ไม่เคยเห็น จะไม่เข้าร่วม ได้ 0 คะแนน

มาตราที่ 2 ปฏิกริยาทางจริยธรรม โดยค่าจำกัดความ หมายถึง ความรู้สึก
ของบุคคลที่มีต่อผลการกระทำพฤติกรรมที่มีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนทั้งที่เป็นการกระทำ
ของตนเองและการกระทำของผู้อื่น ปฏิกริยานี้จะแสดงออกมาในรูปของความรู้สึก เช่น ซินชม
ละอาย ฯลฯ และแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอก เช่น การยอมรับ และ ต่อต้าน

ปฏิกริยาทางจริยธรรมเป็นกลไกสำคัญในการควบคุมพฤติกรรม
ของบุคคลในสังคมทั้งที่เป็นของตนเองและของผู้อื่น และปฏิกริยาทางจริยธรรมจะเป็น
ปฏิกริยาที่เกิดขึ้นภายในหรือแสดงออกภายนอก ซึ่งมีทั้งปฏิกริยาทางบวก และปฏิกริยา
ทางลบ (ชัยพร, 2531:107-109) ได้ทำการศึกษาปฏิกริยาทางจริยธรรมที่เกิด
ขึ้นในวัฒนธรรมและสังคมไทย ได้ปฏิกริยาต่าง ๆ ดังนี้

- ปฏิกริยาทางบวกมี 7 ปฏิกริยา คือ ตีใจ ยกย่องชมเชย ภูมิใจ ให้กำลังใจ
ชื่นชมยินดี เห็นด้วย และพอใจ

- ปฏิกริยาทางลบ มี 6 ปฏิกริยา คือ ตาหนี ดุหมั่นเหยียดหยาม คัดค้าน
ราคาผ พ้องร้อง และรังเกียจ

แต่อย่างไรก็ตามการร่างมาตรฐาน ปฏิกริยาทางจริยธรรมที่จะใช้ในการศึกษา
ครั้งนี้จะพิจารณาเฉพาะปฏิกริยาที่น่าจะแสดงออกต่อบุคคลที่เข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
ได้ดังนี้ คือ

- ปฏิกริยาทางบวก คือ ชื่นชมยินดี ภูมิใจ ให้กำลังใจ เห็นด้วยที่กระทำ
พอใจ (ยกย่องชมเชย และการตีใจ น่าจะเป็นปฏิกริยาที่จะเกิดขึ้นเฉพาะผู้มีอำนาจหรือ
เจ้าของโครงการการพัฒนา)

- ปฏิกริยาทางลบ คือ ตาหนี ราคาผ ต่อต้าน(การดุหมั่นเหยียดหยาม ไม่น่า
จะเป็นปฏิกริยาที่จะเกิดขึ้น ส่วนการพ้องร้องไม่น่าจะเกี่ยวข้อง)

มาตราวัดในส่วนนี้เป็นข้อถามประเภทกำหนดตัวเลือกในส่วนนี้มีข้อถาม 8 ข้อ
โดยมีลักษณะคำถามดังนี้

- คนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านจะแสดงออกในลักษณะใด ในการมีที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งในหมู่บ้าน
เข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนา

ลักษณะที่แสดงออก	มาก	น้อย	เฉย ๆ
1. ซินชมยินดี			
2. กุมิใจ			
3. ให้กำลังใจ			
4. เห็นด้วยที่กระทำ			
5. พอใจ			
6. ตาหนี			
7. ราคาญ (เบือนหน้า)			
8. ต่อต้าน			

การให้คะแนนในมาตรวัดนี้ในแต่ละข้อ ดังนี้ คือ

ข้อ 1 ถึง 5 (ปฏิกิริยาทางบวก)	ถ้าตอบ มาก	2	คะแนน
	ถ้าตอบ น้อย	1	คะแนน
	ถ้าตอบ เฉย ๆ	0	คะแนน
ข้อ 6 ถึง 8 (ปฏิกิริยาทางลบ)	ถ้าตอบ มาก	0	คะแนน
	ถ้าตอบ น้อย	1	คะแนน
	ถ้าตอบ เฉย ๆ	2	คะแนน

มาตราที่ 3 ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรม ๆ (ความเชื่อเกี่ยวกับผลกรรม) โดยค่าจำกัดความหมายถึง การประเมินตามความเชื่อของตนเองว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนจะนำไปสู่ผลอะไรบ้างและผลแต่ละอย่างมีโอกาสเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด และมีความน่าปรารถนามากน้อยเพียงใดซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ในรูปของวัตถุ จิตใจ ความเชื่อทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี

ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรม ๆ (ความเชื่อเกี่ยวกับผลกรรม) เป็นองค์ประกอบลำดับประการหนึ่ง ในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ การวัดความเชื่อเกี่ยวกับผลกรรมของ ฟิชไบน์ และไอเซน (Fishbein และ Ajzen, 1975) จะประกอบด้วยส่วนประกอบ 2 ส่วนใหม่ ๆ ก็คือ

1. ผลการกระทำแต่ละอย่างมีโอกาสเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด
2. ผลการกระทำแต่ละอย่างมีความน่าปรารถนามากน้อยเพียงใด

12

และ $C = \sum_{i=1}^n E (P_i D_i)$

$i=1$

- เมื่อ $C =$ ความเชื่อเกี่ยวกับผลของพฤติกรรม
 $P_i =$ ความเป็นไปได้ที่การกระทำหนึ่งจะสัมพันธ์กับผลการกระทำ i
 $D_i =$ ความน่าปรารถนาของผลการกระทำ
 และ $E =$ จำนวนข้อผลการกระทำ

ชัยพร วิชชาวุธ (2531:110-113) ได้สร้างข้อความเกี่ยวกับผลการกระทำจากการกระทำที่แตกต่างกัน โดยพิจารณาพร้อมกับทฤษฎีแรงจูงใจของ Maslow ได้ข้อความแสดงผลการกระทำ 14 ข้อ ดังนี้ คือ

ผลการกระทำทางบวก

1. มีทรัพย์สินเงินทอง
2. ชีวิตและทรัพย์สิน มีความมั่นคงปลอดภัย

3. เป็นที่รักใคร่ชื่นชม
4. รู้สึกว่าตนเองมีค่าน่าภูมิใจ
5. ประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงาน
6. เกิดความลุ่มหลงใหล
7. เป็นผลดีต่อสังคม

ผลการกระทำทางลบ

1. ขัดสนทรัพย์สินเงินทอง
2. เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน
3. เป็นที่รังเกียจและถูกตำหนิ
4. รู้สึกว่าตนเองไร้ค่าน่าอับอาย
5. ประสบความล้มเหลวในชีวิตการทำงาน
6. เกิดความทุกข์ร้อนใจ
7. เกิดผลเสียต่อสังคม

แต่อย่างไรก็ตามจากผลการกระทำทั้ง 14 ข้อได้พิจารณาปรับแก้ไขข้อความ และตัดทอนข้อความบางข้อความออกไปโดยพิจารณาให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ได้ข้อความแสดงผลการกระทำ 12 ข้อ ดังนี้ คือ

ผลการกระทำทางบวก

1. ทำให้รายได้สูงขึ้น
2. ทำให้ชีวิตทรัพย์สินมั่นคงปลอดภัย
3. เป็นที่รักใคร่ชื่นชมของคนในหมู่บ้าน
4. รู้สึกว่าตนเองมีค่าน่าภูมิใจ
5. เกิดความมั่งคั่งสบายใจ
6. เกิดผลดีต่อชุมชน

ผลการกระทำทางลบ

7. เกิดความทุกข์ร้อนใจ
8. ทำให้ยากจนลง
9. เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน
10. เป็นที่รังเกียจและถูกตำหนิ
11. รู้สึกว่าตนเองไร้ค่า
12. นำอับอาย

(ได้ตัดข้อความ"ประสพความลาเ็จในชีวิตการงาน" ประสพความล้มเหลวในชีวิตการงาน"
เนื่องจากข้อความแดงเกี่ยวกับการประกอบอาชีพส่วนตัว ซึ่งมีความแตกต่างจากงานพัฒนา

ชุมชน ซึ่งเป็นเรื่องของการอาลาและได้ปรับเปลี่ยนข้อความ"เกิดผลเสียต่อสังคม" ออก เป็น "น่าอับอาย" เนื่องจากมีผลจากค่านิยมทางสังคมที่ว่าผลของการพัฒนาต่าง ๆ จะเกิดผลดีต่อสังคมเท่านั้น ส่วนข้อความ"น่าอับอาย"แสดงออกในรูปของผลการกระทำในทางลบ ที่จะต้องทำตามคำสั่งให้ปฏิบัติตาม)

มาตรวัดในล่วนนี้เป็นข้อถามประเภทกำหนดตัวเลือก และได้แบ่งออกเป็น 2 มาตรย่อย คือ

1. มาตรย่อยที่เป็นข้อถามเกี่ยวกับโอกาสที่ผลการกระทำแต่ละอย่างจะเกิดขึ้น มากน้อยเพียงใด

2. มาตรย่อยที่เป็นข้อถามเกี่ยวกับความน่าปรารถนาต่อผลการกระทำแต่ละ อย่างมีมากน้อยเพียงใด

มาตรย่อยที่เป็นข้อถามเกี่ยวกับโอกาสที่ผลการกระทำแต่ละอย่างจะเกิดขึ้นมีข้อถามทั้งหมด 12 ข้อ โดยมีลักษณะคาถามดังนี้

- ในการฉิทที่ท่านจะเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน ท่านคิดว่าการเข้าร่วมนั้น่า จะก่อให้เกิดผลตามมากภายหลังในลักษณะใด (ความเป็นไปได้ที่ผลดังต่อไปนี้จะเกิดขึ้น)

ผลที่คิดว่าจะเกิดตามมากภายหลัง	เป็นไปได้	เป็นไปได้น้อย	เป็นไปได้ไม่ได้
1. ทำให้รายได้สูงขึ้น			
2. ทำให้ชีวิตทรัพย์สินมั่นคงปลอดภัย			
3. เป็นที่รักใคร่ชื่นชมของคนในหมู่บ้าน			
4. รู้สึกว่าตนเองมีค่าภูมิใจ			
5. เกิดความลุ่มลุ่มความสบายใจ			
6. เกิดผลดีต่อชุมชน			
7. เกิดความทุกข์ร้อนใจ			

ผลที่คิดว่าจะเกิดตามมาภายหลัง	เป็นไปได้	เป็นไปได้น้อย	เป็นไปได้ไม่ได้
8. ทำให้ยากจนลง 9. เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน 10. เป็นที่รังเกียจและถูกตาดานี 11. รู้สึกว่าตนเองไร้ค่า 12. นำอันอาย			

มาตรย่อยที่เป็นข้อถามเกี่ยวกับความน่าปรารถนาต่อผลการกระทำแต่ละอย่าง มีข้อถามทั้งหมด 12 ข้อ โดยมีลักษณะคำถามดังนี้

- จากผลที่อาจจะเกิดจากการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ท่านมีความต้องการให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่อย่างไร

ผลที่อาจจะเกิดตามมาภายหลัง	หวังมาก	หวังบ้าง	เฉย ๆ
1. ทำให้รายได้สูงขึ้น 2. ทำให้ชีวิตทรัพย์สินมั่นคงปลอดภัย 3. เป็นที่รักใคร่ชื่นชมของคนในชุมชน 4. รู้สึกว่าตนเองมีค่าน่าภูมิใจ 5. เกิดความสนุกสนานใจ 6. เกิดผลดีต่อชุมชน 7. เกิดความทุกข์ร้อนใจ 8. ทำให้ยากจนลง 9. เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน 10. เป็นที่รังเกียจและถูกตาดานี 11. รู้สึกว่าตนเองไร้ค่า 12. นำอันอาย			

การให้คะแนนในมาตรย่อยแต่มาตร ดังนี้

- มาตรย่อยที่เป็นข้อถามเกี่ยวกับโอกาสที่ผลการกระทำแต่ละอย่างจะเกิดขึ้น
ข้อ 1 ถึง 6 (ผลการกระทำทางบวก) ถ้าตอบ	เป็นไปได้	3	คะแนน
	เป็นไปได้น้อย	2	คะแนน
	เป็นไปได้ไม่ได้	1	คะแนน
-
ข้อ 7 ถึง 12 (ผลการกระทำทางลบ) ถ้าตอบ	เป็นไปได้	1	คะแนน
	เป็นไปได้น้อย	2	คะแนน
	เป็นไปได้ไม่ได้	3	คะแนน
- มาตรย่อยที่เป็นข้อถามเกี่ยวกับความน่าปรารถนาต่อผลการกระทำแต่ละอย่าง
ข้อ 1 ถึง 6 (ผลการกระทำทางบวก) ถ้าตอบ	หวังมาก	3	คะแนน
	หวังบ้าง	2	คะแนน
	เฉย ๆ	1	คะแนน
-
ข้อ 7 ถึง 12 (ผลการกระทำทางลบ) ถ้าตอบ	หวังมาก	1	คะแนน
	หวังบ้าง	2	คะแนน
	เฉย ๆ	3	คะแนน

คะแนนจากมาตรย่อยทั้ง 2 มาตรจะนำมาเข้าสู่สูตรเพื่อแปลงเป็นคะแนนรวมของมาตร ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรม ฯ (ความเชื่อเกี่ยวกับผลการกระทำ) จะออกมาในรูปของผลรวม (E) ของผลคูณคะแนนแต่ละข้อของผลการกระทำเดียวกันในมาตรย่อยทั้ง 2 สามารถเขียนเป็นสูตร ดังนี้ คือ

$$C = \sum_{i=1}^{12} (P_i D_i)$$

เมื่อ C = ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรม

P_i = โอกาสที่ผลการกระทำ i จะเกิดจากการกระทำ

D_i = ความน่าปรารถนาผลการกระทำ i

และ 12 คือ จำนวนข้อผลการกระทำ

มาตราที่ 4 การประเมินความถูกต้องของพฤติกรรม ฯ โดยค่าจำกัดความ หมายถึงการประเมินโดยการใช้หลักการตัดสินใจถึงความถูกต้อง ควรไม่ควรทำของพฤติกรรม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

มาตรวัด ในส่วนนี้เป็นข้อความประเภทกำหนดตัว เลือกในส่วนนี้มีข้อถาม 1 ข้อ โดยมีลักษณะคำถาม ดังนี้

- ผลที่เกิดขึ้นข้างต้นจากการเข้าร่วมกิจกรรม ท่านคิดว่าการเข้าร่วมในกิจกรรม มีความถูกต้องอย่างไร

( ) คิดว่าถูกต้อง ( ) ไม่แน่ใจ ( ) คิดว่าไม่ถูกต้อง

การให้คะแนนในมาตรวัดนี้ คือ	
ถ้าตอบ คิดว่าถูกต้อง	3 คะแนน
ไม่แน่ใจ	2 คะแนน
คิดว่าไม่ถูกต้อง	1 คะแนน

ตัวแปรที่ 3. การควบคุมภายในสังคม (ตัวแปรอิสระตัวที่ 2)

โดยค่าจำกัดความหมายถึง ปฏิกริยาทางลบจากบุคคลรอบด้าน ในชุมชนที่มีต่อ บุคคลใด ในชุมชนที่มีพฤติกรรมไม่สอดคล้องกับการยอมรับของประชาชน ในชุมชน ซึ่งจะส่งผล ให้บุคคลที่กระทำพฤติกรรมนั้น วกกลับไม่สู้การมีพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับของประชาชน ในชุมชน ซึ่งจะ เป็นไปตามมาตรการทางสังคม วัฒนธรรมของแต่ละชุมชน

การควบคุมภายในสังคมถือได้ว่าเป็นผลการกระทำภายนอกที่จะส่งเสริมให้คน ทำพฤติกรรมหรือไม่ ผลการกระทำภายนอกนี้มีอิทธิพลต่อการกระทำของบุคคลได้มากที่สุด ภายในชุมชนและสังคมจะมีการจัดเงื่อนไขสิ่งแวดล้อมทางสังคม ให้บุคคลมีพฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับทางสังคม ซึ่งหากมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานก็จะมีมาตรการทางสังคม ที่เรียกว่าโทษทัณฑ์ทางสังคม (Negative Sanction) อันเป็นปฏิกริยาทางลบซึ่งมีลักษณะ แตกต่างกันไปแล้วแต่สังคม ทั้งของปฏิกริยาและความรุนแรง แต่อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขทางวัฒนธรรมบางประการจะเป็นตัวกำหนดให้ใช้โทษทัณฑ์ทางสังคมอย่างไรจึงจะ ทำให้การควบคุมภายในสังคมเกิดผล ให้บุคคลที่มีพฤติกรรมต่ำกว่ามาตรฐานปรับตนเอง ให้

ได้รับการยอมรับ

การร่างข้อความเกี่ยวกับปฏิกริยาในทางลบ ได้ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ ปฏิกริยาต่อพฤติกรรมจากการศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน: ศึกษาตามแนว ทางจิตวิทยาสังคม (ชัยพร , 2531:106-107) เฉพาะในส่วนที่เป็นปฏิกริยาทางลบ ซึ่งมีอยู่ 6 ปฏิกริยา คือ ดาหนี คุณมีนเหยียดหยาม คัดค้าน ราคามุ พ้องร้อง และรังเกียจ (แต่จากการศึกษาพบว่า ปฏิกริยาราคามุและปฏิกริยาคุณมีนเหยียดหยามมีน้ำหนักความสัมพันธ์ เท่ากัน) และปรับข้อความให้มีลักษณะที่จะแสดงออกได้ชัดเจนในการแสดงปฏิกริยาทางลบ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบข้อความปฏิกริยาเดิม กับข้อความที่ได้รับการปรับ

ข้อความแสดงปฏิกริยาเดิม	ข้อความที่ได้รับการปรับ
1. ดาหนี	ดาหนีทีเดียว
2. รังเกียจ	แสดงความไม่พอใจให้รับรู้
3. พ้องร้อง	แจ้งให้ผู้นำหมู่บ้านดำเนินการ

ส่วนปฏิกริยาคุณมีนเหยียดหยาม และปฏิกริยาคัดค้านไม่น่าจะเกิดกับพฤติกรรม การมีส่วนร่วมในการพัฒนา เนื่องจากการไม่ปฏิบัติตามไม่เป็นความเบี่ยงเบนที่มีผลเสียหาย ต่อสังคมรุนแรงจึงได้ตัดปฏิกริยาคุณมีนเหยียดหยามและปฏิกริยาคัดค้านออกและได้เพิ่มปฏิกริยา ทางลบที่มีความรุนแรงไม่มากนักเข้าในมาตราอีก 2 ปฏิกริยา คือ ปฏิกริยาการชี้หน้า (เป็น ปฏิกริยาที่มีลักษณะทางลบที่ไม่รุนแรงและมีความสอดคล้องกับสังคมไทยที่เรียกว่าไม่หาม) โดยใช้ ข้อความ "พูดจาชี้ชวนชักนำให้เข้าร่วม" และอีกปฏิกริยาหนึ่ง คือ "ปฏิกริยาไม่เอาเรื่อง" (จิระพร , 2525) ก็คือให้อภัย โดยใช้ข้อความ "คิดว่าเป็นเรื่องล่วนตัว" ซึ่งทั้ง 2 ปฏิกริยามี ลักษณะเชิงจอร้องซึ่งเป็นวิธีการควบคุมทางสังคม

เพราะฉะนั้น ข้อความที่แสดงการควบคุมทางสังคม จะประกอบด้วย ปฏิกริยา

5 ปฏิกริยา คือ

1. แจ้งให้ผู้นำหมู่บ้านดำเนินการ
2. ดาหน้าตีเตียน
3. แสดงความไม่พอใจให้รับรู้
4. พุดจาซ็ชวันชักนำให้เข้าร่วม
5. คิดว่าเป็นเรื่องล่วนตัว

และในการที่ได้แสดงปฏิกริยาเพื่อการควบคุมทั้ง 5 ปฏิกริยานั้น ในแต่ละปฏิกริยามีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมายอย่างไร ซึ่งแสดงถึงความต่อเนื่องของปฏิกริยาและผลของปฏิกริยานั้น

มาตรวัดในล่วนนี้เป็นข้อถามประเภทกำหนดตัวเลือกและคำถามปลายเปิด โดยมีลักษณะคำถามดังนี้

- ในกรณีที่บุคคลหนึ่งบุคคลใด ในหมู่บ้าน ไม่ยอมเข้าร่วม ในกิจกรรมของหมู่บ้านประชาชน ในหมู่บ้านจะแสดงออกต่อบุคคลที่ไม่เข้าร่วมฯ ในลักษณะใด และการแสดงออกเช่นนั้น มีผลให้บุคคลที่ไม่เข้าร่วมยอมเข้าร่วม ในกิจกรรมครั้งต่อไปอย่างไร

ลักษณะที่แสดงออกต่อบุคคลที่ไม่เข้าร่วมฯ	ขนาดที่แสดงออก			ผลที่ปรากฏต่อไป		
	มาก	น้อย	เฉยๆ	ดีขึ้น	เฉยๆ	แย่ลง
1. แจ้งให้ผู้นำหมู่บ้านดำเนินการ						
2. ดาหน้าตีเตียน						

ลักษณะที่แสดงออกต่อบุคคลที่ไม่เข้าร่วมมา	ขนาดที่แสดงออก			ผลที่ปรากฏต่อไป		
	มาก	น้อย	เฉยๆ	ดีขึ้น	เฉยๆ	แย่ลง
3. แสดงความไม่พอใจให้รับรู้						
4. พุดจาซึ่ชวนชักนำให้เข้าร่วม						
5. คิดว่าเป็นเรื่องล่วนตัว						

การให้คะแนนในมาตรในแต่ละข้อ จะเป็นผลคูณคะแนนจากขนาดของการแสดงออกกับคะแนนจากผลที่ปรากฏต่อไป และการให้คะแนนในแต่ละส่วน ดังนี้ คือ

- ในส่วนของขนาดของการแสดงออก

ถ้าตอบ มาก   3 คะแนน
                   น้อย   2 คะแนน
                   เฉย ๆ   1 คะแนน

- ในส่วนของผลที่ปรากฏต่อไป

ถ้าตอบ ดีขึ้น   3 คะแนน
                   เฉย ๆ   2 คะแนน
                   แย่ลง   1 คะแนน

ตัวแปรที่ 4. ความไว้วางใจและความเชื่อถือที่มีต่อองค์กรประชาชน (ตัวแปรอิสระตัวที่ 3)

โดยคำจำกัดความ หมายถึง ความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อกลุ่มคนในชุมชนที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ (เป็นแกนนำในการดำเนินกิจกรรมอาจจะเป็นองค์กรอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ)ว่ามีประสิทธิภาพ มีความซื่อสัตย์ มีความจริงใจ มีความสามารถ มีความบริสุทธิ์ใจที่จะดำเนินการต่างๆ เพื่อชุมชนอย่างแท้จริง และทำให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์โดยเสมอภาคกัน

องค์กรประชาชนในชุมชนจะเป็นช่องทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนและเป็นการระดมการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ (อนุภาพ, 2530: 39-40) แต่อย่างไรก็ตามคุณยตินิจในการเข้าร่วมยังคงอยู่กับประชาชนที่จะพิจารณาว่าการเข้าร่วมฯ ของตนเอง กับองค์กรประชาชนจะได้ผลตามที่ตนเองได้คาดหวังไว้ ความไว้วางใจ และความเชื่อถือจะทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นว่า การเข้ามีส่วนร่วมฯ จะได้ผลตามที่คาดหวังไว้ การให้ความสำคัญต่อความไว้วางใจและความเชื่อถือในเรื่องใดที่จะทำให้ตนเองได้ผลตามที่คาดหวังไว้ จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้ ค่านิยม และวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน มีงานวรรณกรรมและงานวิจัยที่ศึกษาถึงคุณลสมบัติขององค์กรประชาชนที่ประชาชนจะเข้ามีส่วนร่วมอยู่จำนวนมาก โดยเฉพาะกลุ่มบุคคลที่เป็นแกนนำ ซึ่งในที่นี้พิจารณาองค์ประกอบ 2 ประการ ขององค์กรประชาชนในชุมชนที่จะได้รับ ความไว้วางใจ และเชื่อถือ กล่าวคือ

ประการแรก องค์กรประชาชนในชุมชนจะต้องให้ความมั่นใจได้ว่า จะสามารถดำเนินการให้กิจกรรมต่างๆ สำเร็จได้ซึ่งจะเป็นเรื่องของความรู้ ความสามารถในการจัดการ

ประการที่สอง องค์กรประชาชนในชุมชนจะต้องให้ความมั่นใจได้ว่า การดำเนินและผลของการดำเนินการเป็นไปด้วยความจริงใจ บริสุทธิ์ ยุติธรรมซึ่งเป็นเรื่องของคุณธรรม

เพราะฉะนั้น ความไว้วางใจและความเชื่อถือต่อองค์กรประชาชนจึงประกอบด้วยองค์ประกอบในเรื่องของความสามารถในการจัดการ และความมีคุณธรรม ข้อความที่แสดงองค์ประกอบในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้ คือ

- ความสามารถในการจัดการ

1. ความสามารถที่จะทำให้กิจกรรมสำเร็จ
2. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่
3. การแสวงหาสิ่งที่ดีมีประโยชน์ให้เกิดขึ้น

- ความมีคุณธรรม

1. ความซื่อสัตย์สุจริต
2. ความจริงใจที่จะทำเพื่อส่วนรวม
3. ความยุติธรรม
4. ที่เคารพนับถือของประชาชน
5. ความเสียสละ

จากองค์ประกอบทั้ง 2 องค์ประกอบได้ชื่อความทั้งสิ้น 8 ข้อตาม นามาร้าง
มาตรฐานประเภทกำหนดตัวเลือกโดยมีลักษณะคำถาม ดังนี้ คือ

- ประชาชนในหมู่บ้านจะพิจารณาลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ของกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนหรือเป็นแกนนำตัวหลัก, ตัวตั้งตัวตีในการทำกิจกรรมต่างๆ ก่อนที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมหรือไม่อย่างไร

ลักษณะของกลุ่มบุคคลที่เป็นแกนนำ	มาก	ปานกลาง	ไม่พิจารณา
1. ความสามารถที่จะทำให้งานสำเร็จ			
2. ความซื่อสัตย์สุจริต			
3. ความจริงใจที่จะทำเพื่อส่วนรวม			
4. ความยุติธรรม			
5. เป็นที่เคารพนับถือของประชาชน			
6. ความรับผิดชอบต่อน้ำที่			
7. การแสวงหาสิ่งที่ดีมีประโยชน์ให้เกิดขึ้น			
8. ความเสียสละ			

การให้คะแนนในมาตรวัด ดังนี้ คือ

ถ้าตอบ มาก 2 คะแนน

ปานกลาง 1 คะแนน

ไม่พิจารณา 0 คะแนน

ตัวแปรที่ 5. โอกาสของการเข้าร่วมอย่างอิสระ (ตัวแปรอิสระตัวที่ 4)

โดยคำจำกัดความ หมายถึง การที่ประชาชนสามารถที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนตามที่ตนเองต้องการได้โดยไม่มีปัจจัยอื่นใดที่จะทำให้การเข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนเป็นได้ด้วยความลำบาก หรือหมดโอกาสที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ

World Health Organization (1983:59-68) ได้เสนอปัจจัยพื้นฐานทางด้านโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชน ความมีลักษณะดังนี้ คือ

1. เปิดโอกาสให้ทุกๆ คนและทุกๆกลุ่มในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมในการพัฒนาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ๆ โดยอาจจะเข้าร่วมในรูปของตัวแทนหรือเข้าร่วมโดยตรง
2. ควรมีเวลากำหนดชัดเจนเพื่อผู้เข้าร่วมจะสามารถกำหนดเงื่อนไขของตนเองได้ตามสภาพเป็นจริงของตน
3. กำหนดลักษณะของกิจกรรมที่แน่นอนว่าจะทำอย่างไร เหมาะสมหรือไม่

กล่าวได้ว่าโอกาสของการเข้าร่วมอย่างอิสระประกอบด้วยลักษณะ 3 ลักษณะคือ

ลักษณะที่ 1 ควรเปิดโอกาสให้ทุกคนและทุกๆกลุ่มในชุมชนมีโอกาสจะเข้าร่วมคือการได้รับข่าวสาร มีความสามารถเพียงพอที่จะเสียค่าใช้จ่ายสมทบในกิจกรรม ในกรณีที่จะต้องจ่ายสมทบ กิจกรรมจะต้องมีลักษณะเป็นการทั่วไปไม่เลือกปฏิบัติ เฉพาะกลุ่มบุคคลใดหรือถูกกีดกันจากกลุ่มบุคคลใด จึงจะทำให้เกิดการเปิดโอกาสให้ทุก ๆ คน และทุก ๆ กลุ่มในชุมชนได้เข้าร่วม โอกาสในปัจจุบันพื้นฐานทางด้านโครงสร้างในลักษณะที่ 1 ประกอบด้วยข้อความ 5 ข้อถามดังนี้

1. ได้รับข่าวสาร
2. ค่าใช้จ่ายสมทบในกิจกรรม
3. ความเป็นพวกพ้องเครือญาติ

4. การยอมรับจากผู้ควบคุมกิจกรรม

5. อิทธิพลผลประโยชน์

ลักษณะที่ 2 เวลาที่กำหนดชัดเจนจะต้องมีความเหมาะสมของช่วงเวลาที่จะทำให้ผู้เข้าร่วมสามารถที่จะจัดสรรเวลาให้เหมาะสม และไม่เป็นปัญหาต่อการดำรงชีพ หรือกิจกรรมอื่น ๆ โอกาสในปัจจุบันพื้นฐานทางด้านโครงสร้างในลักษณะที่ 2 ประกอบด้วยข้อความ 2 ข้อความดังนี้

1. ช่วงเวลาที่ดำเนินการกิจกรรม
2. ต้องใช้เวลาในการทำมาหากิน

ลักษณะที่ 3 การกำหนดลักษณะของกิจกรรมที่แน่นอนว่าจะทำอย่างไรเหมาะสมหรือไม่ การกำหนดนี้จะต้องมีความเหมาะสมกับความสามารถที่จะดำเนินการได้และลักษณะของกิจกรรมจะต้องไม่เป็นอุปสรรค มีความชัดเจนเพียงพอที่จะให้ผู้เข้าร่วมดำเนินการได้ในเรื่องต่าง ๆ โอกาสปัจจุบันพื้นฐานทางด้านโครงสร้างในลักษณะที่ 3 ประกอบด้วยข้อความ 2 ข้อความดังนี้

1. ความรู้ความสามารถในการร่วม
2. ลักษณะของกิจกรรม

จากปัจจัยพื้นฐานทางด้านโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 3 ลักษณะ สามารถสร้างมาตรวัดเกี่ยวกับตัวแปรโอกาสของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างอิสระได้ข้อความทั้งสิ้น 9 ข้อความ สร้างมาตรวัดประเภทกำหนดตัวเลือก โดยมีลักษณะคำถาม ดังนี้ คือ

- ท่านคิดว่าปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้จะเป็นผลให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้านได้
 ง่ายหรือไม่สามารถที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมตามที่ต้องการหรือไม่อย่างไร

ปัจจัยต่าง ๆ	ทุกกิจกรรม	บางกิจกรรม	ไม่ใช่สาเหตุ
1. การได้รับข่าวสาร 2. ค่าใช้จ่ายสมทบในกิจกรรม 3. ช่วงเวลาที่ดำเนินกิจกรรม 4. ความเป็นพวกพ้องเครือญาติ 5. การยอมรับจากผู้ควบคุมกิจกรรม 6. ต้องใช้เวลาในการทามาหากิน 7. ความรู้ความสามารถในการร่วม 8. ลักษณะของกิจกรรม 9. อิทธิพลผลประโยชน์			

การให้คะแนน ในมาตรวัดนี้คือ

ถ้าตอบ ทุกกิจกรรม ให้	0 คะแนน
บางกิจกรรมให้	1 คะแนน
ไม่ใช่สาเหตุให้	2 คะแนน

2 การทดสอบเครื่องมือ

2.1 การหาความเที่ยงตรง (Validity) การสร้างเครื่องมือตามรายละเอียดข้างต้นนั้น ผู้ทำการวิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้มีความรู้เฉพาะด้านตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหาก่อนนำไปใช้ทดสอบเพื่อให้แบบสัมภาษณ์มีความเที่ยงตรงทางด้านเนื้อหา

2.2 การหาค่าความเชื่อถือ (Reliability) ผู้ทำวิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ทำการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่ทำการศึกษาก่อน 100 คน เพื่อนำข้อมูลทดสอบ เพื่อหาค่าความเชื่อถือได้ของแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) โดยวิธีวิเคราะห์ข้อความ (Item Analysis) ได้ค่า Reliability Coefficient (Alpha) ของแต่ละตัวแปรดังนี้ คือ

ตารางที่ 5 แสดงค่าความน่าเชื่อถือของตัวแปรต่าง ๆ

ตัวแปรที่	ตัวแปร	ค่า Alpha	จากรายการทั้งสิ้น
1	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน	.9125	25
2	ศักยภาพของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน		
	- บรรทัดฐานตามการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรม ฯ	.8310	4
	- ปฏิกริยาจริยธรรม	.8509	8
	- ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้น ฯ	.9073	12
	- การประเมินความถูกต้องของ	-	1
3	การควบคุมภายในสังคม	.8302	5

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ตัวแปรที่	ตัวแปร	ค่า Alpha	จากรายการทั้งสิ้น
4	ความไว้วางใจและความเชื่อถือที่มีต่อองค์กรประชาชน	.8692	8
5	โอกาสของการเข้าร่วมอย่างอิสระ	.8016	9

จากตารางที่ 5 แสดงค่าความเชื่อถือของแบบสัมภาษณ์ พบว่ามาตรวัดที่ใช้ในการหาค่าตัวแปรมีค่าความเชื่อในระดับสูง ทำให้มั่นใจได้ว่าเป็นมาตรวัดที่เชื่อถือได้

การวิเคราะห์ผลการวิจัยเพื่อการสร้างมาตรวัด

จากการสร้างเครื่องมือเพื่อที่จะพัฒนาเป็นมาตรคักยภาพของประชาชนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน จำเป็นที่จะต้องทราบว่าตัวแปรอิสระใดบ้างที่มีอิทธิพลอย่างแท้จริงกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาผลจากการวิจัยจึงเป็นตัวกำหนดการพัฒนาเป็นมาตรวัดในส่วนนี้จะได้อวิเคราะห์การวิจัยที่ได้จากการใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นไป

การศึกษาวิจัยในเรื่องปัจจัยของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วยตัวแปรตามคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน (Y) จำนวน 1 ตัวแปร และตัวแปรอิสระจำนวน 4 ตัวแปร คือ

1. คักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน (X_1)
ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรย่อย 4 ตัวแปร คือ
  - 1.1 บรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมฯ (X_{1A})
  - 1.2 ปฏิกริยาจริยธรรม (X_{1B})
  - 1.3 ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมฯ (X_{1C})
  - 1.4 การประเมินพฤติกรรมการมีส่วนร่วมฯ (X_{1D})
2. การควบคุมภายในสังคม (X_2)
3. ความไว้วางใจและเชื่อถือที่มีต่อองค์กรประชาชน (X_3)
4. โอกาสของการเข้าร่วมอย่างอิสระ (X_4)

ซึ่งมีลักษณะของตัวแปรอิสระหลายตัวกับตัวแปรตามหนึ่งตัวแปร ความจำเป็นที่จะต้องศึกษาตัวแปรอิสระหลายตัวแปรก็โดยเหตุผลที่ว่าตัวแปรทางสังคมต่างมีลักษณะความสัมพันธ์ระหว่าง

ตัวแปรที่ล้นซับซ้อน มีหลายแง่มุม หลายสาเหตุ ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อนย่อมมีความหมายว่า ปรากฏการณ์หนึ่ง ๆ ย่อมมีผลมาจากหลายสาเหตุ ที่มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน และจะเป็นการไม่มองข้ามตัวแปรแทรกซ้อนอื่น ๆ ที่มีการควบคุมตามหลักการจำแนกตัวแปร (Principle of Elaboration) ดังนั้น จึงจำเป็นต้องศึกษาตัวแปรอิสระหลายตัวแปร ที่น่าจะเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม และจะต้องนำมาวิเคราะห์ร่วมด้วย เพื่อใช้เป็นปัจจัยทดลองหรือ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการอธิบายค่าแปรปรวนของตัวแปรตาม โดยเทคนิคที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งจะทำให้ผลการวิจัยสามารถเข้าใจความจริงได้มากยิ่งขึ้น

การศึกษาตัวแปรอิสระหลายตัวแปรที่น่าจะมีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม 4 ตัวในขณะเดียวกันนี้จะต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่มีต่อกันด้วย เพื่อพิจารณา "อันตรกิริยาระหว่างตัวแปรอิสระ" (Multicollinearity) ซึ่งจะทำให้การเลือกตัวแปรอิสระเพื่ออธิบายตัวแปรตามได้กระทำอย่างระมัดระวังมากยิ่งขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเลือกตัวแปรอิสระจำนวนน้อยที่สุดให้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้มากที่สุด ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธี Stepwise Solution ในการเลือกตัวแปรอิสระเพื่อการพยากรณ์

จากแนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรดังที่กล่าวมาแล้วสามารถที่จะทำการวิเคราะห์ผลการวิจัยเพื่อการสร้างมาตรฐาน ออกเป็นตอน ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของตัวแปรต่าง ๆ ในการศึกษา

ตอนที่ 2 การพิจารณาค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ในการศึกษา

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุ

ตอนที่ 4 การทดลองสมมุติฐาน

ข้อมูลพื้นฐานของตัวแปรต่าง ๆ ในการศึกษา

โดยทั่วไปลักษณะพื้นฐานของตัวแปรต่าง ๆ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้มีตัวแปรต่าง ๆ ทั้งสิ้นจำนวน 5 ตัวแปร คือ

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน (Y)
2. ศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน (X_1)
  - 2.1 บรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมฯ (X_{1A})
  - 2.2 ปฏิกริยาจริยธรรม (X_{1B})
  - 2.3 ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมฯ (X_{1C})
  - 2.4 การประเมินความถูกต้องของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมฯ (X_{1D})
3. การควบคุมภายในสังคม (X_2)
4. องค์กรประชาชนในชุมชนที่ได้รับ ความไว้วางใจและเชื่อถือจากประชาชน (X_3)
5. โอกาสของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างอิสระ (X_4)

พิจารณาข้อมูลพื้นฐานในรายละเอียดของแต่ละตัวแปรดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วยลักษณะกิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ ทั้งสิ้น 25 ลักษณะ แยกเป็นส่วนประกอบใหญ่ได้ 4 ส่วน คือ

1.1 การร่วมคิดและตัดสินใจ ประกอบด้วยลักษณะกิจกรรมพัฒนาที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดและตัดสินใจของประชาชนในกิจกรรม จำนวน 6 ลักษณะ

1.2 การร่วมดำเนินการ ประกอบด้วยลักษณะกิจกรรมพัฒนาที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ จำนวน 9 ลักษณะ

1.3 การร่วมได้รับและใช้ประโยชน์ ประกอบด้วยลักษณะกิจกรรมพัฒนาที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมในการได้รับและใช้ประโยชน์จากกิจกรรม จำนวน 5 ลักษณะ

1.4 การร่วมประเมินผล ประกอบด้วยลักษณะกิจกรรมพัฒนาที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมที่ดำเนินการไปแล้ว จำนวน 5 ลักษณะ

รายละเอียดข้อมูล เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน
ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของลักษณะต่างๆ ในกิจกรรมในการพัฒนาในหมู่บ้าน
(n=207)

ลักษณะของกิจกรรมพัฒนาในหมู่บ้าน	$\bar{X}$	SD	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด
การร่วมคิดและตัดสินใจ				
1. กิจกรรมการพัฒนาภายในหมู่บ้าน มีการกระจายการพิจารณาไปยังประชาชนกลุ่มต่างๆช่วยพิจารณา	1.952	0.736	3.00	.000
2. ประชาชนภายในหมู่บ้านมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมพัฒนา	1.971	0.710	3.00	.00
3. ประชาชนในหมู่บ้านมีการพูดคุยเกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนาที่สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชน	2.135	0.745	3.00	.00
4. หมู่บ้านจะเสนอความต้องการในกิจกรรมการพัฒนาตามความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน	2.275	0.708	3.00	.00
5. ประชาชนในหมู่บ้านมีความเห็นว่าเป็นปัญหาของชุมชนเป็นปัญหาของส่วนรวมที่จะต้องช่วยกันแก้ไข	2.438	0.734	3.00	.00
6. ประชาชนมีการพูดถึงปัญหาของหมู่บ้าน	1.860	1.090	3.00	.00
การดำเนินกิจกรรม				
7. ประชาชนในหมู่บ้านจะดำเนินกิจกรรมพัฒนาต่างๆของหมู่บ้านจนสำเร็จ	2.106	0.689	3.00	.00
8. หมู่บ้านมีการกำหนดกฎเกณฑ์ให้ประชาชนต้องดูแลรักษาโครงการพัฒนาที่ได้ดำเนินการไปแล้ว	1.889	0.739	3.00	.00

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ลักษณะกิจกรรมการพัฒนา ในหมู่บ้าน	$\bar{X}$	SD	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด
9. ประชาชน ในหมู่บ้านพร้อมที่จะลบทบ ทรัพยากรของตนเองในโครงการ พัฒนาที่ได้รับการสนับสนุนจากภาย นอกชุมชน	1.928	0.661	3.00	.00
10. หมู่บ้านสามารถที่จะปรับ เปลี่ยนวิธี ดำเนินกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ให้ เหมาะสมกับหมู่บ้านได้	2.068	0.679	3.00	.00
11. กิจกรรมพัฒนา ในหมู่บ้านประชาชน ในหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการ	2.005	0.747	3.00	.00
12. หมู่บ้านมีกิจกรรมการพัฒนาที่อาศัย ทรัพยากรของหมู่บ้าน	1.957	0.726	3.00	.00
13. การแก้ไข้ปัญหาของหมู่บ้านมีวิธี ดำเนินการหลายวิธี	1.932	0.785	3.00	.00
14. ประชาชน ในหมู่บ้านจะแสดงพลัง ร่วมกันที่จะไม่ยอมรับกิจกรรมพัฒนา ที่อาจจะมีผลกระทบต่อหมู่บ้านของ ตนเอง	2.155	0.851	3.00	.00
15. กิจกรรมการพัฒนา ในหมู่บ้านมาจาก ความคิดเห็นของเสียงส่วนใหญ่ของ ประชาชนในหมู่บ้าน	2.420	0.771	3.00	.00

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ลักษณะกิจกรรมการพัฒนาในหมู่บ้าน	$\bar{X}$	SD	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด
การได้รับและการใช้ประโยชน์				
16. หมู่บ้านมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน ในด้านจิตใจ	2.444	0.658	3.00	.00
17. หมู่บ้านมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนทางด้านเศรษฐกิจ(รายได้)	2.300	0.681	3.00	.00
18. กิจกรรมที่หมู่บ้านได้ดำเนินการไปแล้วสามารถแก้ไขให้หมู่บ้านได้	2.435	0.657	3.00	.00
19. หมู่บ้านมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนโดยส่วนรวม	2.213	1.090	3.00	.00
20. ประชาชนได้ใช้ประโยชน์จากกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้ว	2.353	0.857	3.00	.00
การประเมินผล				
21. หมู่บ้านมีกิจกรรมเพื่อบำรุงรักษาโครงการพัฒนาที่ได้ดำเนินการมาแล้ว	2.005	0.642	3.00	.00
22. ประชาชนในหมู่บ้านพูดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้าน	1.966	0.692	3.00	.00
23. กิจกรรมพัฒนาที่หมู่บ้านดำเนินการไปแล้วสามารถสร้างกิจกรรมพัฒนาต่อเรื่องอื่น ๆ เพิ่มขึ้นได้	2.092	0.658	3.00	.00
24. ประชาชนในหมู่บ้านได้พูดคุยถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินการที่ผ่านมา	2.246	0.648	3.00	.00
25. หมู่บ้านได้นำสิ่งที่ตีมีประโยชน์เข้ามาใช้	2.232	0.657	3.00	.00

จากตารางที่ 6 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ลักษณะกิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. ลักษณะกิจกรรมการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิดและตัดสินใจ พบว่าค่าเฉลี่ยในด้านประชาชนในหมู่บ้านมีความเห็นว่าปัญหาของชุมชนเป็นปัญหาที่ต้องช่วยกันแก้ไข มีอยู่สูงที่สุด รองลงมาได้แก่ค่าเฉลี่ยในด้านประชาชนที่เห็นว่ากิจกรรมที่จะแก้ไขปัญหาของชุมชนจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคนส่วนใหญ่ และค่าเฉลี่ยในด้านประชาชนมีการพูดคุยถึงปัญหาของหมู่บ้านจะมีอยู่น้อยที่สุด คือมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.438 , 2.275 และ 1.860 ตามลำดับ จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในเรื่องของการศึกษาค้นคว้าปัญหา รวมทั้งการกำหนดความจำเป็นของชุมชนอยู่ในระดับต่ำกว่า (เปรียบเทียบจากคะแนนสูงสุดและต่ำสุดของแต่ละลักษณะ) การกำหนดแนวทางและกิจกรรมในการแก้ปัญห ความชำนาญของประชาชนในการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหามีความชัดเจนกว่าการกำหนดปัญหาของตนเอง ทั้งนี้อาจจะ เป็นผลมาจากประสบการณ์ของการพัฒนาชุมชนของไทยที่ผ่านมาการกำหนดปัญหาของชุมชนจะได้รับการกำหนดเป็นสูตรสำเร็จจากภายนอกชุมชนแต่อย่างไรก็ตามหากประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นปัญหาแล้วการแก้ไขร่วมกันก็จะ เกิดขึ้นได้โดยง่าย

2. ลักษณะกิจกรรมการพัฒนาชุมชนในด้านการร่วมดำเนินการพบว่ามีค่าเฉลี่ยในด้านประชาชนมีความเห็นว่ากิจกรรมพัฒนา ในชุมชนจะมาจากเสียงส่วนใหญ่ของประชาชน มีอยู่สูงที่สุด รองลงมาได้แก่ค่าเฉลี่ยในด้านประชาชนมีในการร่วมตัวกันต่อต้านกิจกรรมที่จะมีผลกระทบต่อชุมชน และค่าเฉลี่ยในด้านประชาชนในการกำหนดกฎเกณฑ์ให้ประชาชนต้องดูแลรักษาโครงการพัฒนาที่ดำเนินการมาแล้วจะมีอยู่น้อยที่สุด คือมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.420 , 2.155 และ 1.889 ตามลำดับ จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าการดำเนินการพัฒนาจะต้องได้รับความเห็นชอบจากประชาชนส่วนใหญ่และหากกิจกรรมใดจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนก็จะได้รับการต่อต้าน จึงเป็นการดำเนินการเฉพาะที่จะ เป็นผลดีและเป็นไปตามความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชน เท่านั้น ในส่วนของการดำเนินการโดยประชาชนในชุมชนเอง การดำเนินการจนสำเร็จการใช้ทรัพยากร ในชุมชนในการพัฒนา การปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินการให้เหมาะสมกับชุมชนและการแก้ไขปัญหามีหลายวิธี อยู่ในระดับปานกลาง (เมื่อเปรียบเทียบจากคะแนนสูงสุดและต่ำสุดของแต่ละลักษณะ) จะแสดงให้เห็นถึงชุมชนยังมีความต้องการที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือ ในรูปของการจัดการ เทคโนโลยีการบริการอาหารและการสนับสนุนทรัพยากรจากภายนอกชุมชนอยู่ในระดับหนึ่ง แต่จะไม่เป็นการพึ่งพาทั้งหมดชุมชนมีความสามารถ ในการดำเนินการพัฒนาชุมชนได้โดยตนเอง และยังแสดงถึงการถูกควบคุมจากภายนอก

ในลํานของการกำหนดกฎเกณฑ์ให้ประชาชนต้องดูแลรักษาโครงการพัฒนาที่ดำเนินการมาแล้ว ซึ่งแสดงถึงการควบคุมโดยประชาชน ในชุมชน เองอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำซึ่งรวมถึงการสมทบทรัพยากรของตนเองในโครงการพัฒนา ซึ่งทั้งสองส่วนนี้มีผลให้การดำเนินการมีลักษณะต่อเนื่อง และการดำเนินกิจกรรมพัฒนาส่วนใหม่จึงมักจะเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเสร็จสิ้นไปเป็นครั้ง ๆ ไป

3. ลักษณะกิจกรรมการพัฒนาชุมชนในด้านการร่วมได้รับและใช้ประโยชน์ พบว่า ค่าเฉลี่ยในด้านประชาชนในหมู่บ้านมีความเห็นว่า ประชาชนจะได้รับประโยชน์ในด้านจิตใจสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ค่าเฉลี่ยในด้านประชาชนเห็นว่ากิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้วสามารถแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านได้ และค่าเฉลี่ยในด้านประชาชนเห็นว่าหมู่บ้านมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนโดยส่วนร่วมจะมีอยู่น้อยที่สุด คือมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.444 , 2.435 และ 2.213 ตามลำดับ จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าลักษณะการเข้าร่วมในการพัฒนาชุมชน ประชาชนจะได้รับใช้ประโยชน์ค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องจิตใจ เศรษฐกิจ สังคม การได้รับและใช้ประโยชน์ในทุกประเภทเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่สูง (เมื่อเปรียบเทียบจากคะแนนสูงสุดและต่ำสุดของแต่ละลักษณะ)

4. ลักษณะกิจกรรมการพัฒนาชุมชนในด้านการประเมินผล พบว่า ค่าเฉลี่ยในด้านประชาชนในหมู่บ้านมีความเห็นว่า การพูดคุยถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินการที่ผ่านมาจะมีอยู่สูงที่สุด รองลงมาได้แก่ค่าเฉลี่ยในด้านประชาชนเห็นว่าหมู่บ้านได้นำสิ่งที่ดีมีประโยชน์มาใช้ และค่าเฉลี่ยในด้านประชาชนเห็นว่า การพูดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านจะมีอยู่น้อยที่สุด คือมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.246 , 2.232 และ 1.966 ตามลำดับ จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ในการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมประชาชนจะมุ่งไปที่ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ ซึ่งหากพิจารณาว่าดีมีประโยชน์ก็จะนำมาใช้ส่วนการประเมินวิธีการดำเนินการและการนำผลการประเมินเพื่อปรับปรุงวิธีการดำเนินการสร้างกิจกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลางและมีระดับต่ำกว่าการประเมินพิจารณาผลประโยชน์ (เมื่อเปรียบเทียบจากคะแนนสูงสุดและต่ำสุดของแต่ละลักษณะ)

ข้อมูลจากตารางที่ 6 เป็นข้อมูลที่ได้จากตารางงานลักษณะของกิจกรรมการพัฒนาในหมู่บ้านที่แสดงถึงการมีส่วนร่วม โดยพิจารณาความถี่ (บ่อยครั้ง) ของการกระทำ (Magnitude of Action) การพัฒนาถึงคุณภาพของการเข้าร่วม (Qualification's Action) เข้าด้วยโดยการถ่วงน้ำหนักด้วยค่าคะแนนประจำข้อ เข้ากับลักษณะของกิจกรรมการพัฒนาในแต่ละข้อ และนำ

มาหาค่าเฉลี่ยของกลุ่มลักษณะกิจกรรมพัฒนาที่แยกเป็นส่วนประกอบในย่อ 4 ส่วนและภาพรวมของการมีส่วนร่วมทั้งหมดดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยของลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนที่ได้รับ การถ่วงน้ำหนักด้วยค่าคะแนนประจำข้อ

ลักษณะการมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	SD	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	คะแนน ถ่วงน้ำหนัก	ลำดับ
การร่วมคิดและตัดสินใจ	171.79	44.40	0.00	245.70	2.10	3
การร่วมดำเนินกิจกรรม	245.37	60.35	0.00	356.87	2.06	4
การได้รับและใช้ประโยชน์	171.84	45.62	0.00	219.75	2.35	1
การประเมินผล	138.63	34.18	0.00	196.01	2.12	2
การมีส่วนร่วมฯ	727.64	148.75	0.00	1004.75	2.14	

จากตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิตของแต่ละส่วนประกอบ ถ่วงน้ำหนักด้วย ผลรวมของคะแนนประจำข้อ ในแต่ละส่วนประกอบ เพื่อพิจารณาความมากน้อยของแต่ละส่วนประกอบ และภาพรวมของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนต่อไป

* หมายเหตุ   คะแนนถ่วงน้ำหนัก = $\frac{\bar{X}}{k} \sum_{i=1}^k M_i$

$\bar{X}$ = ค่ามัชฌิมเลขคณิต

k

$\sum_{i=1}^k M_i$ = ผลรวมของค่าคะแนนประจำข้อ
แต่ละส่วนประกอบ

จากตารางที่ 7 ลักษณะการมีส่วนร่วมหลังจากการถ่วงน้ำหนักค่ามิชฌิม เลชคณิตของแต่ละส่วนประกอบเพื่อทำการ เปรียบและหาหลักเกณฑ์การมีส่วนร่วมจะ เห็นว่า ในส่วนประกอบ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเรื่องการได้รับและใช้ประโยชน์มีระดับคะแนนสูงสุด รองมาคือ การประเมินผล การร่วมคิดและตัดสินใจ การร่วมดำเนินกิจกรรม ซึ่งทั้งหมดอยู่ในขนาดปานกลางค่อนข้างสูง (เปรียบเทียบจากคะแนนสูงสุดและคะแนนต่ำสุดในแต่ละลักษณะ เพราะโดยภาพรวมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง

พิจารณาส่วนประกอบการได้รับและใช้ประโยชน์ซึ่งมีคะแนนถ่วงน้ำหนักสูงกว่าส่วนประกอบอื่น อาจจะเนื่องจากผลของการมีส่วนร่วมในการพิจารณาจะมีการกระจายไปสู่กลุ่มคนต่าง ๆ ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน เป็นพฤติกรรมทางสังคมซึ่งจะ เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม การได้รับและใช้ประโยชน์จากกิจกรรมจึงไม่ได้เกิด เฉพาะกลุ่มบุคคลที่ เข้าร่วมเท่านั้น แต่จะกระจายไปยังบุคคลอื่น ๆ ด้วย การเข้าร่วมในเรื่องของการได้รับและใช้ประโยชน์จึงมีคะแนนสูงกว่าส่วนประกอบอื่น ๆ ส่วนในส่วนประกอบการร่วมคิดและตัดสินใจ การร่วมดำเนินกิจกรรม การประเมินผล มีระดับคะแนนใกล้เคียงกัน ที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งก็คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ปรากฏว่ามีระดับคะแนนต่ำกว่าส่วนประกอบอื่น ๆ ซึ่งได้อธิบายแล้ว ในส่วนของอธิบายข้อมูลพื้นฐานที่ชี้ให้เห็นว่าการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนยังมีความต้องการที่จะได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากภายนอกอยู่บ้างซึ่งรวมถึงส่วนประกอบในเรื่องของการคิดและตัดสินใจ การประเมินผล

จึงอาจสรุปได้ถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน กรณีอำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี จะมีการมีส่วนร่วมในระดับกลางซึ่งหมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนมีความสามารถที่จะดำเนินการตัดสินใจดำเนินกิจกรรม การกำหนดผลประโยชน์ การประเมินผล การแก้ไขปัญหาโดยชุมชนเพียงบางส่วน ในกิจกรรมพัฒนาและมีความต้องการที่จะได้รับความปรึกษาหารือ หรือได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐตามสมควร แต่อย่างไรก็ดี ความมีอิสระในเรื่องของการแสดงความต้องการของตนเอง เพื่อแสดงออกมาในรูปของกิจกรรมที่ดำเนินการจะแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ก็มิอยู่ในระดับค่อนข้างสูง

2. ศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย
ตัวแปรย่อย 4 ตัวแปร คือ

2.1 บรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

2.2 ปฏิกริยาจริยธรรม

2.3 ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

2.4 การประเมินผลความถูกต้องของพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

รายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน แยกอธิบายในแต่ละส่วนดังนี้

2.1 บรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ยด้านต่าง ๆ ของบรรทัดฐานการรับรู้พฤติกรรม $n=207$

บรรทัดฐานการรับรู้	$\bar{X}$	SD	คะแนนต่ำสุด	คะแนนสูงสุด
การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ของหมู่บ้าน	1.483	.614	0.0	2.0
การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาในอนาคต	1.729	.664	0.0	2.0
การรับรู้บุคคลอื่น ๆ เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา ๆ	1.589	.559	0.0	2.0
การรับรู้บุคคลอื่น ๆ เข้าร่วมกิจกรรม ในอนาคต	1.488	.614	0.0	2.0
บรรทัดฐานการรับรู้	6.285	2.0	0.0	8.0

ในตารางที่ 8 พบว่าค่าเฉลี่ยด้านต่างๆของบรรทัดฐานการรับรู้พฤติกรรมในการเข้ามิล่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาต่างๆของประชาชนในหมู่บ้านประชาชนเห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาในอนาคตจะมีสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ค่าเฉลี่ยในเรื่องการรับรู้บุคคลอื่นๆเข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนา ค่าเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาต่างๆโดยตนเองจะมีอยู่ต่ำสุดคือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.729 ,1.589 และ1.483 ตามลำดับสามารถอธิบายได้ว่าผู้ตอบรายงานว่าได้เคยทำในระดับปานกลางค่อนข้างสูงและมีความตั้งใจจะทำในอนาคตเมื่อมีโอกาสในระดับสูง แต่อย่างไรก็ตามผู้ตอบรายงานได้เคยกระทำในระดับต่ำกว่าที่เคยเห็นคนอื่นทำและที่คิดว่าคนอื่นจะทำ

พฤติกรรมการเข้ามิล่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนซึ่งมีลักษณะพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งผู้ตอบรายงานว่าเคยทำในระดับที่ต่ำกว่าที่เคยเห็นคนอื่นทำและในขณะที่เดียวกันก็มีความตั้งใจจะทำให้มากขึ้นในอนาคตหากมีโอกาส แต่อย่างไรก็ตามการเคยทำก็อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูงหากจะพิจารณาในแง่ของความพร้อมแก่การปลูกฝังหรือส่งเสริมให้มีพฤติกรรมการมิล่วนร่วมมากขึ้นแล้วนับได้ว่ามีความพร้อมมาก โดยภาพรวมบรรทัดฐานการรับรู้พฤติกรรมการมิล่วนร่วมอยู่ในระดับที่สูง (เปรียบเทียบจากคะแนนสูงสุดและต่ำสุดของแต่ละข้อ)

2.2 ปฏิกริยาจริยธรรม ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ยของปฏิกริยาจริยธรรม(n=207)

ปฏิกริยาจริยธรรม	$\bar{X}$	SD	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด
1. ซินชมยินดี	1.865	.4527	2.0	0.0
2. กุมิใจ	1.850	.4535	2.0	0.0
3. ให้กำลังใจ	1.768	.5254	2.0	0.0
4. เห็นด้วยที่กระทำ	1.884	.4250	2.0	0.0
5. พอใจ	1.884	.4473	2.0	0.0
6. ตาหนี	1.324	.5631	2.0	0.0
7. ราคาญ(เบื่อหน่าย)	1.435	.5865	2.0	0.0
8. ต่อต้าน	1.483	.6220	2.0	0.0
ปฏิกริยาจริยธรรม	13.493	2.000	16.0	0.0

จากตารางที่ 9 พฤติกรรมทางจริยธรรม ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในสังคม ทั้งที่เป็นของตนเองและผู้อื่น ที่มีต่อการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในลัทธิที่เป็นพฤติกรรมทางบวก อันได้แก่ การชื่นชมยินดี ภูมิใจ ให้กำลังใจ และความพอใจ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าพฤติกรรมทางลบ โดยที่ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรม พอใจ เห็นด้วย ที่กระทำมีอยู่สูงที่สุด รองลงมาคือพฤติกรรม ชื่นชมยินดี คือมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.884 1.884 และ 1.865 ตามลำดับ ส่วนพฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การตาดน คือมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.324 พฤติกรรมจริยธรรมอยู่ในระดับสูง (เปรียบเทียบจากคะแนนสูงสุดและต่ำสุด)

จากข้อมูลได้แสดงให้เห็นว่า ความรู้สึกของบุคคลที่จะมีต่อการแสดงพฤติกรรม การเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน จะได้รับการแสดงออกในทางที่ดีมากกว่าในทางลบ ซึ่งจะเป็นแรงเสริมทางสังคม และกำหนดความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เกิดความเชื่อจากการเรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน กับพฤติกรรมจริยธรรมในทางที่ดี การพัฒนาระบบการควบคุมโดยการเสริมแรงให้เกิดพฤติกรรม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนจะกระทำได้ง่ายขึ้น แต่อย่างไรก็ตามปรากฏว่ายังมีพฤติกรรมทางลบอยู่บ้าง โดยเฉพาะการตาดนที่มีสูงกว่าพฤติกรรมทางลบตัวอื่นๆ ทั้งนี้อาจจะเป็นผลจากการเข้าร่วมในการกิจกรรมพัฒนาและได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อตนเองบ้าง ซึ่งไม่มากนัก เช่น การเสียเวลา การเสียทรัพย์สิน การรบกวนเวลาล้วนตัว เป็นต้น

2.3 ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

2.3.1 โอกาสที่ผลการกระทำแต่ละอย่างจะเกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรม

2.3.2 ความปรารถนาต่อผลการกระทำแต่ละอย่าง
ซึ่งจะแยกอธิบายได้ ดังนี้

2.3.1 โอกาสที่ผลการกระทำแต่ละอย่างจะเกิดขึ้นจากการแสดง
พฤติกรรม

ตารางที่ 10 แสดงค่าเฉลี่ยของโอกาสที่ผลการกระทำจะเกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรม
การมีล้วนร่วมๆ (n=207)

ผลที่อาจจะเกิดตามมาภายหลัง	$\bar{X}$	SD	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด
1. ทำให้ร้ายได้สูงขึ้น	2.821	.495	3.00	0.00
2. ทำให้ชีวิตทรัพย์สินมั่นคงปลอดภัย	2.768	.477	3.00	0.00
3. เป็นที่รักใคร่ชื่นชมของคนในชุมชน	2.807	.464	3.00	0.00
4. รู้สึกว่าตนเองมีค่าภูมิใจ	2.841	.461	3.00	0.00
5. เกิดความลึซลบายใจ	2.908	.364	3.00	0.00
6. เกิดผลดีต่อชุมชน	2.903	.382	3.00	0.00
7. เกิดความทุกข์ร้อนใจ	2.715	.513	3.00	0.00
8. ทำให้ยากจนลง	2.802	.525	3.00	0.00
9. เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน	2.729	.570	3.00	0.00
10. เป็นที่รังเกียจและถูกตำหนิ	2.816	.535	3.00	0.00
11. รู้สึกว่าตนเองไร้ค่า	2.865	.474	3.00	0.00
12. นำอับอาย	2.860	.477	3.00	0.00

โอกาสที่ผลการกระทำจะเกิดจากการแสดงพฤติกรรมการมีล้วนร่วมๆมีผลการกระทำที่เสนอให้ผู้ตอบประเมินความเป็นไปได้ 12 ข้อ เป็นผลการกระทำทางบวก 6 ข้อ (ข้อ 1-6) และผลการกระทำทางลบ 6 ข้อ (ข้อ 7-12) การพิจารณาค่าเฉลี่ย หากค่าเฉลี่ยสูงในผลการกระทำทางลบแสดงว่าความเป็นไปได้ที่จะเกิดผลการกระทำนั้นมียู่ต่ำด้วย

จากตารางที่ 10 โอกาสที่ผลการกระทำจะเกิดจากการแสดงพฤติกรรมการมีล้วนร่วมๆมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดผลการกระทำในทางบวกทั้ง 6 ข้อมีความเป็นไปได้สูง ผลการกระทำในทางบวกที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความเป็นไปได้เรื่องของการก่อให้เกิดความลึซความ

ลบายใจรองลงมาคือการก่อให้เกิดผลดีต่อชุมชน และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดก็คือทำให้ชีวิตและทรัพย์สินมั่นคงปลอดภัย คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.908 , 2.903 และ 2.768 ตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตามผลการกระทำในทางบวกมีค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกัน ส่วนผลการกระทำในทางลบพบว่าผลการกระทำที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ รู้สึกว่าตนเองไร้ค่า รองลงมาคือ นำภัยมายาและที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การเกิดความทุกข์ร้อนใจ คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.865 , 2.816 และ 2.729 ตามลำดับ จากข้อมูลสามารถอธิบายได้ว่าโอกาสที่จะเกิดผลการกระทำในทางลบมีอยู่น้อยมากจนเกือบจะเป็นไปไม่ได้เพราะฉะนั้นอาจจะกล่าวได้ว่า ความเป็นไปได้ของการเกิดผลการกระทำจากการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดผลการกระทำในทางบวกมากกว่าการก่อให้เกิดผลการกระทำในทางลบและผลการกระทำในทางบวกในเรื่องของจิตใจและสังคมมีความเป็นไปได้ในขนาดที่มากกว่า ผลประโยชน์ที่จะได้เฉพาะตัวบุคคล

การประเมินความเชื่อของตนเองว่าการทำพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนจะนำไปสู่ผลการกระทำในทางที่ดีมากกว่าจะเกิดผลเสียและความเป็นไปได้น้อยอยู่สูง ซึ่งจะทำให้เห็นว่าการเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเป็นสิ่งที่มีความหมาย ซึ่งจะเป็นความเชื่อที่มีผลในการควบคุมพฤติกรรมของคน ซึ่งความคาดหวังนี้ทำให้การตัดสินใจทำหรือไม่ทำพฤติกรรมเพื่อให้เกิดผลตามที่ตนปรารถนา

2.3.2 ความปรารถนาให้เกิดผลการกระทำจากการแสดงพฤติกรรม ฯ

ตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ยของความปรารถนาให้เกิดผลการกระทำจากการแสดงพฤติกรรม การมีส่วนร่วม(n=207)

ผลที่อาจจะเกิดตามมาภายหลัง	$\bar{X}$	SD	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด
1. ทำให้รายได้สูงขึ้น	2.507	.660	3.00	0.00
2. ทำให้ชีวิตทรัพย์สินมั่นคงปลอดภัย	2.614	.562	3.00	0.00
3. เป็นที่รักใคร่ชื่นชมของคนในชุมชน	2.470	.598	3.00	0.00
4. รู้สึกว่าตนเองมีค่าน่าภูมิใจ	2.502	.582	3.00	0.00
5. เกิดความลุ่มลุ่มสบายใจ	2.638	.599	3.00	0.00
6. เกิดผลดีต่อชุมชน	2.792	.493	3.00	0.00

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ผลที่อาจจะเกิดตามมาภายหลัง	$\bar{X}$	SD	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด
7. เกิดความทุกข์ร้อนใจ	2.841	.501	3.00	0.00
8. ทำให้ยากจนลง	2.920	.347	3.00	0.00
9. เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน	2.800	.480	3.00	0.00
10. เป็นที่รังเกียจและถูกตำหนิ	2.903	.935	3.00	0.00
11. รู้สึกว่าตนเองไร้ค่า	2.899	.493	3.00	0.00
12. นำอับอาย	2.923	.374	3.00	0.00

ความปรารถนาให้เกิดผลจากการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วม มีผลการกระทำที่
เสนอให้ผู้ตอบประเมินและการพิจารณาค่าเฉลี่ย เช่นเดียวกับการพิจารณาค่าเฉลี่ย โอกาสที่
ผลการกระทำจะเกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรม ฯ

จากตารางที่ 11 ความปรารถนาให้เกิดผลจากการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วม
ความปรารถนาให้เกิดผลการกระทำในทางบวกทั้ง 6 ข้อ ความปรารถนาให้เกิดผลดีต่อชุมชนจะ
มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ความปรารถนาให้เกิดความสุขสบายใจ โดยที่ความปรารถนาใน
การเป็นที่รักใคร่ชื่นชมของคนในชุมชนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.792 , 2.638 และ
2.478 ตามลำดับ ส่วนความปรารถนาผลการกระทำในทางลบ ความนำอับอายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด
รองลงคือทำให้ยากจนลง และการเกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือมีค่าเฉลี่ย
เท่ากับ 2.923 , 2.903 และ 2.800 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าความปรารถนาในผลการกระทำ
ทางลบจะมีอยู่ต่ำมาก คือไม่มีความต้องการให้เกิดผลการกระทำทางลบและต้องการให้เกิดผลการ
กระทำทางบวก โดยเฉพาะการก่อให้เกิดผลดีต่อชุมชนและจิตใจ

จากข้อมูลความเป็นไปได้ของผลที่เกิดจากการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วม และ
ความต้องการให้เกิดผลกรรทจากการแสดงพฤติกรรม นำไปคำนวณความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่
เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมโดยสูตรของ ฟิชไบน์และไอเซน (Fishbein และ Ajzen, 1975)

12

$$C = \sum_{i=1}^{12} (P_i D_i)$$

i=1

โดยที่ C = ความคาดหวังที่เกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรม ฯ

P_i = โอกาส (ความเป็นไปได้) ที่ผลการกระทำจะเกิดจากการกระทำ

D_i = ความน่าปรารถนา (ความต้องการ) ของผลการกระทำ

และ 12 = จำนวนข้อของผลการกระทำ

ผลของการคำนวณแสดงในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ยของความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรม การมีส่วนร่วมหลังจากปรับค่าตามสูตรพิชไบนและไอเซน (n=207)

ความคาดหวังของผลที่จะเกิด	$P_i D_i (\bar{X})$	SD	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด
1. ทำให้รายได้สูงขึ้น	7.1498	2.3196	9.00	0.00
2. ทำให้ชีวิตทรัพย์สินมั่นคงปลอดภัย	7.3092	2.0411	9.00	0.00
3. เป็นที่รักใคร่ชื่นชมของคนในชุมชน	7.0338	2.0934	9.00	0.00
4. รู้สึกว่าตนเองมีค่า น่าภูมิใจ	7.1836	2.0633	9.00	0.00
5. เกิดความลึซลบายใจ	7.7198	1.9777	9.00	0.00
6. เกิดผลดีต่อชุมชน	8.2029	1.7257	9.00	0.00
7. เกิดความทุกข์ร้อนใจ	8.2029	1.7257	9.00	0.00
8. ทำให้ยากจนลง	8.2657	1.7769	9.00	0.00
9. เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน	7.9662	2.0630	9.00	0.00
10. เป็นที่รังเกียจและถูกตำหนิ	8.2512	1.8863	9.00	0.00
11. รู้สึกว่าตนเองไร้ค่า	8.3768	1.7853	9.00	0.00
12. น่าอับอาย	8.4203	1.7073	9.00	0.00
12				
$C = \sum_{i=1}^{12} P_i D_i$	94.0820	16.3740	108.00	0.00

จากตารางที่ 12 ค่าความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรม การมีส่วนร่วมมีค่าอยู่ในระดับสูง คือ ค่าความคาดหวัง(C)=94.082 ซึ่งหมายความว่าผู้ตอบ รายงานมีความเชื่อในระดับสูงที่ว่าพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน จะนำไปสู่ผลกระทบ ในทางบวกและผลการกระทำเหล่านี้มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นได้สูงและไม่เชื่อว่าเป็นไปได้อย่าง ที่การมีพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนจะนำไปสู่ผลการกระทำในทางลบและโอกาสที่ เกิดผลในทางลบก็เป็นไปได้อย่าง ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการในการแสดงพฤติกรรมมา (ความปรารถนาจากการแสดงพฤติกรรม) และผลการกระทำทางบวกที่เชื่อว่าจะเกิดมากที่สุดก็คือการ เกิดผลดีต่อชุมชน

2.4 การประเมินพฤติกรรมมีส่วนร่วม ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 จำแนกและร้อยละการประเมินความถูกต้องของพฤติกรรมมีส่วนร่วม

การประเมินพฤติกรรมมีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ
คิดว่าถูกต้อง	159	76.8
ไม่แน่ใจ	48	23.2
คิดว่าไม่ถูกต้อง	-	-
รวม	207	100.0

ค่าเฉลี่ย	=	2.768
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	=	0.423
คะแนนสูงสุด	=	3.00
คะแนนต่ำสุด	=	2.00

จากตารางที่13 ผู้รายงานได้ประเมินพฤติกรรมมีส่วนร่วมว่าเป็นพฤติกรรม ที่ถูกต้อง 159 คน คิดเป็นร้อยละ 76.8 และไม่แน่ใจว่าถูกหรือผิด 48 คน คิดเป็นร้อยละ 23.2 ส่วนผู้ที่ประเมินค่าพฤติกรรมมีส่วนร่วมเป็นพฤติกรรมที่ผิดไม่ควรทำจะไม่มีอยู่เลย

พิจารณา จากค่ามัธยิมเลขคณิต มีค่าถึง 2.768 นับได้ว่ามีการประเมินพฤติกรรมการมีส่วนร่วม เป็นพฤติกรรมที่ถูกต้องในระดับสูง

พิจารณาศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 แสดงเฉลี่ยของตัวแปรย่อยศักยภาพของพฤติกรรมฯ

ตัวแปรย่อยศักยภาพของพฤติกรรมฯ	$\bar{X}$	SD	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด
บรรทัดฐานการรับรู้	6.285	2.00	8.000	0.00
ปฏิกริยาจริยธรรม	13.493	2.878	16.000	0.00
ความคาดหวังฯ	94.082	16.374	108.000	0.00
การประเมินพฤติกรรม	2.768	.423	3.000	2.00

จากตารางที่ 14 ตัวแปรย่อยของศักยภาพพฤติกรรมทุกตัวจะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง โดยที่พฤติกรรมที่มีศักยภาพสูง หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้กระทำได้คิดว่าเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้อง ทำแล้วเกิดผลดี มีความรู้สึกที่ดีต่อพฤติกรรมที่เคยเห็นผู้อื่นทำพฤติกรรมตนเองเคยทำ และมีความตั้งใจจะทำพฤติกรรมนั้นหากมีโอกาส (ชัยพร วิชชาวุธ, 2531: 241) จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการมีส่วนร่วมฯ ผู้ตอบรายงานคิดว่า เป็นพฤติกรรมที่ถูกต้องในระดับสูง การทำพฤติกรรมการมีส่วนร่วมก่อให้เกิดผลดีในระดับสูง มีความรู้สึกที่ดีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมฯ ในระดับสูง เคยเห็นผู้อื่นทำพฤติกรรมตนเองเคยทำในระดับปานกลางค่อนข้างสูง และมีความตั้งใจจะทำพฤติกรรมนั้นหากมีโอกาสในระดับสูง จึงพอสรุปได้ว่าศักยภาพของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนอยู่ในระดับสูง

3. การควบคุมภายในสังคม ประกอบด้วยปฏิกริยาที่ประชาชนแสดงต่อบุคคลที่ไม่เข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนา 5 ปฏิกริยา รายละเอียดดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 แสดงค่าเฉลี่ยของการควบคุมภายในสังคมจำแนกตามขนาดปฏิกริยาและผลที่ปรากฏ (ขนาดที่แสดงออกคะแนนสูงสุด=3.00 คะแนนต่ำสุด=1.00 ผลที่ปรากฏคะแนนสูงสุด3.00 คะแนนต่ำสุด=1.00 n=207)

ลักษณะที่แสดงออกต่อบุคคลที่ไม่เข้าร่วมฯ	ขนาดที่แสดงออก		ผลที่ปรากฏต่อไป	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
1. แจ้งให้ผู้นำหมู่บ้านดำเนินการ	2.077	.053	2.560	0.036
2. ตาหนิติเตียน	1.720	.622	2.473	0.538
3. แสดงความไม่พอใจให้รับรู้	1.696	.590	2.406	0.539
4. พุดจาชีชวนชักนำให้เข้าร่วม	2.396	.652	2.667	0.502
5. คิดว่าเป็นเรื่องส่วนตัว	2.121	.607	2.382	0.552

จากตารางที่ 15 แสดงปฏิกริยาที่แสดงออกเพื่อการควบคุมภายในสังคม 5 ปฏิกริยา ปรากฏผล ดังนี้

1. การแจ้งให้ผู้นำดำเนินการจะแสดงปฏิกริยานี้ในขนาดไม่มากแต่มีผลให้บุคคลยอมเข้าร่วมฯ ในครั้งต่อไปดีขึ้นกว่าเดิม คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.077 เปรียบเทียบกับ 2.560
2. การตาหนิติเตียนจะแสดงปฏิกริยานี้ในขนาดที่น้อยมาก แต่มีผลให้บุคคลยอมเข้าร่วมฯ ในครั้งต่อไปดีขึ้นกว่าเดิม คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.720 เปรียบเทียบกับ 2.473
3. การแสดงความไม่พอใจให้รับรู้จะแสดงปฏิกริยานี้ในขนาดที่น้อยมากแต่มีผลให้บุคคลยอมเข้าร่วมฯ ในครั้งต่อไปดีขึ้นกว่าเดิมคือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.696 เปรียบเทียบกับ 2.406

4. การพูดจาซึ่งชวนชักนำให้เข้าร่วมจะแสดงปฏิกิริยานี้ในขนาดที่สูงและมีผลให้บุคคลยอมเข้าร่วมฯ ในครั้งต่อไปดีขึ้นกว่าเดิมมากคือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.396 เปรียบเทียบกับ 2.667

5. คิดว่าเป็นเรื่องส่วนตัวจะแสดงปฏิกิริยานี้ในขนาดที่ค่อนข้างสูงและมีผลให้บุคคลเข้าร่วมฯ ในครั้งต่อไปดีขึ้นกว่าเดิมเล็กน้อยคือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.121 เปรียบเทียบกับ 2.382

จากการเปรียบเทียบการควบคุมภายในสังคมโดยใช้ปฏิกิริยาทางลบที่รุนแรง (ข้อ 1 ข้อ 2, ข้อ 3) ผู้ตอบรายงานจะพยายามที่จะไม่แสดงออกหรือแสดงออกเพียงเล็กน้อยและเชื่อว่าจะให้ผลดีกว่า ความพยายามที่จะใช้วิธีการพูดจาซึ่งชวนชักนำให้เข้าร่วม (ข้อ 4) จะใช้ในการควบคุมมากที่สุดและเชื่อว่าจะให้ผลที่ดีกว่าการแสดงปฏิกิริยาที่รุนแรง ส่วนการแสดงปฏิกิริยาเฉยเมย ไม่รับรู้ จะมีการแสดงออกค่อนข้างสูงแต่ผลที่ปรากฏจะดีขึ้นไม่เท่ากับการแสดงปฏิกิริยาทางลบ กล่าวคือ มีผลดีขึ้นน้อยที่สุด

ตารางที่ 16 แสดงค่าเฉลี่ยของ การควบคุมทางสังคม

ลักษณะที่แสดงออกต่อบุคคลที่ไม่เข้าร่วมฯ	$\bar{X}$	SD	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด
1. แจ้งให้ผู้นำหมู่บ้านดำเนินการ	5.473	2.577	8.00	1.00
2. ด่าทอติเตียน	4.309	1.966	8.00	1.00
3. แสดงความไม่พอใจให้รับรู้	4.126	1.821	8.00	1.00
4. พูดจาซึ่งชวนชักนำให้เข้าร่วม	6.522	2.375	8.00	1.00
5. คิดว่าเป็นเรื่องส่วนตัว	5.106	2.038	8.00	1.00
การควบคุมภายในสังคม	25.536	6.901	42.00	10.00

จากตารางที่ 16 จะเห็นว่าปฏิกิริยาที่ใช้ในการควบคุมภายในสังคมมากที่สุดและให้ผลดีที่สุด คือ การพูดจาซึ่งชวนชักนำให้เข้าร่วม รองลงมาคือ การแจ้งให้ผู้นำหมู่บ้านดำเนินการ และปฏิกิริยาแสดงความไม่พอใจให้รับรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.522 5.473 และ 4.126 ตามลำดับเป็นที่สังเกตว่าปฏิกิริยาทางลบ ที่ผู้ตอบรายงานจะแสดงโดย

ตรงต่อบุคคลเป้าหมายได้แก่ การดำเนินชีวิต การแสดงการไม่พอใจ ให้รับรู้จะกระทำน้อยหรือพยายามที่จะไม่กระทำ และจะมอบหน้าที่ในการควบคุมให้แก่ผู้นำหมู่บ้าน โดยการแจ้งให้ดำเนินการ ล้วนผู้ตอบรายงานจะพยายามใช้วิธีการพูดจาซึ่งชวนชักนามากที่สุด (ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะวัฒนธรรมในสังคมชนบทไทย) โดยภาพรวมการควบคุมภายในสังคมจะมีอยู่ด้วย และจะแสดงออกภายในขอบเขตอำนาจของตนเองเท่านั้น

4. องค์การประชาชนในชุมชนที่ได้รับความไว้วางใจและเชื่อถือจากประชาชน ประกอบด้วย ลักษณะของกลุ่มบุคคลที่เป็นแกนนำ 8 ลักษณะรายละเอียด ข้อมูล ดังตารางที่ 18

ตารางที่ 17 แสดงค่าเฉลี่ยลักษณะขององค์การประชาชนที่ได้รับความไว้วางใจและเชื่อถือจากประชาชน

ลักษณะของกลุ่มบุคคลที่เป็นแกนนำ	$\bar{X}$	SD	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด
1. ความสามารถที่จะทำให้งานสำเร็จ	1.652	0.507	2.0	0.0
2. ความซื่อสัตย์สุจริต	1.778	0.482	2.0	0.0
3. ความจริงใจที่จะทำเพื่อส่วนรวม	1.744	0.500	2.0	0.0
4. ความยุติธรรม	1.715	0.503	2.0	0.0
5. เป็นที่เคารพนับถือของประชาชน	1.696	0.548	2.0	0.0
6. ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่	1.768	0.445	2.0	0.0
7. การแสวงหาสิ่งที่ดีมีประโยชน์ให้เกิดขึ้น	1.585	0.608	2.0	0.0
8. ความเสียสละ	1.725	0.479	2.0	0.0
ความไว้วางใจและเชื่อถือ	13.662	2.955	16.0	0.0

จากตารางที่ 17 แสดงถึงลักษณะขององค์การประชาชนที่จะได้รับความไว้วางใจและเชื่อถือจากประชาชนจากลักษณะทั้งสิ้น 8 ลักษณะขององค์การประชาชนที่จะได้รับความไว้วางใจ จะต้องมิลักษณะทั้ง 8 ลักษณะ ในขนาดปานกลางค่อนข้างสูงและคุณสมบัติที่ประชาชนพิจารณามากที่สุดจากทั้ง 8 ลักษณะคือความซื่อสัตย์สุจริต รองลงมาคือความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ส่วนการแสวงหาสิ่งที่ดีมีประโยชน์ให้เกิดขึ้นจะมีอยู่น้อยที่สุด คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.778

1.768 และ 1.585 (ตามลำดับ)

5. โอกาสของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างอิสระ ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ที่จะทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้านเป็นไปได้ว่าหาก 9 ปัจจัย รายละเอียดข้อมูลดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 แสดงค่าเฉลี่ยของโอกาสของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างอิสระ

ปัจจัยต่างๆ	$\bar{X}$	SD	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด
1. การได้รับข่าวสาร	0.841	.582	2.0	0.0
2. ค่าใช้จ่ายสมทบในกิจกรรม	0.942	.563	2.0	0.0
3. ช่วงเวลาที่ดำเนินการ	0.841	.501	2.0	0.0
4. ความเป็นพวกพ้องเครือญาติ	1.130	.637	2.0	0.0
5. การยอมรับจากผู้ควบคุมกิจกรรม	0.860	.714	2.0	0.0
6. ต้องใช้เวลาในการทามาหากิน	1.034	.561	2.0	0.0
7. ความรู้ความสามารถในการร่วม	1.014	.611	2.0	0.0
8. ลักษณะของกิจกรรม	0.990	.599	2.0	0.0
9. อิทธิพลผลประโยชน์	1.319	.677	2.0	0.0
ความอิสระฯ	8.971	3.403	18.0	0.0

จากตารางที่ 18 แสดงถึงปัจจัยต่างๆ ที่จะทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้านเป็นไปได้ลำบากหรือไม่สามารถที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมที่ต้องการ การพิจารณาความอิสระของประชาชนในการเข้าร่วมฯ จะพิจารณาค่าเฉลี่ย หาก ค่าเฉลี่ยเข้าใกล้ 0 แสดงถึงความมีอิสระน้อย หากค่าเฉลี่ยเข้าใกล้ 2 แสดงถึงความมีอิสระสูงจะเห็นว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคที่ทำให้การเข้าร่วมในกิจกรรมเป็นไปได้ด้วยลำบากมาก คือ การได้รับข่าวสาร รองลงมาคือ ช่วงเวลาที่ดำเนินการ ส่วนปัจจัยที่ไม่เป็นสาเหตุให้โอกาสของการเข้าร่วมของประชาชนมีอิสระน้อยลงได้แก่ อิทธิพลผลประโยชน์ คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.841 , 0.841 และ 1.319

ตามลำดับ เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วปรากฏว่าโอกาสของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่าง
อิสระอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ (พิจารณาค่าเฉลี่ย=8.971 คะแนนสูงสุด 18.00 คะแนน
ต่ำสุด 0.00)

การพิจารณาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ในการศึกษา

การพิจารณาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ว่าจะอยู่ในระดับใดเพื่อพิจารณา
ขนาดสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระจะมีผลให้ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (regression
coefficient) มีขนาดเป็นอย่างไร เพื่อหลีกเลี่ยงที่จะนำตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์
ต่อกันในระดับสูงมากมาใช้ในสมการถดถอยเดียวกัน อันจะเป็นการป้องกันการคำนวณค่าสัม-
ประสิทธิ์ถดถอยไม่ถูกต้องแน่นอน (บุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2527: 31-32) นอกจากนี้จะทำให้
ไม่เกิดความลำบากในการเปรียบเทียบความสำคัญของตัวแปรอิสระทั้งหลายที่มีต่อตัวแปรตาม
และจะทำให้การตีความค่าสหสัมพันธ์ในลักษณะสาเหตุและผลเป็นไปได้ง่ายขึ้น

ในการศึกษาคั้งนี้ประกอบด้วยตัวแปรตาม 1 ตัวแปร คือ การมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการพัฒนาชุมชน (Y) และตัวแปรตาม 4 ตัวแปร คือ

1. ศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน (X_1)
ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรย่อย 4 ตัวแปร คือ
  - 1.1 บรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ฯ (X_{1A})
  - 1.2 ปฏิกริยาจริยธรรม (X_{1B})
  - 1.3 ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมฯ (X_{1C})
  - 1.4 การประเมินความถูกต้องของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมฯ (X_{1D})
2. การควบคุมภายในสังคม (X_2)
3. ความไว้วางใจและความเชื่อถือที่มีต่อองค์กรประชาชน (X_3)

4. โอกาสของการเข้าร่วมอย่างอิสระ (X_4)

ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ในการวิจัยครั้งนี้ ปรากฏตามตารางที่ 19

ตารางที่ 19 แสดงค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ในการวิจัยครั้งนี้

	X_{1A}	X_{1B}	X_{1C}	X_{1D}	X_2	X_3	X_4	Y
X_{1A}	1.000							
X_{1B}	.367**	1.000						
X_{1C}	.311**	.488**	1.000					
X_{1D}	.331**	.250**	.335**	1.000				
X_2	-.0197**	.190**	.159*	.242**	1.000			
X_3	.367**	.494**	.541**	.209**	-.036	1.000		
X_4	-.110	-.132	.047	.080	-.028	-.127	1.000	
Y	.533**	.571**	.491**	.170**	.038	.440**	-.151	1.000

2 tailed Signif : * 0.1 ** .001

จากตารางที่ 19 สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ได้ใน 2 ลักษณะ คือ

- ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (X) กับตัวแปรตาม (Y)
- ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (X) ด้วยกันเอง

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (X) กับตัวแปรตาม (Y) ดังนี้คือ

1. X_{1A} มีความสัมพันธ์กับ Y ในทิศทางเดียวกัน มีค่าสหสัมพันธ์ 0.533 นัยสำคัญ .001 ความสัมพันธ์ระดับกลางค่อนข้างสูง
2. X_{1B} มีความสัมพันธ์กับ Y ในทิศทางเดียวกัน มีค่าสหสัมพันธ์ .571 นัยสำคัญ .001 ความสัมพันธ์ระดับกลางค่อนข้างสูง

3. X_{1C} มีความสัมพันธ์กับ Y ในทิศทางเดียวกัน มีค่าสหสัมพันธ์ .491 นัยสำคัญ
.001 ความสัมพันธ์ระดับกลาง

4. X_{1D} มีความสัมพันธ์กับ Y ในทิศทางเดียวกันมีค่าสหสัมพันธ์ .170 นัยสำคัญ
.001 ความสัมพันธ์ระดับต่ำ

5. X_4 มีความสัมพันธ์กับ Y ในทิศทางเดียวกัน มีค่าสหสัมพันธ์ .440 นัยสำคัญ
.001

จากค่าสหสัมพันธ์(ตารางที่ 19) มีตัวแปรอิสระเพียง 2 ตัวที่ไม่มีความสัมพันธ์กับ
ตัวแปรตามคือ X_2 (การควบคุมภายในสังคม) และ X_4 (โอกาสของการมีส่วนร่วมของประชาชน
อย่างอิสระ)

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (X)ที่มีความสัมพันธ์ด้วยกันเอง ดังนี้ คือ

1. X_{1A} มีความสัมพันธ์กับ X_{1B} ในทิศทางเดียวกัน มีค่าสหสัมพันธ์ .367
นัยสำคัญ .001 ความสัมพันธ์ระดับกลางค่อนข้างต่ำ

2. X_{1A} มีความสัมพันธ์กับ X_{1C} ในทิศทางเดียวกัน มีค่าสหสัมพันธ์ .311
นัยสำคัญ .001 ความสัมพันธ์ระดับกลางค่อนข้างต่ำ

3. X_{1A} มีความสัมพันธ์กับ X_{1D} ในทิศทางเดียวกัน มีค่าสหสัมพันธ์ .331
นัยสำคัญ .001 ความสัมพันธ์ระดับกลางค่อนข้างต่ำ

4. X_{1A} มีความสัมพันธ์กับ X_2 ในทิศทางตรงกันข้าม มีค่าสหสัมพันธ์ -.331
นัยสำคัญ .001 ความสัมพันธ์ระดับต่ำ

5. X_{1A} มีความสัมพันธ์กับ X_3 ในทิศทางเดียวกัน มีค่าสหสัมพันธ์ .367
นัยสำคัญ .001 ความสัมพันธ์ระดับกลางค่อนข้างต่ำ

6. X_{1B} มีความสัมพันธ์กับ X_{1C} ในทิศทางเดียวกัน มีค่าสหสัมพันธ์ .488

นัยสำคัญ .001 ความสัมพันธ์ระดับกลาง

7. X_1B มีความสัมพันธ์กับ X_1D ในทิศทางเดียวกัน มีค่าสหสัมพันธ์ .250

นัยสำคัญ .001 ความสัมพันธ์ระดับต่ำ

8. X_1B มีความสัมพันธ์กับ X_2 ในทิศทางเดียวกัน มีค่าสหสัมพันธ์ .190

นัยสำคัญ .001 ความสัมพันธ์ระดับต่ำ

9. X_1B มีความสัมพันธ์กับ X_3 ในทิศทางเดียวกัน มีค่าสหสัมพันธ์ .494

นัยสำคัญ .001 ความสัมพันธ์ระดับกลาง

10. X_1C มีความสัมพันธ์กับ X_1D ในทิศทางเดียวกัน มีค่าสหสัมพันธ์ .335

นัยสำคัญ .001 ความสัมพันธ์ระดับกลางค่อนข้างต่ำ

11. X_1C มีความสัมพันธ์กับ X_2 ในทิศทางเดียวกัน มีค่าสหสัมพันธ์ .159

นัยสำคัญ .01 ความสัมพันธ์ระดับต่ำ

12. X_1C มีความสัมพันธ์กับ X_3 ในทิศทางเดียวกัน มีค่าสหสัมพันธ์ .541

นัยสำคัญ .001 ความสัมพันธ์ระดับกลางค่อนข้างต่ำ

13. X_1D มีความสัมพันธ์กับ X_2 ในทิศทางเดียวกัน มีค่าสหสัมพันธ์ .242

นัยสำคัญ .001 ความสัมพันธ์ระดับกลางค่อนข้างต่ำ

14. X_1D มีความสัมพันธ์กับ X_3 ในทิศทางเดียวกัน มีค่าสหสัมพันธ์ .209

นัยสำคัญ .001 ความสัมพันธ์ระดับต่ำ

จากค่าสหสัมพันธ์ข้างต้น ตัวแปรอิสระโดยส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน ในระดับกลางลงมา จะมีเพียงตัวแปร X_4 (โอกาสการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างอิสระ) ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระตัวอื่น ๆ เลย จากลักษณะเช่นนี้ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ไม่สูงมาก ย่อมจัดเป็นสภาวะปกติในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์ และการวิเคราะห์โดยใช้หลักการกำลังสองต่ำสุด (Least Square Principle) ย่อมกระทำได้ และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระจะไม่ทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมีขนาดเบี่ยงเบนสูง ซึ่ง

จะทำให้ความถูกต้องมีมากขึ้น

แต่อย่างไรก็ตามจากความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ที่กล่าวมานี้ ได้แสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ทำให้อิทธิพลของตัวแปรอิสระหลายตัวที่มีต่อตัวแปรตามหนึ่งตัวมีความคลุมเคลือ ความคลุมเคลือจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระถ้าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ความคลุมเคลือย่อมไม่เกิดขึ้นซึ่งความคลุมเคลือนี้มีผลทำให้การตีความหมายค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ผิดจากความเป็นจริง โดยเหตุผลนี้ การเลือกตัวแปรอิสระเพื่อการพยากรณ์เพื่อให้ใกล้เคียงกับความจริงจึงมีความจำเป็นจากค่าสหสัมพันธ์ข้างต้นที่ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์ต่อกันระดับกลางจึงเป็นไปได้ที่จะเลือกตัวแปรอิสระจำนวนหนึ่งที่น้อยกว่าจำนวนตัวแปรอิสระทั้งหมดโดยมีเงื่อนไขว่า "ค่าสัมประสิทธิ์บ่งบอก" (Coefficient of determination หรือ R^2) ที่คำนวณได้จากกลุ่มตัวแปรอิสระขนาดเล็กจะมีขนาดค่าใกล้เคียงหรือเท่ากับ R^2 ของกลุ่มตัวแปรใหม่ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการตัวแปรอิสระที่มีผลต่อตัวแปรตามอย่างแท้จริง กล่าวคือต้องการตัวแปรอิสระจำนวนน้อยที่สุดให้สามารถอธิบายค่าแปรปรวนของตัวแปรตามได้มากที่สุด โดยใช้วิธีการ Stepwise Solution ซึ่งกระทำโดยคอมพิวเตอร์ และเป็นขั้นตอนต่อไปในการวิเคราะห์ผล การวิจัย

การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุ

พิจารณา เมตริกค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามจากตารางที่ 19 จะเห็นได้ว่า ค่าสหสัมพันธ์ของกลุ่มตัวแปร X_1 (ศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรย่อย 4 ตัวแปร คือ X_{1A}, X_{1B}, X_{1C} และ X_{1D}) ค่าสหสัมพันธ์ลำดับศูนย์กับ Y มากกว่าตัวแปรอิสระอื่น ยกเว้น X_{1D} เท่านั้น ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์น้อยกว่า X_3

โดยที่ขั้นตอนวิธีการ Stepwise Solution เริ่มจากการคำนวณค่าสหสัมพันธ์ลำดับศูนย์ ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับตัวแปรตาม ตัวแปรอิสระที่มีค่าสหสัมพันธ์ลำดับศูนย์สูงสุดจะเข้าสู่การวิเคราะห์ก่อน การนำกลุ่มตัวแปร X_1 รวมเป็นตัวแปรศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ทำให้เกิดความลำบากในการพิจารณาค่าสหสัมพันธ์ลำดับศูนย์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับตัวแปรตาม โดยเฉพาะ X_1 กับ X_3 ดังรายละเอียดตารางที่ 19 ที่กล่าวข้างต้นแล้ว ประกอบกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่จะสร้างมาตรวัดศักยภาพ

ของชุมชนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา กลุ่มตัวแปร X_1 ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรย่อย 4 ตัวแปร คือ $X_{1A}, X_{1B}, X_{1C}, X_{1D}$ การพิจารณาว่าตัวแปรย่อยตัวใดจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยเหตุผล "ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ" การพิจารณาแยกกลุ่มตัวแปร X_1 ออกเป็นตัวแปรอิสระ 4 ตัวแปรในการวิเคราะห์ น่าจะทำให้ได้กลุ่มตัวแปร X_1 ที่จะมีผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงมากกว่า การพิจารณากลุ่มตัวแปร X_1 เป็นตัวแปรอิสระตัวเดียว เพราะฉะนั้นในการวิจัยครั้งนี้ จึงกำหนดตัวแปรอิสระ ดังนี้ คือ

1. บรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (X_{1A})
2. ปฏิกริยาจริยธรรม (X_{1B})
3. ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรม (X_{1C})
4. การประเมินความถูกต้องพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (X_{1D})
5. การควบคุมภายในสังคม (X₂)
6. ความไว้วางใจและความเชื่อถือที่มีต่อองค์กรประชาชน X₃
7. โอกาสของการเข้าร่วมอย่างอิสระ X₄

โดยที่การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเป็นตัวแปรตาม Y ผลการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุ ด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยวิธีการ Stepwise Solution ดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุ (Multiple Regression) โดยวิธีการ
Stepwise Solution เมื่อสิ้นสุดขั้นตอนการ

ตัวแปรอิสระ (X) ที่สามารถเข้าสมการ

ตัวแปรอิสระ	B	SEB	Beta	T	Sigt
X _{1B}	18.307	3.064	.354	5.976	.0000
X _{1A}	26.690	4.063	.358	5.569	.0000
X _{1C}	2.071	0.525	.008	3.942	.0001
X ₂	-2.907	1.104	-.135	-2.631	.0091
(constant)	192.223	49.947		3.849	.0002

Multiple R .70735

R Square .50034

Adjusted R Square .49044

Standard Error 106.18359

Analysis of Variated	DF	Sum of Squares	Mean Square
Regression	4	2200626.04939	570156.51235
Residual	202	2277540.80714	11874.92449

F = 50.56841   Signif = .000

ตารางที่ 21 สรุปผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ

ขั้นตอน	Multiple R	R Square	F(Egn)	SigF	ตัวแปรอิสระ
1	.5715	.3266	99.415	.00	X _{1B}
2	.6689	.4475	82.603	.00	X _{1A}
3	.6951	.4832	63.267	.00	X _{1C}
4	.7073	.5003	50.568	.00	X ₂

จากตารางที่ 20 และตารางที่ 21 ตัวแปรอิสระที่สามารถเข้าสู่สมการถดถอยแบบพหุจากทั้งหมด 7 ตัวแปร สามารถเข้าสู่สมการถดถอยแบบพหุในขั้นสุดท้ายได้ 4 ตัวแปร คือ X_{1B}, X_{1A}, X_{1C} และ X₂ ส่วนตัวแปรอิสระที่ไม่สามารถเข้าสู่สมการได้ คือ X_{1D}, X₃, X₄ โดยที่ตัวแปรอิสระที่สามารถเข้าสู่สมการถดถอยพหุ ตามผลการวิเคราะห์ ดังนี้ คือ

จากการวิเคราะห์ตัวแปร X_{1B} สามารถเข้าสู่สมการถดถอยพหุในลำดับที่หนึ่ง โดยที่ X_{1B} มีความสัมพันธ์รวมกับ Y (Multiple R) = .5715 สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของ Y ได้ ร้อยละ 32.66 (พิจารณาว่า R² = 32.66 F = 99.415 SigF = .00)

ลำดับที่สอง คือ ตัวแปร X_{1A} มีความสัมพันธ์รวมกับ Y = .6689 สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลง Y ได้สูงขึ้นเป็นร้อยละ 44.75 (พิจารณาว่า R² = .4475 F = 82.603 SigF = .00)

ลำดับที่สาม คือ ตัวแปร X_{1C} มีความสัมพันธ์รวมกับ Y = .6951 สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลง Y ได้สูงขึ้นเป็นร้อยละ 48.32 (พิจารณาว่า R² = .4832 F = 63.267 SigF = .00)

ลำดับที่สี่ คือ ตัวแปร X₂ มีความสัมพันธ์รวมกับ Y = .7073 สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลง Y ได้สูงขึ้นเป็นร้อยละ 50.03 (พิจารณาว่า R² = .5003 F = 50.568 SigF = .00)

ตัวแปรอิสระ X_1D, X_3, X_4 ถูกคัดออกจากสมการ เนื่องจากค่าสหสัมพันธ์บางส่วน (Partial correlation) ของทั้งสามตัวแปรไม่มีนัยสำคัญ และค่า R จะลดความหมาย ไม่เพียงพอ กล่าวคือไม่สามารถอธิบายความเปลี่ยนแปลงของ Y ได้สูงขึ้นกว่าเดิม

กล่าวโดยสรุปตัวแปรอิสระ X_1B, X_1A, X_1C, X_2 สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนได้ร้อยละ 50.03 มีความสัมพันธ์ร่วมกับ $Y = 7073$ อย่างมีนัยสำคัญ โดยมีทิศทางความสัมพันธ์ ดังนี้

X_1B, X_1A, X_1C มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับ Y (พิจารณาค่า B เป็นบวก)

X_2 มีค่าความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับ Y (พิจารณาค่า B เป็นลบ) และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของแต่ละตัวแปรอิสระที่เข้าสู่สมการ ดังนี้ คือ

ตารางที่ 22 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรอิสระที่เข้าสู่สมการถดถอยพหุ

ตัวแปรอิสระที่เข้าสู่สมการ (X_i)	ค่าสัมประสิทธิ์ B	T	Sigt
X_1A	26.69	5.569	0.00
X_1B	18.31	5.976	0.00
X_1C	2.07	3.942	0.0001
X_2	-2.91	-2.631	0.0091
ค่าคงที่ (Constant)	192.23	3.849	0.0002

จากตารางที่ 22 สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามได้ดังนี้ คือ

1. หาก X_1A เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ Y เพิ่มขึ้น 26.69 หน่วย (X_1B, X_1C, X_2 คงที่) อย่างมีนัยสำคัญ (พิจารณาค่า $T = 5.569$ Sigt = 0.00)

2. หาก X_1B เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ Y เพิ่มขึ้น 18.31 หน่วย
(X_1A, X_1C, X_2 คงที่) อย่างมีนัยสำคัญ (พิจารณาค่า $T = 5.976$ Sig $t = 0.00$)

3. หาก X_1C เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ Y เพิ่มขึ้น 2.07 หน่วย
(X_1A, X_1B, X_2 คงที่) อย่างมีนัยสำคัญ (พิจารณาค่า $T = 3.942$ Sig $t = 0.0001$)

4. หาก X_2 เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ Y ลดลง 2.91 หน่วย
(X_1A, X_1B, X_1C คงที่) อย่างมีนัยสำคัญ (พิจารณาค่า $T = -2.631$ Sig $t = 0.0091$)

เรียงลำดับความสำคัญได้ คือ X_1B, X_1A, X_2, X_1C (พิจารณาตามขนาดค่า B หากมากถือว่ามีค่าสำคัญกว่า)

โดยที่มีตัวแปรอิสระ 4 ตัวแปรที่สามารถเข้าสู่สมการได้ คือ X_1A, X_1B, X_1C และ X_2 รูปแบบสมการถดถอยพหุ ของตัวแปรอิสระ 4 ตัว คือ

$$Y = a + b_1 X_1 + b_2 X_2 + b_3 X_3 + b_4 X_4$$

สามารถเขียนในรูปแบบสมการถดถอยพหุของการวิจัยครั้งนี้ได้ดังนี้

$$Y = a + b_{1A} X_{1A} + b_{1B} X_{1B} + b_{1C} X_{1C} + b_2 X_2$$

แทนค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยและค่าคงที่ จากตารางที่ 22

$$Y = 192.23 + 26.69 X_{1A} + 18.31 X_{1B} + 2.07 X_{1C} - 2.91 X_2$$

$$\text{Multiple } R = 0.7073 \quad R^2 = 0.5003 \quad SE = 49.947$$

$$F = 50.56841 \quad \text{Signif } F = 0.00$$

ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ ($X_1A, X_1B, X_1C, X_1D, X_2, X_3, X_4$) ที่มีต่อตัวแปรตาม (Y) จะเห็นว่ามีตัวแปรอิสระถึง 5 ตัวแปรที่มีความ

สัมพันธ์กับตัวแปรตาม (Y) อย่างมีนัยสำคัญ คือ $X_1A, X_1B, X_1C, X_1D, X_3$ แต่เมื่อผ่านขั้นตอน Multiple Regression โดยมีวิธี Stepwise Solution มีตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์อยู่เดิม เข้าในสมการถดถอยแบบพหุเพียง 3 ตัวแปร คือ X_1A, X_1B, X_1C ไม่สามารถเข้าได้ 2 ตัวแปร คือ X_1D, X_3 และปรากฏว่ามีตัวแปรอิสระเดิมซึ่งไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปร Y สามารถเข้าสู่สมการเพิ่มขึ้นอีก 1 ตัวแปร ก็คือ X_2 ซึ่งมีเหตุผลดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในเรื่องขั้นตอนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และหากพิจารณาจากสมการถดถอยพหุที่ได้จากการวิเคราะห์แล้วจะพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาจะต้องมีอยู่สูงในระดับหนึ่ง ซึ่งในสมการนี้มีค่าเท่ากับ 192.23 หน่วย จึงจะเป็นผลให้การเพิ่มขึ้นของตัวแปรอิสระที่ผ่านเข้าสู่สมการมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน (พิจารณาจากค่าคงที่ในสมการถดถอยพหุเท่ากับ 192.23) โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม เมื่อสิ้นสุดกระบวนการวิเคราะห์สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. หากบรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (X_1A) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะมีผลทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน เพิ่มขึ้น 26.69 หน่วย อย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ ปฏิกริยาจริยธรรม (X_1B) ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้น (X_1C) และการควบคุมภายในสังคม (X_2) ไม่มีการเปลี่ยนแปลง (คงที่)
2. หากปฏิกริยาจริยธรรม (X_1B) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะมีผลทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน เพิ่มขึ้น 18.31 หน่วย อย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ บรรทัดฐานการรับรู้ (X_1A) ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้น (X_1C) และการควบคุมภายในสังคม (X_2) ไม่มีการเปลี่ยนแปลง (คงที่)
3. หากความคาดหวังเกี่ยวกับผลจะเกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมฯ (X_1C) เพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะมีผลทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างมี 2.07 หน่วยอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่บรรทัดฐานการรับรู้ (X_1A) ปฏิกริยาจริยธรรม (X_1B) การควบคุมภายในสังคม (X_2) ไม่มีการเปลี่ยนแปลง (คงที่)
4. หากการควบคุมภายในสังคม (X_2) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะมีผลทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนลดลง 2.91 หน่วย อย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ บรรทัดฐานการรับรู้ (X_1A) ปฏิกริยาจริยธรรม (X_1B) ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้น (X_1C) ไม่มีการเปลี่ยนแปลง (คงที่)

5. การประเมินความถูกต้องของพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วม (X_{1D}) ไม่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง
6. ความไว้วางใจและความเชื่อถือที่มีต่อองค์กรประชาชน (X_3) ไม่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง
7. โอกาสของการเข้าอย่างอิสระ (X_4) ไม่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง

จะเห็นว่ากลุ่มตัวแปรศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนซึ่งประกอบด้วยตัวแปรย่อย 4 ตัวแปรปรากฏว่ามีตัวแปรย่อยถึง 3 ตัวแปรที่สามารถเข้าสู่สมการถดถอยพหุได้ อันได้แก่ บรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วม, ปฏิกริยา - จริยธรรม, ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมฯ และมีตัวแปรย่อย 1 ตัวแปร ที่ไม่สามารถเข้าสู่สมการได้ คือ การประเมินความถูกต้องพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วม โดยที่ตัวแปรย่อยทั้งสามมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า หากประชาชนคิดว่าการเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนทำแล้วก่อให้เกิดผลดี มีความรู้สึกที่ดีต่อการมีส่วนร่วมฯ เคยเห็นผู้อื่นเข้ามีส่วนร่วมตนเอง เคย เข้าร่วมและมีความตั้งใจจะ เข้าร่วมหากมีโอกาสดังกล่าวก็จะมีผลทำให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนด้วย

การที่ประชาชนคิดว่าการเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องไม่มีผลทำให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมแม้ว่าประชาชนจะคิดว่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้องก็ตาม การแสดงพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมแม้ว่าโดยลำพังจะมีความสัมพันธ์กับการประเมินความถูกต้องของพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญ ($n = .170$ Signif = .001) แต่มีขนาดของความสัมพันธ์ในระดับต่ำ และเมื่อเข้าสู่สมการถดถอยพหุ ก็ไม่สามารถอธิบายการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนได้เพิ่มขึ้น

เพราะฉะนั้น ปัจจัยศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนจึงประกอบด้วยตัวแปรย่อย 3 ตัวแปรที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการมีส่วนร่วมของประชาชนใน

การพัฒนาชุมชน ดังนี้คือ

1. บรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วม
2. ปฏิกริยาจริยธรรม
3. ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรม

ปัจจัยการควบคุมภายในสังคมเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หากพิจารณาจากตารางที่ 20 โดยลาฟังก์การควบคุมภายในสังคมจะไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน แต่เมื่อนำมาวิเคราะห์เข้าในสมการถดถอยพหุ กับกลุ่มตัวแปรศักยภาพของพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนกลับสามารถที่จะอธิบายการเปลี่ยนแปลงของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ได้สูงขึ้นอย่างมีความหมาย (R^2 เพิ่มขึ้นจาก .4832 เป็น 0.5003 อย่างมีนัยสำคัญ) แต่ทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างกันมีทิศทางตรงข้าม นั่นคือ หากมีการควบคุมภายในสังคมสูง จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนลดลง และหากมีการควบคุมภายในสังคมน้อยจะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนสูงขึ้นเพราะฉะนั้น การควบคุมภายในสังคมที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ก็คือ การแสดงปฏิกริยาที่จะใช้การควบคุมที่ไม่รุนแรง มีลักษณะของการชี้แนะ ความไว้วางใจและ เชื่อถือที่มีต่อองค์กรประชาชนไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ทั้งที่โดยลาฟังก์องค์กรประชาชนที่ได้รับ ความไว้วางใจและ เชื่อถือจากประชาชน จะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในระดับปานกลาง ($R=.440$ $\text{Sig}=.001$) แต่เมื่อเข้าสู่การคัดเลือกตัวแปรอิสระเพื่อเข้าสู่สมการถดถอยพหุ ปรากฏว่า ตัวแปรความไว้วางใจ และความเชื่อถือที่มีต่อองค์กรประชาชนไม่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนได้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ อาจจะเป็นผลเนื่องจากโยนหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรองค์กรที่ได้รับ ความไว้วางใจ และ เชื่อถือจากประชาชนมีกับตัวแปรอิสระอื่น ๆ จนมิผลให้ความสัมพันธ์เกิดความคลุมเครือ และ อีกเหตุผลหนึ่ง อาจจะเป็นเนื่องจากความไว้วางใจและความเชื่อถือที่มีต่อองค์กรประชาชนเป็นผลมาจากศักยภาพของพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน (ซึ่งน่าจะได้ทำการศึกษาในโอกาสต่อไป)

โอกาสของการเข้าอย่างอิสระ ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ซึ่งโดยลำพังโอกาสของการมีส่วนร่วมของประชาชนก็ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

จากการวิเคราะห์ข้างต้นหากจะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนมีสูงขึ้นได้นั้นจึงจำเป็นต้องทำให้เกิดปัจจัยดังต่อไปนี้คือ

1. จะต้องทำให้บรรทัดฐานตามการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีสูงขึ้น กล่าวคือ การทำให้ประชาชนได้รับรู้พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเป็นพฤติกรรมที่ประชาชนนิยมปฏิบัติกัน มีการปฏิบัติอยู่เป็นประจำและเชื่อว่าประชาชนคนอื่นๆ ในชุมชนจะทำพฤติกรรมการมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้นหากมีโอกาส ซึ่งก็คือ การสร้างความรู้สึกที่ว่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเป็นพฤติกรรมที่ดีและน่าที่จะกระทำ โดยทำให้พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมีลักษณะที่เปิดเผยในวงกว้างมากขึ้น ประกอบไปกับการสร้างประสพการณ์ เปิดโอกาสให้เกิดการถ่ายทอดการรับรู้เป็นไปโดยง่ายก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้และรับรู้ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว

2. จะต้องทำให้ปฏิกริยาจริยธรรมในทางบวกมีสูงขึ้น กล่าวคือ การสร้างความรู้สึกว่าผลที่ได้รับจากการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนจากบุคคลรอบด้านจะเป็นความรู้สึกที่ดีอันได้แก่การยกย่องชมเชย ภูมิใจ ให้กำลังใจ ชื่นชมยินดี เห็นด้วยที่กระทำพอใจ และจะไม่เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีจากบุคคลรอบด้าน โดยจะต้องแสดงออกอย่างเปิดเผยชัดเจน จึงเป็นการสร้างให้เกิดแรงจูงใจและการควบคุมโดยสังคมให้เกิดการปฏิบัติตาม

3. จะต้องทำให้ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมเป็นไปในทางบวกมากยิ่งขึ้น กล่าวคือการทำให้ประชาชนเชื่อว่าพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนจะก่อให้เกิดผลในทางที่ดีตามที่ตนเองคิด และโอกาสที่จะเกิดผลตามที่คิดก็เป็นได้อย่างง่ายดายและโดยเฉพาะการเกิดผลดีต่อชุมชน การเกิดความสุขความสบายใจ ความรู้สึกที่ตนเองมีค่า น่าภูมิใจ

4. จะต้องทำให้เกิดการควบคุมภายในสังคมในลักษณะที่ไม่รุนแรง กล่าวคือ การก่อให้เกิดปฏิกริยาทางลบจากบุคคลรอบด้านในชุมชน ต่อบุคคลที่ไม่ยอมเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในลักษณะที่ไม่รุนแรงแต่จะต้องเปิดเผยให้รับรู้ และโดยเฉพาะการพูดจาชักนำชี้ชวนให้เข้า

ร่วม และการแจ้งให้ผู้นำหมู่บ้านดำเนินการ ซึ่งจะให้ผลดีกว่าการดำเนินคดียื่น หรือแสดงความไม่พอใจให้รับรู้

แต่อย่างไรก็ตามประชาชนจะต้องมีการเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในระดับหนึ่ง ที่เพียงพอที่จะทำให้ปัจจัยเหล่านี้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงแล้วจะมีผลให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย (ซึ่งในสภาพความเป็นจริงในแต่ละชุมชนต่างก็มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับหนึ่งซึ่งแตกต่างกันออกไป) และค่าสัมประสิทธิ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนจะต้องมีขนาดเพียงพอที่จะก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ Adkins (อนุภาพ, 2530: 156-157) ให้พิจารณาความสำคัญเชิงปฏิบัติ (Practical Significance) จะต้องมีมากเพียงพอจึงจะก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ โดยการศึกษาถึงความยืดหยุ่นของค่าเฉลี่ย (Elasticity at the mean) โดยมีสูตรการหาความยืดหยุ่นของค่าเฉลี่ยดังนี้

$$E = b \frac{I.V.}{D.V.}$$

โดยที่ E คือ ค่าความยืดหยุ่นของค่าเฉลี่ย
 D.V. คือ ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตาม
 I.V. คือ ค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ
 b คือ ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ

ผลจากการคำนวณค่าความยืดหยุ่นของค่าเฉลี่ยดังตารางที่ 24

**ตารางที่ 23 แสดงค่าความยืดหยุ่นของค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในการพัฒนาชุมชน**

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม	X	b	E
บรรทัดฐานการรับรู้	6.285	26.690	0.231
ปฏิกิริยาจริยธรรม	13.493	18.307	0.339
ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้น	94.028	2.071	0.268
การควบคุมภายในสังคม	25.536	-2.907	-0.102
การมีส่วนร่วมของประชาชน	727.640		

จากตารางที่ 23 ค่าความยืดหยุ่นที่ค่าเฉลี่ย (E-Elasticity at the mean) สามารถที่จะให้ค่านัยสำคัญเชิงปฏิบัติได้ดังนี้ คือ

1. บรรทัดฐานการรับรู้ จะต้องเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 10 เท่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนจึงจะเพิ่มขึ้น 2.31 เท่า
2. ปฏิกิริยาจริยธรรม จะต้องเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 10 เท่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนจึงจะเพิ่มขึ้น 3.39 เท่า
3. ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมฯ จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 10 เท่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนจึงจะเพิ่มขึ้น 2.68 เท่า
4. การควบคุมภายในสังคม จะต้องเปลี่ยนแปลงลดลง 10 เท่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนจึงจะเพิ่มขึ้น 1.02 เท่า

ซึ่งสามารถสรุปว่าปัจจัยทั้ง 4 ปัจจัยมีผลในเชิงปฏิบัติและประกอบกันปัจจัยเหล่านี้สามารถที่จะทำการเปลี่ยนแปลงและควบคุมได้ซึ่งถือได้ว่ามีนัยสำคัญในเชิงนโยบายด้วย

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ตั้งในการวิจัยครั้งนี้ คือปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย

1. ศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย
  - 1.1 บรรทัดฐานตามการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม
  - 1.2 ปฏิกิริยาจริยธรรม
  - 1.3 ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมมา
  - 1.4 การประเมินพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
2. การควบคุมภายในสังคมในระดับสูง
3. ความไว้วางใจและ เชื่อถือที่มีต่อองค์กรประชาชน
4. โอกาสของการเข้าร่วมอย่างอิสระ

จากผลการวิเคราะห์และการอธิบายผลการวิเคราะห์ สามารถสรุปได้เกี่ยวกับสมมติฐาน ดังนี้คือ

- ความสัมพันธ์ที่ตรงตามสมมติฐาน คือ

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชนประกอบด้วย

1. บรรทัดฐานตามการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมมา โดยมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน ในทิศทางเดียวกัน

2. ปฏิภาณจริยธรรมโดยมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในทิศทางเดียวกัน

3. ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมฯโดยมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในทิศทางเดียวกัน

4. การควบคุมภายในสังคมโดยมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในทิศทางตรงข้าม

- ความสัมพันธ์ที่ไม่ตรงกับสมมุติฐาน คือ

1. การประเมินพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

2. องค์การประชาชนที่ได้รับ ความไว้วางใจ และ เชื่อถือไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

3. โอกาสของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างอิสระไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

สามารถสรุปได้เกี่ยวกับสมมุติฐานคือ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย

1. ศักยภาพของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

1.1 บรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

1.2 ปฏิภาณจริยธรรม

1.3 ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมฯ

2. การควบคุมภายในสังคม

ผลของการสร้างมาตรวัด

จากผลการวิจัยและการนำเครื่องมือที่สร้างเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ปรากฏว่ามาตรวัดที่สามารถที่จะนำมาใช้ในการวัดศักยภาพของประชาชนในการพัฒนาชุมชนประกอบด้วยมาตรวัดดังนี้คือ

1. มาตรวัดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ที่จะเสนอลักษณะกิจกรรมพัฒนาให้ผู้ตอบพิจารณาทั้งสิ้น 25 ลักษณะ แบ่งเป็น การร่วมคิดและตัดสินใจ 6 ลักษณะ การดำเนินกิจกรรม 9 ลักษณะ การได้รับและใช้ประโยชน์ 5 ลักษณะ การประเมินผล 5 ลักษณะ ประกอบด้วยตัวเลือกแสดงความถี่ของการกระทำ(บ่อยครั้ง) 3 ระดับ คือ น้อย ปานกลาง มาก โดยการคำนวณคะแนนในแต่ละลักษณะจะเป็นผลคูณของค่ามาตรแต่ละข้อ (ตามตารางที่ 3) กับความถี่ของการกระทำที่กำหนดในลักษณะตัวเลือกโดยที่

ถ้าตอบ น้อย	ให้	1	คะแนน
" . ปานกลาง	"	2	"
" มาก	"	3	"

มาตรวัดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมีลักษณะดังนี้

มาตรการที่มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

ขอให้ท่านพิจารณาลักษณะกิจกรรมการพัฒนา ในหมู่บ้านของท่านมีลักษณะต่อไปนี้หรือไม่
อย่างไร

ลักษณะ ของกิจกรรมพัฒนา ในหมู่บ้าน	น้อย	ปานกลาง	มาก
<p>การร่วมคิดและตัดสินใจ</p> <p>(1) กิจกรรมการพัฒนาภายในหมู่บ้านมีการกระจายการพิจารณาไปยังประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ช่วยพิจารณา</p> <p>(2) ประชาชนภายในหมู่บ้านมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมพัฒนา</p> <p>(3) ประชาชนในหมู่บ้านมีการพูดคุยเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาที่สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชน</p> <p>(4) หมู่บ้านจะเสนอความต้องการ ในกิจกรรมการพัฒนาตามความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน</p> <p>(5) ประชาชนในหมู่บ้านมีความเห็นว่าปัญหาของชุมชนเป็นปัญหาของส่วนรวมที่จะต้องช่วยกันแก้ไข</p> <p>(6) ประชาชนมีการพูดถึงปัญหาของหมู่บ้าน</p>			
<p>การดำเนินกิจกรรม</p> <p>(7) ประชาชนในหมู่บ้านจะดำเนินการพัฒนาต่าง ๆ ของหมู่บ้านจนสำเร็จ</p> <p>(8) หมู่บ้านมีการกำหนดกฎเกณฑ์ให้ประชาชนต้องดูแลรักษาโครงการพัฒนาที่ได้ดำเนินการไปแล้ว</p> <p>(9) ประชาชนในหมู่บ้านพร้อมที่จะสมทบทรัพยากรของตนเองในโครงการพัฒนาที่ได้รับการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน</p> <p>(10) หมู่บ้านสามารถที่จะปรับเปลี่ยนวิธีดำเนินการพัฒนาต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับหมู่บ้านได้</p>			

ลักษณะ ของกิจกรรมพัฒนา ในหมู่บ้าน	น้อย	ปานกลาง	มาก
<p>(11) กิจกรรมพัฒนา ในหมู่บ้านประชาชน ในหมู่บ้าน เป็นผู้ดำเนินการ</p> <p>(12) หมู่บ้านมีกิจกรรมการพัฒนาที่อาศัยทรัพยากร ของหมู่บ้าน</p> <p>(13) การแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านมีวิธีดำเนินการหลายวิธี</p> <p>(14) ประชาชน ในหมู่บ้านจะแสดงพลังร่วมกันที่จะไม่ยอมรับกิจกรรมพัฒนาที่อาจจะมีผลกระทบต่อหมู่บ้านของตนเอง</p> <p>(15) กิจกรรมพัฒนา ในหมู่บ้านมาจากความคิดเห็นของเสียงส่วนใหญ่ของประชาชน ในหมู่บ้าน</p>			
<p>การได้รับและการ ใช้ประโยชน์</p> <p>(16) หมู่บ้านมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน ในด้านจิตใจ</p> <p>(17) หมู่บ้านมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนทางด้านเศรษฐกิจ (รายได้)</p> <p>(18) กิจกรรมที่หมู่บ้านได้ดำเนินการไปแล้วสามารถแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านได้</p> <p>(19) หมู่บ้านมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน โดยส่วนรวม</p> <p>(20) ประชาชน ได้ใช้ประโยชน์จากกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้ว</p>			
<p>การประเมินผล</p> <p>(21) หมู่บ้านมีกิจกรรมเพื่อบำรุงรักษาโครงการพัฒนาที่ได้ดำเนินการมาแล้ว</p> <p>(22) ประชาชน ในหมู่บ้านหุดคุดถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการพัฒนาของหมู่บ้าน</p> <p>(23) กิจกรรมพัฒนาที่หมู่บ้านดำเนินการไปแล้วสามารถสร้างกิจกรรมพัฒนาต่อเนื่องอื่น ๆ เพิ่มขึ้นได้</p> <p>(24) ประชาชน ในหมู่บ้าน ได้หุดคุดถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินการกิจกรรมที่ผ่านมา</p> <p>(25) หมู่บ้านได้นำสิ่งที่ดีมีประโยชน์ เข้ามาใช้</p>			

2. มาตรฐานศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนประกอบด้วยมาตรฐานย่อย 3 มาตรฐาน ดังนี้คือ

2.1 มาตรฐานบรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมีลักษณะ เป็นข้อถามประเภทกำหนดตัวเลือกและแสดงปริมาณการกระทำ 4 ข้อถาม โดยให้คะแนน ดังนี้

ถ้าตอบ เคยเข้าร่วมบ่อย จะเข้าร่วมแน่ เคยเห็นอยู่บ่อยๆ จะเข้าร่วมแน่
ให้ 2 คะแนน

ถ้าตอบ เคยเข้าร่วมนานๆครั้ง อาจจะเข้าร่วม เคยเห็นนานๆครั้ง
ให้ 1 คะแนน

ถ้าตอบ ไม่เคยเข้าร่วม จะไม่เข้าร่วม ไม่เคยเห็น ให้ 0 คะแนน

มาตรฐานบรรทัดฐานการรับรู้ มีลักษณะดังนี้

มาตรฐานบรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

- (1) ท่านเคยเข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ของหมู่บ้านหรือไม่
( ) เคยเข้าร่วมบ่อย ( ) เคยเข้าร่วมนาน ๆ ครั้ง ( ) ไม่เคยร่วม
หากเคยเข้าร่วมในรอบปีที่ผ่านมาเข้าร่วม.....ครั้ง (ระบุจำนวน)
- (2) ท่านจะเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ของหมู่บ้านหรือไม่ถ้ามีโอกาส
( ) จะเข้าร่วมแน่ ( ) อาจจะเข้าร่วม ( ) จะไม่เข้าร่วม
- (3) ท่านเคยเห็นคนอื่น ๆ ในหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ หรือไม่
( ) เคยเห็นอยู่บ่อย ๆ ( ) เคยเห็นนาน ๆ ครั้ง ( ) ไม่เคยเห็น
- (4) ท่านคิดว่าคนอื่น ๆ ในหมู่บ้านจะเข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ของชุมชนหรือไม่
( ) จะเข้าร่วมแน่ ( ) อาจจะเข้าร่วม ( ) จะไม่เข้าร่วม
-

2.2 มาตรฐานพฤติกรรมจริยธรรม ประกอบด้วยพฤติกรรม 8 พฤติกรรม เป็นพฤติกรรมทางบวก 5 พฤติกรรม พฤติกรรมทางลบ 3 พฤติกรรม โดยให้คะแนน ดังนี้

พฤติกรรมทางบวก ถ้าตอบ มาก ให้ 2 คะแนน

" น้อย " 1 "

" เจয়া " 0 "

พฤติกรรมทางลบ ถ้าตอบ มาก ให้ 0 คะแนน

" น้อย " 1 "

" เจয়া " 2 "

มาตรฐานพฤติกรรมจริยธรรมมีลักษณะดังนี้

มาตรฐานพฤติกรรมจริยธรรม

- คนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านจะแสดงออก ในลักษณะใด ในการมีที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งในหมู่บ้าน เข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนา

ลักษณะที่แสดงออก	มาก	น้อย	เจয়া
(1) ซินชมยินดี			
(2) ภูมิใจ			
(3) ให้กำลังใจ			
(4) เห็นด้วยที่กระทำ			
(5) พอใจ			
(6) ตาหนี			
(7) ราคาม (เบื่อหน่าย)			
(8) ต่อต้าน			

2.3 มาตรฐานวัดความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้นจากการแสดง
พฤติกรรมที่มีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วยมาตรฐานย่อย 2 มาตรฐานย่อย คือ

2.3.1 มาตรฐานย่อยที่เป็นข้อตามเกี่ยวกับโอกาสที่ผลจาก
การกระทำแต่ละอย่างจะเกิดขึ้นประกอบด้วยข้อตามทั้งหมด 12 ข้อ เป็นผลในทางบวก 6 ข้อ
ผลในทางลบ 6 ข้อ โดยให้คะแนน ดังนี้

ผลจากการกระทำ(ในทางบวก)ถ้าตอบ	เป็นไปได้	ให้	3	คะแนน
"	เป็นไปได้น้อย	"	2	"
"	เป็นไปได้	"	1	"
ผลจากการกระทำ(ในทางลบ)	"	เป็นไปได้	"	1
"	เป็นไปได้น้อย	"	2	"
"	เป็นไปได้	"	3	"

มาตรฐานวัดความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรม

มาตรวัดความคาดหวัง เกี่ยวกับผลที่จะ เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วม
ร่วมในการพัฒนาชุมชน

ในกรณีที่ท่านจะ เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน ท่านคิดว่า การเข้าร่วมนั้นๆ จะก่อให้เกิดผลตามมาภายหลัง ในลักษณะใด (ความเป็นไปได้ที่ผลดังต่อไปนี้ จะเกิดขึ้น)

ผลที่คิดว่าจะ เกิดตามมาจาก	เป็นไปได้	เป็นไปได้น้อย	เป็นไปได้
(1) ทำให้รายได้สูงขึ้น (2) ทำให้ชีวิตทรัพย์สินมั่นคงปลอดภัย (3) เป็นที่รักใคร่ชื่นชมของคน ในหมู่บ้าน (4) รู้สึกว่าตนเองมีค่าน่าภูมิใจ (5) เกิดความลุ่มหลงความสบายใจ (6) เกิดผลดีต่อชุมชน (7) เกิดความทุกข์ร้อนใจ (8) ทำให้ยากจนลง (9) เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน (10) เป็นที่รังเกียจและถูกดูหมิ่น (11) รู้สึกว่าตนเองไร้ค่า (12) นำอับอาย			

2.3.2 มาตรฐานที่เป็นข้อถามเกี่ยวกับความปรารถนาที่ต้องการให้ผลจากการกระทำแต่ละอย่างเกิดขึ้นประกอบด้วยข้อถามทั้งหมด 12 ข้อ เป็นผลในทางบวก 6 ข้อ และผลในทางลบ 6 ข้อ โดยให้คะแนน ดังนี้

ผลจากการกระทำ(ในทางบวก)	ถ้าตอบ	หวังมาก	ให้	3	คะแนน
	"	หวังบ้าง	"	2	"
	"	เฉยๆ	"	1	"
ผลจากการกระทำ(ในทางลบ)	"	หวังมาก	"	1	"
	"	หวังบ้าง	"	2	"
	"	เฉยๆ	"	3	"

จากผลที่อาจจะเกิดจากการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ท่านมีความต้องการให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่อย่างไร

ผลที่อาจจะเกิดตามมาภายหลัง	หวังมาก	หวังบ้าง	เฉยๆ
(1) ทำให้รายได้สูงขึ้น			
(2) ทำให้ชีวิตทรัพย์สินมั่นคงปลอดภัย			
(3) เป็นที่รักใคร่ชื่นชมของคนในชุมชน			
(4) รู้สึกว่าตนเองมีค่าน่าภูมิใจ			
(5) เกิดความสนุกสนานใจ			
(6) เกิดผลดีต่อชุมชน			
(7) เกิดความทุกข์ร้อนใจ			
(8) ทำให้ยากจน			
(9) เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน			
(10) เป็นที่รังเกียจและถูกตำหนิ			
(11) รู้สึกว่าตนเองไร้ค่า			
(12) นำฮับอายุ			

การคำนวณเป็นคะแนนรวมของมาตรวัดความคาดหวัง เกี่ยวกับผลที่เกิดจากการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยการนำคะแนนจากมาตรย่อยทั้ง 2 มาตรา มาเข้าสู่สูตร ดังนี้ คือ

$$C = \sum_{i=1}^{12} E (PiDi)$$

โดยที่ C = ความคาดหวัง เกี่ยวกับผลที่เกิดจากการแสดงพฤติกรรมมา

Pi = โอกาสที่ผล i จากการกระทำจะเกิดขึ้น

Di = ความปรารถนาที่จะให้ผล i เกิดขึ้น

E = ผลรวมของผล i จากการกระทำ

3. มาตรวัดการควบคุมภายในสังคมเป็นข้อถามประเภทกำหนดตัวเลือกและคำถามปลายเปิด ประกอบด้วยปฏิกิริยาในทางลบที่จะแสดงต่อบุคคลที่ไม่เข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน 5 ลักษณะในลักษณะของขนาดที่แสดงออก และผลที่ปรากฏหลังจากได้แสดงปฏิกิริยานั้นๆ แล้ว การให้คะแนนในมาตรในแต่ละปฏิกิริยาจะเป็นผลคูณของคะแนนขนาดการแสดงออกกับคะแนนจากผลที่ปรากฏ และการให้คะแนนในแต่ละส่วนดังนี้

ในส่วนองขนาดของการแสดงออก	ถ้าตอบมาก	ให้	3	คะแนน
	" น้อย	"	2	"
	" เฉยๆ	"	1	"
ในส่วนองผลที่ปรากฏต่อไป	" ดีขึ้น	"	3	"
	" เฉยๆ	"	2	"
	" แย่ลง	"	1	"

มาตรวัดการควบคุมภายในสังคมมีลักษณะดังนี้

มาตรการควบคุมภายในสังคม

ในกรณีที่บุคคลหนึ่งบุคคลใด ในหมู่บ้าน ไม่ยอมเข้าร่วมในกิจกรรมของหมู่บ้านประชาชน
ในหมู่บ้านจะแสดงออกต่อบุคคลที่ไม่เข้าร่วมฯ ในลักษณะใด และการแสดงออกเช่นนั้น
มีผลให้บุคคลที่ไม่เข้าร่วมยอมเข้าร่วมในกิจกรรมครั้งต่อไปอย่างไร

ลักษณะที่แสดงออกต่อบุคคลที่ไม่เข้าร่วมฯ	ขนาดที่แสดงออก			ผลที่ปรากฏต่อไป		
	มาก	น้อย	เฉยๆ	ดีขึ้น	เฉยๆ	แย่ลง
(1) แจ้งให้ผู้นำหมู่บ้านดำเนินการ						
(2) ดาหน้าตีเตือน						
(3) แสดงความไม่พอใจให้รับรู้						
(4) พุดจาชี้ชวนชักนำให้เข้าร่วม						
(5) คิดว่าเป็นเรื่องส่วนตัว						

หากประชาชนในชุมชนแสดงออกในลักษณะอื่น ๆ นอกจากนี้และมีผลทำให้ดีขึ้น
โปรดระบุลักษณะที่แสดงออก.....

ศักยภาพของประชาชนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเป็นผลจาก 4 องค์ประกอบที่
สำคัญคือ บรรทัดฐานการรับเกี่ยวกับพฤติกรรมมีส่วนร่วม , ปฏิกริยาจริยธรรม , ความคาดหวัง
เกี่ยวกับผลที่เกิดจากการแสดงพฤติกรรมมีส่วนร่วม และ การควบคุมภายในสังคม
เพราะฉะนั้นหากสามารถทราบขนาดของแต่ละองค์ประกอบจะทำให้สามารถพยากรณ์ขนาดการ
มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนได้ โดยการนำคะแนนที่ได้ในแต่ละมาตรวัดแทนที่ใน
สมการถดถอยพหุต่อไป

$$\begin{aligned} \text{การมีส่วนร่วม} &= 192.23 + 26.69 (\text{บรรทัดฐานการรับรู้อำนาจ}) + 18.31 (\text{ปฏิกริยาจริยธรรม}) \\ &+ 2.07 (\text{ความคาดหวังเกี่ยวกับผล}) - 2.91 (\text{การควบคุมภายในสังคม}) \end{aligned}$$

ในส่วนของมาตรวัดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยลำพัง
จะใช้ในการหาระดับของการมีส่วนร่วม ทั้งนี้เนื่องจากค่าคงที่ จากสมการถดถอยพหุข้างต้น
มีขนาดสูงพอสมควรซึ่งแสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนจะต้อง
มีอยู่สูงในระดับหนึ่งที่จะเพียงพอทำให้ตัวแปรอิสระในสมการถดถอยพหุข้างต้นมีผลให้การมีส่วน
ร่วมเปลี่ยนแปลงไป การใช้มาตรวัดนี้จะทำให้ทราบได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
การพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับดังกล่าวหรือไม่ และอีกส่วนหนึ่งก็คือยังน่าจะมีตัวแปรอิสระอื่นๆที่
ยังมีได้นำมาศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนการ
นำมาตรวัดดังกล่าวมาใช้ในการวัดการมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาปัจจัยเหตุอื่นๆได้ซึ่งจะทำให้การ
ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน

การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้เห็นสภาพโดยรวมของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชนและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยจะนำเสนอ ดังนี้ คือ

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประชากร
2. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน
3. ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 207 คน ซึ่งสามารถสรุปลักษณะโดยทั่วไปได้ ซึ่งได้แก่ ลักษณะเพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนาเดิม และการได้รับคัดเลือกจากประชาชน ในหมู่บ้าน ให้เป็นตัวแทน ในการดำเนินกิจกรรมของหมู่บ้าน ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่าประมาณ 3 ใน 4 เป็นเพศชายที่เหลือเป็นเพศหญิง เมื่อพิจารณาในด้านอายุของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ช่วงอายุ 31 - 40 ปีมีสูงที่สุดคือร้อยละ 32.85 รองลงมาได้แก่กลุ่มอายุ 41 - 50 ปีมีอยู่ร้อยละ 25.60 และกลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปีมีอยู่น้อยที่สุด คือร้อยละ 0.48 ส่วนในด้านการศึกษานั้น พบว่า กว่า 4 ใน 5 สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงมาได้แก่การสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยม คือมีอยู่ร้อยละ 11.59 และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีมีอยู่น้อยที่สุด คือร้อยละ 0.48 สำหรับในด้านภูมิลำเนาเดิมนั้น พบว่า เกือบร้อยละ 90.0 เกิดและเติบโตขึ้นมาในหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน

ตารางที่ 24 จำนวนและร้อยละของลักษณะประชากรและการได้รับคัดเลือกจากประชาชนในหมู่บ้าน ให้เป็นตัวแทน ในการดำเนินกิจกรรมของหมู่บ้าน

ลักษณะทางประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ (n=207)
<u>เพศ</u>		
ชาย	130	62.8
หญิง	77	32.2
<u>อายุ</u>		
ต่ำกว่า 20	1	0.48
21 - 30	27	13.05
31 - 40	68	32.85
41 - 50	53	25.60
50 - 60	44	21.26
สูงกว่า 60	14	6.76
<u>ระดับการศึกษา</u>		
ประถมศึกษา	176	85.02
มัธยมศึกษา	24	11.59
สายอาชีพ	2	0.97
ปริญาตรี	1	0.48
อื่น ๆ	4	1.94
<u>ภูมิลำเนาเดิม</u>		
เกิดและเติบโตที่เดิม	189	88.88
ย้ายจากหมู่บ้านอื่น	19	9.12

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ลักษณะทางประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ (n=207)
การได้รับคัดเลือกจากประชาชนในหมู่บ้านให้เป็นตัวแทนในการดำเนินกิจกรรมฯ		
เคย	96	46.38
ไม่เคย	111	53.62

1. เพศ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้ เป็นเพศชาย 130 คน คิดเป็นร้อยละ 62.8 และเป็นเพศหญิง 77 คน คิดเป็นร้อยละ 32.2 จะเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ร้อยละ 30.6 โดยที่หน่วยในการวิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำครัวเรือน หรือตัวแทนของครัวเรือนในเขตพื้นที่อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี เพศของกลุ่มตัวอย่างเป็นได้ทั้งชายและหญิง ซึ่งตามปกติผู้นำครัวเรือนในสังคมไทย จะเป็นเพศชายเกือบทั้งหมด แต่อย่างไรก็ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงในการวิจัยครั้งนี้มีอยู่จำนวนมากพอสมควร ทั้งนี้ อาจจะเนื่องจากเป็นผู้รายงานให้ข้อมูล ในฐานะผู้นำครัวเรือนและตัวแทนของครัวเรือน (กรณีที่พักบ้านไม่อยู่)

2. อายุ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้ช่วงอายุที่มีจำนวนตัวอย่างมากที่สุด คือ ช่วงอายุ 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.85 รองลงมาคือช่วงอายุ 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.60 และช่วงอายุ 51-60 ปีคิดเป็นร้อยละ 21.26 แต่อย่างไรก็ตามจะพบว่า ทั้ง 3 ช่วงอายุมีขนาดค่อนข้างใกล้เคียงกันอย่างไรก็ตามมีผู้ตอบรายงานที่อายุต่ำกว่า 20 ปี 1 คน (อายุ 18 ปี)คิดเป็นร้อยละ 0.48 ซึ่งเป็นเพศหญิงและเป็นครอบครัวใหม่

3. ระดับการศึกษา ของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 85.02อยู่ในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับของกระทรวงศึกษาธิการ ในสมัยก่อนระดับที่สูงกว่าประถมศึกษา มีอยู่เพียงร้อยละ 14.08 เท่านั้น

4. ภูมิลำเนาเดิม กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนมากเกิดและเติบโตในหมู่บ้านของตนเอง 188 คน คิดเป็น ร้อยละ 88.88 และย้ายจากหมู่บ้านอื่นเข้ามาอยู่ 19 คน คิดเป็นร้อยละ 9.12

5. การได้รับเลือกจากประชาชนในหมู่บ้านให้เป็นตัวแทนในการดำเนินกิจกรรมมา กลุ่มตัวอย่าง เคยได้รับการคัดเลือกจากประชาชนในหมู่บ้านเป็นตัวแทนในการดำเนินกิจกรรมพัฒนา ของหมู่บ้านถึง 96 คน คิดเป็นร้อยละ 46.38 และไม่เคยได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 53.62 ผู้ที่เคยได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทนก็มีจำนวนน้อยกว่าที่ไม่ได้รับคัดเลือก เป็นตัวแทนฯ เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ข้อมูลได้แสดงให้เห็นว่าการได้รับเลือกเป็นตัวแทนในการดำเนิน กิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านมีลักษณะที่เป็นไปได้ง่าย และโอกาสที่จะได้รับเลือกเป็นตัวแทนในการดำเนิน กิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านมีอยู่สูง

6. ลักษณะทั่วไปของชุมชน สำหรับงานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรีซึ่งได้ทำการศึกษาหมู่บ้านตัวอย่างจำนวน 21 หมู่บ้าน จากตำบล 6 ตำบล โดยทั่วไปอาชีพหลักของประชาชน อาจจะแบ่งเป็นส่วนใหญ่ ๆ ได้ 2 ส่วนคือ

1) อาชีพทางด้านเกษตรกรรม ซึ่งแต่เดิมโดยส่วนใหญ่จะทานาเป็นหลัก ในระยะหลังปรากฏว่ามีการพัฒนาเทคโนโลยีทางด้านเกษตรกรรมสูงมากขึ้น โดยเฉพาะใน ด้านเมล็ดพันธุ์ การประมงน้ำจืด พืชสวน และมีการขยายตัวอย่างกว้างขวางและมีการรองรับ ทางด้านตลาดมากพอสมควรทำให้ได้ผลตอบแทนคุ้มกับการลงทุน ประชาชนในกลุ่มนี้มักจะเป็น เกษตรกรเดิมที่พยายามปรับเปลี่ยน ซึ่งเป็นผลทั้งจากการเลียนแบบชุมชนใกล้เคียงและการ ได้รับข่าวสารจากภาครัฐและเอกชน

2) อาชีพรับจ้างในภาคอุตสาหกรรมปรากฏว่าในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาจังหวัด ชลบุรี และจังหวัดฉะเชิงเทรา มีการเพิ่มมากขึ้นในภาคอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะ โรงงานอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกในรูปต่างๆ ประชาชนในกลุ่มหมู่บ้านโดยส่วนใหญ่ ได้ เข้ามามีอาชีพและเป็นแรงงานในการรองรับกับภาคอุตสาหกรรม

สภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปอยู่ในฐานะค่อนข้างดี สภาพสังคมในบางพื้นที่มีพัฒนา วิทยุ และวิทยุหลายเลขาคืออยู่บ้าง การพัฒนาโดยทั่วไปของประชาชนมีกิจกรรมและโครงการ พัฒนาอยู่มาก ทั้งที่ริเริ่มจัดตั้งโดยรัฐ และประชาชนริเริ่มดำเนินการเอง

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน

ในลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน Norman Uphoff (อ้างใน อนุภาพ : 23-24) ได้ร่างกรอบพื้นฐานเพื่อการอธิบายและวิเคราะห์การมีส่วนร่วม ในแง่ของรูปแบบของการมีส่วนร่วมโดยแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการได้รับและใช้ประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

โดยที่ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน พิจารณาความมากน้อยในระดับของการมีส่วนร่วม 3 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมในระดับสูง การมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง และการมีส่วนร่วมในระดับต่ำ

(1) การมีส่วนร่วมในระดับสูง หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนสามารถที่จะดำเนินการตัดสินใจดำเนินกิจกรรม การกำหนดผลประโยชน์ การประเมินผล การแก้ไขข้อขัดข้องโดยประชาชนในชุมชนเองทั้งหมด

(2) การมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชน มีความสามารถที่จะดำเนินการตัดสินใจ ดำเนินกิจกรรม การกำหนดผลประโยชน์ การประเมินผล การแก้ไขข้อขัดข้องโดยชุมชนเพียงบางส่วนในกิจกรรมพัฒนา และจะต้องได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับค่าตอบแทนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(3) การมีส่วนร่วมในระดับต่ำ หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนไม่มีความสามารถที่จะดำเนินการตัดสินใจ ดำเนินกิจกรรม การกำหนดผลประโยชน์ การประเมินผล การแก้ไขข้อขัดข้องได้โดยชุมชนตนเอง จะเป็นเพียงผู้รับบริการ หรือรับคำสั่งจากเจ้าหน้าที่

ของรัฐ

จากกรอบแนวคิดเบื้องต้นจะได้ใช้ในการพิจารณาหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของอำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี

ในการดำเนินการพัฒนาชุมชนของอำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี ก็มีลักษณะทั่วไปเช่นเดียวกับการพัฒนาชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ กล่าวคือมีโครงการพัฒนาชุมชนขณะที่ดำเนินการภายใต้กรอบการพัฒนาของรัฐ โครงการพัฒนาจากองค์การภายนอกชุมชน และโครงการพัฒนาที่ดำเนินการโดยชุมชนเป็นเจ้าของโครงการ การพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมุ่งพิจารณาความสามารถของชุมชนในการเข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนา ดังนี้ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ

การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ ซึ่งเป็นการกำหนดความต้องการในชุมชนของคนจึงเป็นความสามารถของชุมชนที่จะมองเห็นปัญหาของชุมชนที่จะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตน และกำหนดสิ่งที่ตนต้องการ

ความสามารถของประชาชนในการมองปัญหาของหมู่บ้าน ยังมีไม่มากนัก กล่าวคือ ยังมีความสามารถในการกำหนดพิจารณาปัญหาของตนเองไม่เต็มที่เท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเกิดขึ้นจากเหตุผล 2 ประการ คือ

(1) ความเคยชินกับสภาพความเป็นอยู่ที่มีมาแต่เดิม

(2) การดำเนินการพัฒนาชนบทของรัฐ ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินการพัฒนาชนบทของรัฐ รัฐจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดความจำเป็นพื้นฐานความต้องการของประชาชน ในรูปแบบ กชช. จปฐ. ที่รัฐมีสูตรสำเร็จที่จะกำหนดความจำเป็นของชุมชนว่ามีความต้องการอะไรและมีความจำเป็นที่จะต้องแก้ไข้ปัญหาในเรื่องใด เป็นภาพที่รัฐมองความสามารถของชุมชนไม่เพียงพอที่จะกำหนดความต้องการของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ความไม่ไว้วางใจ) ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาความไม่เพียงพอของข้อมูลในการคิดและตัดสินใจ การพิจารณาปัญหาโดยชุมชนเองจึงยังคงใช้ประสบการณ์ที่มีมาแต่อดีต ประกอบกับความสับสนในข้อมูลของรัฐที่สร้างและวิเคราะห์ให้ บางครั้งเป็นความต้องการของชุมชนและชุมชนเห็นว่า

เป็นปัญหาที่ต้องแก้ไข ข้อมูลในล่วนของรัฐไม่สนับสนุนให้สามารถดำเนินการได้ หรือข้อมูลขัดแย้งกัน หากชุมชน มีความจำเป็น ก็จะต้องดำเนินการเอง ซึ่งก็จะทำได้ในกิจกรรมง่ายเท่านั้น ในล่วนของโครงการที่มีความลึกลับซับซ้อนหรือจำเป็นต้องใช้เงินทุนจำนวนมากก็จะเป็นไปได้ลำบาก

ดังนั้นการดำเนินการพัฒนาชนบทของรัฐไม่ได้ก่อให้เกิดการกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนสามารถที่จะกำหนดความจำเป็นของชุมชน และจะเป็นผลให้เกิดจากการเสนอแนะและชี้แนะของรัฐเป็นส่วนใหญ่ แต่อย่างไรก็ตาม ประชาชนในชุมชน หากเห็นว่าการเสนอแนะของรัฐ เป็นสิ่งที่จำเป็นและ เป็นปัญหาของชุมชนก็จะช่วยกันแก้ไขและกิจกรรมที่ใช้ในการแก้ไขปัญหของชุมชนจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคนส่วนใหญ่ของชุมชนความสามารถของชุมชนในเรื่องของการกำหนดแนวทางและกิจกรรมในการแก้ไขปัญหจะมีคุณภาพดีกว่าการกำหนดเป็นปัญหาของชุมชน ทั้งนี้อาจเกิดจากเหตุผลที่ว่าประสบการณ์การมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมพัฒนา (โครงการพัฒนา) กับองค์กรภายนอกมีอยู่มาก ประกอบกับองค์กรภายนอกเหล่านี้ได้เปิดโอกาส ให้เข้าร่วมในล่วนนี้ค่อนข้างสูงหรือไม่ก็เป็นการเล่นอภยกรรมให้ร่วมดำเนินการ เพื่อแก้ไขปัญหที่องค์กรภายนอกเห็นว่ามียู่ภายในชุมชน (การพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงในทักษะการวางแผนเบื้องต้น ในเรื่องข้อมูลและการวิเคราะห์เบื้องต้น ในการกำหนดกิจกรรม การพิจารณาเกิดขึ้นซ้ำมากซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายตัวและ โดยเฉพาะปัญหาความไม่ไว้วางใจของรัฐ)

การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ ในโครงการของชุมชนเอง โดยส่วนใหญ่ มักจะเป็นโครงการเพื่อการพัฒนาจิตใจและสังคม มีลักษณะการจัดการง่าย ๆ ไม่ลึกลับซับซ้อน ใช้เวลาในการดำเนินการไม่มากนัก แต่มักมีความต่อเนื่องเป็นประจำ และมีลักษณะของการร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชนสูง โครงการเหล่านี้จะเป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับ ประเพณีทางศาสนา โครงการที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมากในการดำเนินการ เช่น การบูรณะซ่อมแซมอาคารอุปโภคของชุมชน ซึ่งโครงการเหล่านี้มักจะเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดี พร้อมกับมีความสอดคล้องกับค่านิยมทางวัฒนธรรมของชุมชน

ในล่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพซึ่งมีลักษณะ เป็นส่วนตัว โดยเฉพาะการพัฒนาของการเกษตรสมัยใหม่ ที่ต้องใช้เทคโนโลยีในการจัดการ อาทิเช่น การเลี้ยงสัตว์ปีก การประมงผสมผลาน ประชาชนจะให้ความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีเหล่านี้ จาก

ประชาชนที่ประสบความสำเร็จจากการดำเนินการที่ผ่านมาและเทคโนโลยีการพัฒนาการเกษตรที่ถูกสร้างและคิดค้นโดยชาวบ้านด้วยตนเองก็ได้รับการยอมรับและถูกนำไปใช้อย่างง่ายดาย ลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้นเนื่องจากการพัฒนาเทคโนโลยีมีลักษณะที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของประชาชน และสามารถที่จะทำโดยประชาชนเอง จากประเด็นนี้ หากเปรียบเทียบกับการนำเทคโนโลยีของรัฐลงสู่ประชาชนมักจะเป็นการนำเทคโนโลยีที่ได้รับการทดลองและมีการจัดการลบล้างข้อบกพร่อง ประกอบกับประชาชนไม่มีความมั่นใจถึงผลที่จะเกิดขึ้น เนื่องจากการทดลองเหล่านี้ไม่เป็นที่ประจักษ์ของประชาชน การยอมรับที่จะนำไปดำเนินการจึงอยู่ในระดับต่ำกว่าถ่ายทอดเทคโนโลยีโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม เป็นการเข้าร่วมในรูปของการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหาร ความร่วมมือ การกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อการปฏิบัติ และรวมถึงการปรับเปลี่ยนวิถีดำเนินการให้เกิดความเหมาะสมกับหมู่บ้าน

การดำเนินกิจกรรมพัฒนาภายในหมู่บ้าน โดยส่วนใหญ่จะต้องได้รับความเห็นชอบจากประชาชนให้ดำเนินการได้ และหากกิจกรรมการพัฒนาที่ประชาชนเห็นว่าจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนแล้วก็จะแสดงพลังร่วมกันที่จะไม่ยอมรับกิจกรรมนั้น ๆ และกิจกรรมที่ได้รับการเห็นชอบก็จะร่วมดำเนินการจนสำเร็จ ซึ่งได้แสดงความอิสระต่อการดำเนินการ กิจกรรมพัฒนาภาคีพหุคูณ ในจุดเริ่มของการที่จะยอมรับหรือไม่ยอมรับกิจกรรมการพัฒนา และการแสดงออกของการไม่ยอมรับก็คือ การไม่ให้ความร่วมมือ ไม่ยอมที่จะเข้าร่วม ไม่ให้การสนับสนุนซึ่งย่อมมีผลโดยตรงที่จะทำให้โครงการ เหล่านี้ไม่บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ แต่อย่างไรก็ตามหากเห็นว่าเป็นประโยชน์จะดำเนินการพัฒนาจนสำเร็จ พร้อมกับมีความพร้อมที่จะสนับสนุนทรัพยากรของชุมชนในโครงการพัฒนาตามสมควร

แต่อย่างไรก็ตาม ประชาชนในชุมชนยังมีความต้องการที่จะได้รับความช่วยเหลือในรูปของการจัดการ เทคโนโลยี คาบปรึกษาหารือ และการสนับสนุนทรัพยากรจากชุมชนในโครงการและกิจกรรมที่มีความลบล้างข้อบกพร่อง โดยเฉพาะโครงการพัฒนาของรัฐและองค์กรภายนอกที่ใช้เงินทุนจำนวนมาก รวมถึงโครงการที่จะต้องอาศัยการประสานของชุมชนหลาย ๆ ชุมชนการจัดการในหลาย ๆ จุดยังคงต้องอาศัยความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐช่วยดำเนินการ เช่น การจัดการด้านการเงิน การจัดการด้านองค์กรประชาชน รวมถึงการ

กำหนดกฎเกณฑ์ให้ประชาชนต้องดูแลรักษาโครงการพัฒนาที่ดำเนินการมาแล้ว โดยเหตุผลที่โครงการจากองค์กรภายนอกชุมชนจะเป็นกิจกรรมที่ไม่มีความสืบเนื่องของวัฒนธรรมประเพณี มีลักษณะของการจัดการสมัยใหม่ในรูปของแผนและโครงการพัฒนา ความเป็นเจ้าของโครงการจะมีลักษณะขององค์กรภายนอกมากกว่าของชุมชน กิจกรรมพัฒนาเหล่านี้มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือในรูปของค่าปรึกษา และการพัฒนาทักษะในด้านการจัดการจากองค์กรภายนอกชุมชนเพิ่มขึ้น

จุดเริ่มของการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของประชาชนจะเป็นส่วนที่เกี่ยวเนื่องจากการมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ ซึ่งเป็นกระบวนการในการใช้ความคิดอันมีผลมาจากประสบการณ์ การเรียนรู้ ความสัมพันธ์กับค่านิยมทางวัฒนธรรมประเพณีการนำกิจกรรมพัฒนาใหม่ ที่มีลักษณะการจัดการ การดำเนินการที่ไม่เคยมีมาในอดีตการเรียนรู้จากสิ่งใหม่เพื่อให้เกิดประสบการณ์ จำเป็นต้องอาศัยเวลาที่จะปรับเปลี่ยนและพัฒนาหลักการจัดการให้เหมาะสมซึ่งจะต้องกระทำทั้งสองอย่าง คือ ทั้งผู้รับและผู้ให้ที่จะต้องให้เกิดความสอดคล้องซึ่งกันและกันมิใช่มุ่งที่การจัดการสมัยใหม่เพียงอย่างเดียวโดยปราศจากการคิดคำนึงถึงในแง่วัฒนธรรมชุมชนการให้เวลาและโครงการของการปรับเปลี่ยน(ทั้งสองฝ่าย) เป็นสิ่งที่จำเป็น การดำเนินการพัฒนาที่แล้วมา จะเป็นการด่วนตัดสินใจว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาของรัฐหรือองค์กรภายนอกไม่มากเท่าที่ควร ซึ่งจะพิจารณาได้จากกิจกรรมพัฒนาที่ริเริ่มโดยองค์กรภายนอกจะมีที่กระทำได้สำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรซึ่งมิให้เห็นอยู่เสมอ

3. การมีส่วนร่วมในการได้รับและใช้ประโยชน์

การมีส่วนร่วมในการได้รับและใช้ประโยชน์เป็นการเข้าร่วมในรูปของการนำประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมพัฒนานั้น ไปใช้ซึ่งแสดงออกในรูปของประโยชน์ทางเศรษฐกิจ จิตใจ และทางสังคม ทั้งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองโดยตรงและต่อส่วนร่วมซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเอง

การมีส่วนร่วมในการได้รับและใช้ประโยชน์ ประชาชนโดยส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมจากการได้รับและใช้ประโยชน์จากกิจกรรมมากกว่าการมีส่วนร่วมในลักษณะอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ทางจิตใจ ทางเศรษฐกิจและทางสังคม กิจกรรมพัฒนาของหมู่บ้านสามารถที่จะแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านได้และประชาชนเองก็ได้ใช้ประโยชน์จากกิจกรรมที่ได้

ดำเนินการไปแล้ว การมีส่วนร่วมในการได้รับและใช้ประโยชน์จะมีอยู่สูง ทั้งนี้อาจเนื่องจากการตัดสินใจดำเนินการจะต้องเป็นไปโดยความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ จึงต้องเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และสามารถแก้ปัญหของชุมชนได้ ประโยชน์จึงเกิดขึ้นแก่ชุมชน และทุกคนสามารถที่จะได้รับประโยชน์จากกิจกรรมนั้น ๆ ได้โดยเสนอกากัน การมีส่วนร่วมในการได้รับและใช้ประโยชน์มีความเกี่ยวเนื่องกับการมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการว่าเป็นอย่างไร หากกิจกรรมที่มีตัวริว่าจะดำเนินการเป็นประโยชน์ต่อชุมชน และสามารถแก้ปัญหของชุมชนได้แล้ว การมีส่วนร่วมในการได้รับและใช้ประโยชน์จากกิจกรรมจะเป็นไปได้สูง แม้ว่าประชาชนอื่น ๆ จะไม่ได้เข้าร่วมในกระบวนการคิดตัดสินใจ และดำเนินการก็ตาม

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการมีส่วนร่วมในรูปแบบของการพิจารณาตรวจสอบการดำเนินการดำเนินการไปแล้วว่ามีปัญหาอย่างไร มีประโยชน์อย่างไรสามารถที่จะพัฒนาให้เกิดกิจกรรมต่อเนื่องได้หรือไม่ และมีการดำเนินการที่จะรักษากิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้วมากน้อยเพียงใด

การมีส่วนร่วมในการประเมินผลจะก่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงชันกว่าเดิม และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมของประชาชน การมีส่วนร่วมในการประเมินผลประชาชนจะมุ่งไปที่ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการว่าเกิดผลดีเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างไร ส่วนการประเมินในวิธีการดำเนินการจัดการเพื่อปรับปรุงวิธีการดำเนินการ รวมถึงการลร้างกิจกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ จะมีน้อยกว่า ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมการพัฒนาในหลายโครงการโดยเฉพาะโครงการที่เกิดขึ้นจากองค์กรภายนอก การมีส่วนร่วมในการประเมินวิธีการดำเนินการและการจัดการจะอยู่ในอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรขององค์กรนั้น ๆ การรับรู้จะเป็นเพียงการประเมินว่าเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนเช่นไร ประกอบกับโครงการเหล่านี้มักจะให้ประชาชนเสนอโครงการตามเงื่อนไข แล้วอนุมัติเท่านั้น ขั้นตอนอื่น ๆ ประชาชนจะไม่ได้เข้าร่วม และโดยลาพังในโครงการที่มีความลัดับซับซ้อน ความสามารถของประชาชนในการประเมินการดำเนินการ ระบุได้เพียงเกิดประโยชน์หรือไม่เท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามการประเมินในลักษณะนี้ ทำให้ทราบว่ากิจกรรมที่จะดำเนินการในคราวต่อไป สมควรจะดำเนินการต่อไปหรือไม่ และตนเองควรหรือไม่กับการที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนานั้น ๆ

จากจุดนี้การมีส่วนร่วมในการประเมินผลเพื่อควบคุมการดำเนินงานขององค์กรภายนอกจะเกิดขึ้นเพียงระดับหนึ่งเท่านั้น แต่ในจุดที่จะควบคุมการดำเนินการทั้งหมดยังเป็นไปไม่ได้ไม่ดีเท่าที่ควร การเปิดโอกาสให้ประชาชน หรือองค์กรประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลในขั้นตอนการจัดการน่าจะเป็นจุดที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลในโครงการประเมินผลทั้งระบบต่อไป ซึ่งจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอย่างเต็มที่

หากพิจารณาพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ในพื้นที่อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี ระดับการมีส่วนร่วมในระดับกลาง กล่าวคือ การที่ประชาชนในชุมชนมีความสามารถที่จะดำเนินการตัดสินใจ ดำเนินกิจกรรม การกำหนดผลประโยชน์ การประเมินผลการแก้ไข้ปัญหาโดยชุมชนได้ในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะโครงการที่เป็นของชุมชนเอง โครงการขององค์กรภายนอกที่มีความล้าสมัยซับซ้อนในการจัดการ ไม่น่ามากนัก ในส่วนที่เป็นโครงการขององค์กรภายนอกที่จะต้องจัดการที่ล้าสมัยซับซ้อน หรือต้องใช้ทุนทรัพย์จำนวนมาก ยังคงต้องการคำปรึกษาเสนอแนะ ชี้แนะ ชี้แนะจากเจ้าหน้าที่โครงการตามสมควรรวมถึงความต้องการที่จะได้รับความช่วยเหลือของการสนับสนุนจากภายนอกอยู่บ้างซึ่งรวมถึงส่วนประกอบในเรื่องของการคิดและตัดสินใจ ประเมินผล แต่อย่างไรก็ตามความมีอิสระในเรื่องของการแสดงความต้องการของชุมชนเอง เพื่อออกมาในรูปของกิจกรรมที่สามารถจะแก้ไข้ปัญหาของชุมชนได้ก็อยู่ในระดับค่อนข้างสูง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ในขั้นตอนของการได้รับและใช้ประโยชน์จะมีอยู่สูงกว่าขั้นตอนอื่น ๆ และมีส่วนในขั้นตอนของการร่วมดำเนินการจะมีอยู่ต่ำกว่าขั้นตอนอื่น ๆ ซึ่งโดยเหตุผลส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากวิธีการเข้ามีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนได้เปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้ได้ละเอียดลึกซึ้งมากขึ้นเพียงใด การเปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้เกิดประสิทธิผลในแต่ละขั้นตอนของการมีส่วนร่วมย่อมมีผลต่อคุณภาพของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้การพัฒนาชุมชนสามารถที่จะเกิดขึ้นได้เองโดยชุมชน

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

จากกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน 4 ตัวแปร คือ

1. ศักยภาพของพฤติกรรมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน
  - 1.1 บรรทัดฐานตามการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรม การมีส่วนร่วม ฯ
  - 1.2 พฤติกริยาจริยธรรม
  - 1.3 ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมมา
  - 1.4 การประเมินความถูกต้องของพฤติกรรมมา
2. การควบคุมภายในสังคม
3. ความไว้วางใจและความเชื่อถือที่มีต่อองค์กรประชาชน
4. โอกาสของการเข้าร่วมอย่างอิสระ

จากการวิเคราะห์พบว่ามีปัจจัย 2 ตัวแปรที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือ ศักยภาพของพฤติกรรมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน และการควบคุมภายในสังคม และปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน 2 ตัวแปรคือ ความไว้วางใจและเชื่อถือที่มีต่อองค์กรประชาชน และโอกาสของการเข้าร่วมอย่างอิสระ ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะตัวแปรที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ดังนี้ คือ

1. ศักยภาพของพฤติกรรมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ศักยภาพของพฤติกรรม ซึ่งได้พิจารณาจากระบบความสัมพันธ์ของการประเมินความถูกต้องของพฤติกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผล การกระทำ พฤติกริยาจริยธรรม และการรับรู้บรรทัดฐานพฤติกรรมของบุคคลจากการวิเคราะห์ในทางสถิติปรากฏว่า ในตัวแปรศักยภาพของพฤติกรรมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตัวแปรย่อย 3

ตัวแปรที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในทิศทางเดียวกันอันได้แก่ บรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรม ปฏิกริยาจริยธรรม ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรม และ 1 ตัวแปร ที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วม คือการประเมินความถูกต้องของพฤติกรรม หากพิจารณาในภาพรวมของศักยภาพของพฤติกรรมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของอำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี จะเห็นว่ามีความศักยภาพอยู่ในระดับค่อนข้างสูงเนื่องจากประชาชนเห็นว่าพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องที่ถูกต้องแล้วเกิดผลดี มีความรู้สึกที่ดีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม เคยเห็นผู้อื่นทำพฤติกรรม ตนเองเคยทำ และมีความตั้งใจจะทำพฤติกรรมการมีส่วนร่วมหากมีโอกาส

พฤติกรรมการเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมทางสังคม พฤติกรรมหนึ่ง ซึ่งประชาชนเรียนรู้ได้จากประสบการณ์โดยตรง จากการสังเกตและจากการอธิบายชี้แนะ การเรียนรู้เกิดเป็นความเข้าใจในรูปของเจตนา ใจผลการกระทำภายในวัฒนธรรมภายในชุมชนของตนเอง ในส่วนของบรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมประชาชนมีความพร้อมอยู่มาก การเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในอดีตมีอยู่ค่อนข้างสูงและมีความตั้งใจที่จะทำให้มากขึ้นในอนาคตหากมีโอกาส ในส่วนนี้ได้แสดงถึงประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนว่ามีอยู่สูง และที่แล้วมากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในความรู้สึกของประชาชนเป็นพฤติกรรมในทางบวก ประเมินว่าเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้อง แต่อย่างไรก็ตามการประเมินความถูกต้องกลับไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทั้งนี้ อาจจะเป็นผลจากการอธิบายชี้แนะโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งประโยชน์ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมีลักษณะก่อให้เกิดเป็นค่านิยมว่าเป็นสิ่งที่ควรกระทำ เป็นสิ่งที่ถูกต้อง การประเมินความถูกต้องจึงมีความเบี่ยงเบนเนื่องจากค่านิยมจึงทำให้แม้ประเมินว่ามีความถูกต้องอยู่สูง แต่การแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมก็ไม่ได้เกิดสูงขึ้นตามกันอย่างมีนัยสำคัญ

ปฏิกริยาจริยธรรมเป็นปฏิกริยาที่ประชาชนได้แสดงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมนั้น ปรากฏว่ามีการแสดงออกในทางที่ดี ในลักษณะของการชื่นชมยินดี ความรู้สึกภูมิใจ ในกำลังใจพอใจ และเห็นด้วย หากประชาชนได้เข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนา(การแสดงปฏิกริยาในทางลบมีอยู่น้อยมากแต่ก็ยังพอมีในลักษณะการตำหนิ แสดงความรำคาญ หรือต่อต้าน) ซึ่งถือว่าเป็นแรงเสริมทางสังคม และกำหนดความเข้าใจการเรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมกับปฏิกริยาจริยธรรมในทางที่ดี การพัฒนาระบบการควบคุมโดยการเสริมแรงให้เกิดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนจะเกิดขึ้นอย่างง่ายดาย ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเรียนรู้ทางสังคม และเป็นกลไกสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในสังคม ปฏิกริยาจริยธรรมเป็นการแสดง

ให้เห็นถึงความต้องการทางสังคมได้ทางหนึ่งว่าต้องการให้พฤติกรรมคงอยู่ต่อไปในสังคมอย่างไร ซึ่งก็เป็นแนวทางที่จะก่อให้เกิดขึ้น เป็นวัฒนธรรมภายในชุมชน

ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนกับสิ่งที่มีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นความรู้สึกส่วนตัวถึงผลที่ตนเองต้องการจากการแสดงพฤติกรรม รวมถึงความเป็นไปได้ที่ผลนั้นจะเกิดขึ้นด้วย พร้อมกันสามารถแปลความเป็นค่านิยมของบุคคล ประชาชนในชุมชนมีความเชื่อว่าการเข้ามามีส่วนร่วมจะนำไปสู่ผลการกระทำในทางบวก และผลการกระทำเหล่านี้มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นได้มาก และไม่เชื่อหรือเป็นไปได้อย่างที่การมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนจะนำไปสู่ผลการกระทำในทางลบ และผลการกระทำทางบวกที่เชื่อว่าจะเกิดมากที่สุดก็คือ การเกิดผลดีต่อชุมชนเพราะฉะนั้น ประชาชนในชุมชนเห็นว่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนจะเป็นผลดีต่อชุมชนซึ่งก็สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาชุมชนที่จะเกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม วัตถุประสงค์อื่นๆ จะเป็นเรื่องรองลงมาได้แก่การเกิดความสุข สบายใจ ทำให้ชีวิตทรัพย์สินมั่นคงปลอดภัย ความรู้สึกตนเองมีค่าน่าภูมิใจการทำให้อายุได้สูงขึ้น การเป็นที่รักใคร่ชื่นชมของคนในชุมชน นอกจากนี้จะเกิดประโยชน์ผลดีต่อชุมชน ความรู้สึกเกิดความสุข ความสบายใจ ก็มีคะแนนอยู่ในระดับสูงเช่นกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดี เกิดความสบายใจที่ได้ทำ ไม่เอาผิดเอาเปรียบผู้อื่น จึงเป็นความพร้อมภายในบุคคลของชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างมาก

กล่าวได้ว่าศักยภาพของพฤติกรรมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนมีอยู่ในระดับสูง พร้อมกันก็มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมาก ทั้งนี้โดยผลจากการวิเคราะห์ศักยภาพของพฤติกรรมของประชาชนมีอำนาจในการอธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนสูงกว่าปัจจัยอื่น

2. การควบคุมภายในสังคม การควบคุมภายในสังคมมุ่งพิจารณาถึงการควบคุมของสังคมที่มีต่อประชาชนในชุมชนที่ไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในรูปของพฤติกรรมทางลบและจากการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่า มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในทางตรงข้ามกล่าวคือ หากแสดงพฤติกรรมในทางลบเพียงเล็กน้อยจะมีผลให้การเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมีสูงขึ้นได้ และพฤติกรรมที่แสดงออกมากที่สุดก็คือ การพูดจาขี้ขวน ขี้ก่นำให้เข้าร่วม โดยเชื่อว่าจะทำให้ผู้ที่ไม่เข้าร่วมได้ดีกว่าการแสดงตามพฤติกรรมอื่น ๆ โดยเฉพาะพฤติกรรมทางลบอันได้แก่การดำเนินคดี การแสดงความไม่พอใจให้รัฐบาลจะกระทำ

น้อยหรือความพยายามที่จะไม่กระทำซึ่งโดยภาพรวมการควบคุมภายในสังคมโดยวิธีการรุนแรงจะมีอยู่น้อยและจะแสดงออกภายในขอบเขตอำนาจของตนเอง ไม่ก้าวก่ายกัน แต่อย่างไรก็ตามประชาชนก็เห็นว่าการเฉยเมยไม่สนใจบุคคลเป้าหมาย ก็จะไม่ช่วยให้การมีส่วนร่วมมีมากขึ้นแต่ก็เป็นสิ่งที่ประชาชนชอบท่า ทั้งนี้ อาจเป็นผลจากอุปนิสัยที่ถือว่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องของความสมัครใจ และอำนาจในการควบคุมก็เป็นเรื่องของผู้นำชุมชนที่จะดำเนินการซึ่งการดำเนินการก็คงใช้วิธีการชักจูงมาให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วม จากจุดนี้ยังแสดงให้เห็นได้ว่าการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้วิธีการบังคับด้วยความรุนแรงหรือใช้การควบคุมทางสังคมที่รุนแรงแต่สามารถที่จะใช้วิธีการง่าย ๆ เพียงการชักจูงชักจูงก็ทำให้มีส่วนร่วมมากขึ้น อันแสดงให้เห็นถึงความพร้อมของการให้ความร่วมมือ ลักษณะของการประนีประนอมตามวัฒนธรรมชนบทไทยพร้อมกันก็ได้แสดงถึงความไม่เห็นแก่ตัวและพร้อมที่จะปรับตัวตามหากได้รับการชักจูง ลักษณะเช่นนี้ เป็นสิ่งที่ทำให้ชุมชนจะไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งที่รุนแรง

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนจะเป็นตัวแปรในเชิงจิตวิทยาสังคม ทั้งนี้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนซึ่งการศึกษาครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษา เพื่อให้ได้ตัวแปรอิสระจำนวนน้อยที่สุดที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของของตัวแปรตามได้มากที่สุด เมื่อสิ้นสุดการวิเคราะห์ ตัวแปรอิสระในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกลับไม่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนศักยภาพความพร้อมภายในชุมชนเองมีบทบาทอย่างสูงต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนและเป็นพื้นฐานที่สำคัญการพัฒนาที่จะเข้าถึงการพึ่งพาตนเองได้ การจัดการทางด้านการบริหารการพัฒนาจะมีผลที่จะทำให้การมีส่วนร่วมในการพัฒนามีคุณภาพสูงขึ้นจนสามารถที่จะพึ่งตนเอง

ในการพัฒนาชุมชนของไทย ในส่วนที่เกิดขึ้นจากรัฐและองค์กร เอกชนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะเปิดช่องทางให้ประชาชนได้ เข้ามีส่วนร่วมในขั้นตอนของการกำหนดความต้องการและประเมินผล เพื่อเสริมสร้างทักษะและพัฒนาให้เกิดความสามารภใน 2 ส่วนนี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองของประชาชน การลดช่องว่างของความไม่ไว้วางใจต่อประชาชน เป็นสิ่งสำคัญที่จะเปิดช่องทางให้เกิดการพึ่งตนเองของประชาชนได้ในที่สุด การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างมีคุณภาพก็จะเกิดขึ้นได้ในที่สุดจึง เป็นเรื่องของการพัฒนาการจัดการการบริหารการพัฒนาของรัฐให้เกิดความสามารภใน 2 ส่วนนี้

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนศึกษากรณี อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี เป็นความพยายามที่จะศึกษาค้นหาปัจจัยเชิงศักยภาพของชุมชนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และนำมาสร้างมาตรฐานศักยภาพของชุมชนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน รวมถึงการศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามนโยบายของรัฐ กับความเป็นจริงที่จะพึงพาตนเองได้ของชุมชนของประชาชนในเขตพื้นที่ อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ให้เกิดคุณภาพมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาค้นคว้า เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกรอบแนวคิดในการวิจัยได้คือปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน 4ปัจจัย คือ

1. ศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย
  - 1.1 บรรทัดฐานตามการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ฯ
  - 1.2 ปฏิกริยาจริยธรรม
  - 1.3 ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมฯ
  - 1.4 การประเมินพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
2. การควบคุมภายในสังคม
3. ความไว้วางใจ และ เชื่อถือที่มีต่อองค์การประชาชน

4. โอกาสของการเข้าร่วมอย่างอิสระ

และได้ทำการทดสอบปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ข้อถามประเภทกำหนดตัวเลือก
2. ข้อถามประเภทปลายเปิด

ประกอบด้วยข้อถามที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรตาม 1 ตัวแปร และตัวแปรต้น 4 ตัวแปร และข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบรายงาน โดยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้นำครัวเรือน หรือผู้แทนครัวเรือนจำนวนทั้งสิ้น 207 คน จากการสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มหลายขั้นตอน

จากการวิเคราะห์ความเชื่อถือของแบบสัมภาษณ์ (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้องภายใน โดยวิธีวิเคราะห์ข้อความ (Item Analysis) ในแต่ละตัวแปรมีความความเชื่อถือสูงกว่า 0.80 (Alpha มากกว่า 0.80) ถือได้ว่ามีความเชื่อถืออยู่ในระดับสูง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์มีดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐาน ซึ่งได้แก่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Multiple Regression Analysis โดยวิธี Stepwise Solution)

สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน

จากการศึกษาพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง
2. ศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับสูง โดยที่
  - 2.1 บรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับสูง กล่าวคือ เคยทำอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง เคยเห็นผู้อื่นทำและมีความตั้งใจที่จะทำมากขึ้นในอนาคตหากมีโอกาส
  - 2.2 ปฏิกริยาจริยธรรมอยู่ในระดับสูง กล่าวคือ ความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน จะได้รับการแสดงออกในทางที่ดีมากกว่าในทางลบอย่างมาก
  - 2.3 ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับสูง กล่าวคือ ประชาชนมีความเชื่อในระดับสูงที่ว่าพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนจะก่อให้เกิดผลกรรมในทางบวกและผลกรรมเหล่านี้มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นได้สูง
  - 2.4 การประเมินพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับสูง กล่าวคือ ประชาชนประเมินว่าพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เป็นพฤติกรรมที่ถูกต้องในระดับสูง
3. การควบคุมภายในสังคมจะอยู่ในระดับต่ำ กล่าวคือ ประชาชนในชุมชนจะแสดงปฏิกริยาในการที่ควบคุมบุคคลที่ไม่เข้ามีส่วนร่วม ในขนาดที่ไม่รุนแรงมากกว่ารุนแรงและเชื่อว่าจะให้ผล ในการควบคุมที่ดีกว่าการแสดงปฏิกริยารุนแรง
4. ความไว้วางใจ และความเชื่อถือที่มีต่อองค์การประชาชนอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง

5. โอกาสของการเข้าร่วมอย่างอิสระ อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ

จากตัวแปรอิสระ 4 ตัว ปรากฏว่าเมื่อผ่านการวิเคราะห์หาค่าคงที่เชิงพหุ โดยวิธีการ Stepwise Solution แล้วมีตัวแปรเพียง 2 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างแท้จริงกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน คือ

1. ศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยที่มีตัวแปรย่อย 3 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันคือ

1.1 บรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

1.2 ปฏิกริยาจริยธรรม

1.3 ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (ส่วนการประเมินพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ)

2. การควบคุมภายในสังคมมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม

ส่วนตัวแปรที่เหลือเมื่อวิเคราะห์ในที่สุดไม่ปรากฏว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ โดยที่ตัวแปรที่ 1 (ตัวแปรย่อยที่ 1.1, 1.2, 1.3) และตัวแปรที่ 2 มีความสัมพันธ์โดยรวมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนได้ เท่ากับ 0.7073 และสามารถอธิบายความแปรปรวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนได้ เท่ากับร้อยละ 50 โดยมีค่า $F=50.56841$ อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.00

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตามลำดับ ดังนี้ คือ

1. ศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยที่มีตัวแปรย่อยที่มีความสัมพันธ์ มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม ตามลำดับดังนี้

1.1 ปฏิกริยาจริยธรรม

1.2 บรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมความร่วมมือ

1.3 ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมความร่วมมือ

2. การควบคุมภายในสังคม

สามารถคาดการณ์ความร่วมมือของประชาชนในการพัฒนาชุมชนได้จากการถดถอยเชิงพหุ ดังนี้ คือ

$$Y = 192.23 + 26.69X_1A + 18.31X_1B + 2.07X_1C - 2.91X_2$$

โดยที่ Y = การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

X_1A = บรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมความร่วมมือ

X_1B = ปฏิกริยาจริยธรรม

X_1C = ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมความร่วมมือ

X_2 = การควบคุมภายในสังคม

ค่าคงที่ = 192.23

มาตรวัดปัจจัยเชิงศักยภาพของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนประกอบด้วยมาตรวัดดังนี้คือ

1. มาตรวัดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วยคำถาม 25 ข้อ

2. มาตรวัดศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนประกอบด้วยมาตรวัดย่อย 3 มาตร ดังนี้

2.1 มาตรวัดบรรทัดฐานการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมความร่วมมือมีคำถาม 4 ข้อ

2.2 มาตรวัดปฏิกริยาจริยธรรม มีคำถาม 8 ข้อ

2.3 มาตรการความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรม
การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน มีข้อถาม 24 ข้อ

3. มาตรการควบคุมภายในสังคมประกอบด้วยข้อถาม 5 ข้อ

ข้อค้นพบในการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถสรุปเกี่ยวกับสมมุติฐานได้ดังนี้คือ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย

1. บรรทัดฐานตามการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ในทิศทางเดียวกัน
2. ปฏิกริยาจริยธรรม มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในทิศทางเดียวกัน
3. ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ในทิศทางเดียวกัน
4. การควบคุมภายในสังคมมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในทิศทางตรงกันข้ามระดับสูง

และปฏิเสธสมมุติฐานดังต่อไปนี้ คือ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนประกอบด้วย

1. การประเมินพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
2. ความไว้วางใจและความเชื่อถือที่มีต่อองค์กรประชาชน
3. โอกาสของการเข้าร่วมอย่างอิสระ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. วิธีการวิเคราะห์ในการวิจัย

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า มีตัวแปรอิสระเพียง 2 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้จากกรอบการวิจัยมีตัวแปรอิสระ 4 ตัวแปรที่น่าจะมีอิทธิพลต่อความแปรปรวน จึงเป็นจุดที่น่าสนใจที่ว่า การศึกษาเชิงปริมาณนอกจากจะตัดสินความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระจำนวนน้อยที่สุดที่สามารถอธิบายตัวแปรตามได้มากที่สุดแล้วจะทำให้สามารถที่จะบอกขนาดของระดับที่สมควรจะพิจารณาถึงอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่าง ๆ ที่มีต่อตัวแปรตาม และยังทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ละเอียดพอที่จะระบุถึงปัจจัยใดที่เราคิดว่าจะมีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อกันนั้นจะมีอิทธิพลหรือความสัมพันธ์ต่อกันจริง ๆ มากน้อยเพียงใด ดังเช่น ปัจจัยในเรื่ององค์การประชาชนในชุมชนที่ได้รับความไว้วางใจและ เชื่อถือจากประชาชน ในชุมชนโดยลำพังมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนและมีมากกว่าการควบคุมภายในสังคม แต่ปรากฏว่าอิทธิพลของปัจจัยการควบคุมภายในสังคมก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของการมีส่วนร่วมของประชาชนฯ แต่ปัจจัยองค์การประชาชนในชุมชนที่ได้รับความไว้วางใจ และ เชื่อถือจากประชาชนชุมชนกลับไม่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของการมีส่วนร่วมของประชาชนฯ จึงเป็นผลจากปัจจัยอื่นที่เข้ามาเกี่ยวข้อง การศึกษาเชิงปริมาณที่อาศัยการวิเคราะห์เชิงถดถอยพหุโดยวิธี Stepwise Solution น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาตัวแปรทางสังคมซึ่งมีความสลับซับซ้อนของความสัมพันธ์ที่มีต่อกันระหว่างตัวแปรอิสระ ให้ได้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามที่แท้จริง

2. การพิจารณาขีดจำกัดของทิศทางของความสัมพันธ์

ในอีกจุดหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ ทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามขีดจำกัดบนและขีดจำกัดล่างของขนาดความสัมพันธ์ที่จะก่อให้เกิดอิทธิพลที่ผลต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม ดังเช่นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการควบคุมภายในสังคมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนฯ ในทิศทางตรงข้าม จากการพิจารณาความหมายในเชิงทฤษฎี เมื่อพิจารณาความหมายเป็น ได้ยากที่สังคมหนึ่งๆ จะไม่มีการควบคุมภายในสังคมเลย แต่ระดับของการควบคุมจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมภายในสังคมนั้นๆ จะแสดงความเข้มแข็งของการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม ให้ เป็น ไป ในกรอบที่แต่ละสังคมนยอมรับได้อย่างไร จากการวิจัยครั้งนี้การควบคุมภายในสังคมในระดับต่ำจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมให้สูงขึ้น แต่ไม่ได้หมายความว่า

ว่าการละเลยที่จะควบคุมจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมสูงขึ้น ผลปรากฏว่าการละเลยที่จะควบคุม (เพิกเฉย) มีผลให้การเข้าร่วมกับน้อยลงกว่า มีการควบคุมภายในสังคมแต่ต้องไม่ใช้การควบคุมที่มีระดับความรุนแรงในเรื่องของการสร้างเครื่องมือและการตีความภายในกรอบแนวคิดจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องระมัดระวังที่จะให้สอดคล้องไปกับสภาพความเป็นจริง การสร้างเครื่องมือที่วัดพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นปฏิกิริยาต่าง ๆ หากสามารถแสดงผลที่เกิดจากพฤติกรรมในรายละเอียดของแต่ละปฏิกิริยาที่แสดงออกจะช่วยในการตีความสอดคล้องกับความจริงมากขึ้น ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทางพฤติกรรมศาสตร์พร้อมกันจะทำให้เห็นภาพพฤติกรรมทางสังคมของวัฒนธรรมนั้น ๆ ได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงและไม่ละเลยที่จะพัฒนาความจริงในเชิงทฤษฎี

3. การพิจารณาตัวแปรที่ประกอบด้วยตัวแปรย่อยหลายตัวในการวิเคราะห์

ในการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุโดยวิธี Stepwise Solution การพิจารณาตัวแปรอิสระ เพื่อเข้าสู่สมการถดถอยพหุในกรณีที่มีตัวแปร 1 ตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรย่อยหลายตัวแปรทำให้เกิดประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการพิจารณาความหมายของตัวแปรนั้น มีดังนี้คือ

1. พิจารณาตัวแปรย่อยทั้งหมดรวมเป็นตัวแปรอิสระตัวเดียว
2. พิจารณาตัวแปรย่อยแต่ละตัว เสมือนเป็นตัวแปรอิสระจากกัน

การพิจารณาตัวแปรอิสระที่ประกอบด้วยตัวแปรย่อยหลายตัวแปรจากทั้งสองลักษณะต่างมีข้อเด่นข้อด้อย กล่าวคือ

ในการพิจารณาตัวแปรย่อยทั้งหมดรวมเป็นตัวแปร ตัวเดียวนั้นจุดเด่นก็คือ ก่อให้เกิดความสมบูรณ์ในเนื้อหา รวมถึงการครอบคลุมในประเด็นที่ประกอบขึ้นเป็นปัจจัยนั้น ๆ สิ่งที่สำคัญจะต้องมีความชัดเจนในแนวคิด ทฤษฎี ว่าปัจจัยนั้น ๆ ประกอบด้วยตัวแปรย่อยอะไรเป็นองค์ประกอบซึ่งจำเป็นจะต้องมีลักษณะของการเป็นองค์ประกอบ (Factor) แต่อย่างไรก็ตามในกรณีแนวคิด ทฤษฎี ไม่ได้กำหนดอย่างชัดเจน กล่าวคือ ตัวแปรย่อยไม่มีลักษณะของการเป็นองค์ประกอบที่ชัดเจน การพิจารณาตัวแปรย่อยทั้งหมดรวมเป็นตัวแปรตัวเดียว อาจจะมีผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามเปลี่ยนแปลงไปได้ โดยเฉพาะอาจจะมีผลให้ขนาดความสัมพันธ์และอำนาจในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามต่ำลงและหากต่ำลงมากก็จะมีผลกระทบต่อทฤษฎีครั้งนั้น ทั้งนี้ เนื่องจากอาจจะมีตัวแปรย่อยหนึ่งตัวหรือหลายตัว

ซึ่งเมื่อรวมกับตัวแปรย่อยอื่น ๆ กลับมีผลให้ขนาดของความสัมพันธ์และอำนาจในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงลดลงได้ และหากใช้วิธีการพิจารณาตัวแปรย่อยแต่ละตัว เหมือนเป็นตัวแปรแต่ละตัวอิสระจากกัน จะมีผลให้ขนาดของความสัมพันธ์และอำนาจในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญได้นั้น คือ การได้ตัวแปรย่อยบางตัวในตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามอย่างแท้จริง อาทิเช่น กรณีตัวแปรศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชนซึ่ง ในแนวคิดทฤษฎีไม่ได้กำหนดอย่างชัดเจนว่าตัวแปรย่อยในเรื่องบรรทัดฐานการรับรู้ ปฏิกริยาจริยธรรม ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้น การประเมินพฤติกรรมมา อยู่ในลักษณะของการเป็นองค์ประกอบ เพียงกำหนดว่าจะต้องการศึกษาสิ่งเหล่านี้ และเมื่อนำตัวแปรย่อยทั้งหมดรวมเป็นตัวแปรศักยภาพของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน ปรากฏว่าเมื่อเข้าสู่สมการถดถอยพหุ ในขั้นแรกขนาดของความสัมพันธ์ร่วมกับตัวแปรการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเท่ากับ .57271 อำนาจการอธิบายร้อยละ 32.8 แต่หากพิจารณาตัวแปรย่อยแต่ละตัว เหมือนเป็นตัวแปรอิสระจากกัน กล่าวคือ ให้ตัวแปรย่อยแต่ละตัวเข้าสู่การวิเคราะห์ถดถอยพหุปรากฏว่ามีเพียง 3 ตัวแปรย่อย เข้าสู่สมการ และ 1 ตัวแปรย่อยไม่สามารถเข้าสู่สมการ ขนาดของความสัมพันธ์ร่วมของ 3 ตัวแปรย่อยเข้าสู่สมการที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเท่ากับ .6951 อำนาจอธิบายร้อยละ 48.32 ซึ่งจะเห็นได้ว่าการพิจารณาในแบบที่ 2 ทำให้ขนาดความสัมพันธ์และอำนาจอธิบายสูงขึ้นกว่า เดิมอย่างมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษาวิจัยโดยรวม พร้อมกันก็จะได้ตัวแปรอิสระจำนวนน้อยที่สุดที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้มากที่สุดด้วย (ดังรายละเอียดที่ได้กล่าวไว้ในขั้นตอนของการวิเคราะห์)

ในกรณีที่แนวคิดทฤษฎีมีการกำหนดตัวแปรย่อย ในลักษณะของการ เป็นองค์ประกอบ อาทิเช่น การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรย่อยคือ การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการได้รับและใช้ประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล จำเป็นจะต้องพิจารณาร่วมเป็นตัวแปรอิสระตัวเดียว ซึ่งเป็นความจำเป็นทางทฤษฎี พร้อมกันผลการวิเคราะห์สถิติก็แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างและความจำเป็นที่จะต้องรวมเป็นตัวแปรเพียงตัวเดียว กล่าวคือ ขนาดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจะมีสูงกว่าการแยกพิจารณาตัวแปรย่อยแต่ละตัว

ในส่วนนี้เป็นการชี้ให้เห็นถึงความระมัดระวังในเรื่องของการพิจารณาตัวแปรหลักที่ประกอบด้วยตัวแปรย่อยหลายตัว เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของเนื้อหาทฤษฎีแนวคิด พร้อมกับให้ผลการวิเคราะห์ที่ถูกต้องสอดคล้องกับความเป็นจริง ความจำเป็นในเรื่องของการที่จะทำการ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. การ เพิ่มศักยภาพของพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

จากผลการวิจัย ในครั้งนี้และ ข้อค้นพบในการวิจัย พบว่าปัจจัยศักยภาพของพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ปัจจัยการควบคุมภายในสังคม มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน และมีความสัมพันธ์ระดับสูง และหากข้อสรุปดังกล่าวเป็นการถูกต้องแล้ว สร้าง ให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบว่าประชาชน ในชุมชนมีศักยภาพของพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมในระดับใด รวมทั้งจะต้องทราบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน(อาจจะ ใช้มาตรวัดที่ได้พัฒนาจากการวิจัย ในครั้งนี้) เพื่อจะได้ทราบว่าสามารถที่การ เพิ่มศักยภาพของพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ในขนาดใด และการ เพิ่มศักยภาพดังกล่าวจะต้องดำเนินการ ในลักษณะ ของการ เตรียมชุมชน ให้มีความพร้อมที่จะ เข้ามีส่วนร่วม โดยสมัครใจ โดยความพร้อมใจ มากกว่าการสร้างแรงจูงใจทางวัตถุ ในรูปของ โครงการ ผลประโยชน์ที่จะ ได้รับจากโครงการ ทั้งนี้ เนื่องจากผลประโยชน์ในลักษณะนี้ถึงแม้ว่าจะสามารถ เห็น ได้ง่ายแต่ก็ไม่สามารถสร้างความต่อเนื่องได้ พร้อมกันยังมีผล ให้การพึ่งพาระบบภายนอกยังคงอยู่ต่อไป ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้

การพัฒนาศักยภาพดังกล่าวมีลักษณะ ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในชุมชน มีลักษณะ ของการ เผยแพร่การมีส่วนร่วม ให้เกิดขึ้นจน เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชุมชน การเผยแพร่ การ เข้าร่วมมีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ มีการชักชวน การชี้ให้เห็นว่าการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมมาด้วยการ เหนี่ยวนำให้เกิดปฏิกิริยาที่ดี เช่น การยกย่องชมเชย การได้รับการยอมรับ ความรู้สึกภูมิใจ จากบุคคลโดยรอบ เกิดการรับรู้ได้โดยง่ายเพราะฉะนั้นจะต้องมีลักษณะที่เปิดเผย ในวงกว้างมากขึ้น การอาศัยสถาบันสังคมภายในชุมชนจะทำให้การดำเนินการดังกล่าวเกิดขึ้นได้ ดีกว่า การเรียนรู้และการรับรู้จะเป็นไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ในขณะที่เดียวกันการ แสดงการควบคุมภายในสังคม อันได้แก่ การแสดงปฏิกิริยาทางลบ เช่น การตำหนิ ในระดับที่ไม่รุนแรงแต่เปิดเผยจะทำให้การมีส่วนร่วมประชาชนเพิ่มขึ้นได้

2. การสร้างคุณภาพของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนจะเข้าร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ได้ในระดับหนึ่ง การที่จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดคุณภาพสูงขึ้น เพื่อเข้าร่วมของการพึ่งพาตนเองได้นั้น องค์การภายนอกมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในเรื่องของแบบฝึกหัดในการพัฒนาชุมชนจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เกิดการเรียนรู้ ในรูปของประสบการณ์ได้ปฏิบัติในขั้นตอนการพัฒนาต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้นซึ่งจะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เกิดการพิจารณาที่จะควบคุมให้การดำเนินการพัฒนาเป็นไปในแนวที่สนองตอบความจำเป็นและความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง การเรียนรู้จากการอบรมการพัฒนาแก่บุคลากรของชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ยังไม่เพียงพอ ในเมื่อประสบการณ์ของความเป็นจริงยังอยู่ในการควบคุมขององค์การภายนอกในหลายขั้นตอน จึงไม่ประสบผลในแง่ของประสบการณ์ที่ประชาชนจะสามารถที่จะดำเนินการพัฒนาได้โดยชุมชนเอง การที่องค์การภายนอกชุมชนได้กระจายการดำเนินการพัฒนาในทุกขั้นตอนให้เรียนรู้โดยประสบการณ์น่าจะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดคุณภาพสูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การมีส่วนร่วมในปัจจุบันมีลักษณะทางด้านปริมาณมากกว่าคุณภาพ และโดยเฉพาะโครงการที่เกิดขึ้นโดยองค์การภายนอกชุมชน เพราะฉะนั้นองค์การภายนอกควรอยู่ในฐานะของการเป็นพี่เลี้ยงผู้สนับสนุนเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้ที่จะสามารถเข้าร่วมในขั้นตอนการพัฒนาต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้นอันจะเป็นผลในการพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด จึงเป็นเรื่องของการกระจายอำนาจในการดำเนินการ การตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมพัฒนา ซึ่งอาจจะได้ผลในการพัฒนาไม่รวดเร็วแต่กลับจะส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแพร่กระจายออกไปอย่างกว้างขวางจนเป็นผลให้ประชาชนสามารถที่พัฒนาด้วยการพึ่งพาตนเองได้

ความพร้อมขององค์การภายนอกชุมชน ที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมในการพัฒนาในขั้นตอนต่าง ๆ ปัจจัยอำนาจที่จะส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงเพื่อลดช่องว่างของความไม่ไว้วางใจระหว่างกันเอง ซึ่งจะก่อให้เกิดแรงจูงใจในตัวประชาชนที่จะพึ่งพาตนเอง คิดเอง ทำเองได้ในที่สุด พร้อมกันประสบการณ์จะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ความสามารถของคนในชุมชนที่จะปรับปรุงการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ เพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป หากได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน โดยที่หน่วยวิเคราะห์ที่ใช้ในการวิจัยเป็นหมู่บ้าน (การวิเคราะห์เป็นกลุ่ม) ซึ่งเหมาะกับการศึกษาพฤติกรรมทางสังคม อาจจะทำให้เห็นภาพที่ชัดเจนในการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างชุมชน ศักยภาพของการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน

2. ควรได้ทำการศึกษาปัจจัยอื่นๆที่อาจจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากค่าคงที่ที่ได้ในสมการถดถอยพหุจากการวิจัยมีค่าอยู่สูง ในระดับหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายังมีปัจจัยพื้นฐานบางประการที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอีก ซึ่งจะทำให้เห็นภาพของการมีส่วนร่วมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. ควรได้มีการศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยวิธีการทางสถิติในระดับที่สูงขึ้น อาทิเช่น การวิเคราะห์เส้นทางสังคม ก็โดยเหตุผลที่จะทำให้ความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือปัจจัยต่างๆ ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น

4. ควรได้มีการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนระหว่างกิจกรรมการพัฒนาที่องค์กรภายนอกเป็นผู้กำหนด กับ กิจกรรมพัฒนาที่ประชาชนในชุมชนกำหนดเอง ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งจะทำให้เห็นความแตกต่างของกิจกรรมพัฒนาในลักษณะต่างๆ ได้

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ และ กนกศักดิ์ แก้วเทพ. 2530. การพึ่งตนเอง ศักยภาพในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: สมาคมทอelikแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- จักรกฤษณ์ นรนิติตุงการ. 2522. แนวคิดใหม่ในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชัยพร วิชชาวุธ . 2531. พฤติกรรมจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: ฝ่ายวิจัย จุฬาฯ.
- ฉอาน วุฒิกรรรมศึกษา. 2524. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการงานในชนบท ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของตำบลห้วยพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฉลาตชาย รमितานนท์ .2526. "การมีส่วนร่วมของประชาชน : เจอนโซปฏิกิริยาและอนาคต". เศรษฐศาสตร์การเมือง. 2 (เมษายน-มิถุนายน 2526): 137
- ดิเรก ฤกษ์ห่วย. 2527. การพัฒนาชนบทเน้นการพัฒนาสังคมและแนวคิดความจำเป็นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร.
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. 2527. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข, มหาวิทยาลัยมหิตล.
- ธงชัย ลันติวงษ์. 2517. พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเรียนลไตร์.
- ธีระพร อูรรณไธ. 2525. "การพัฒนามาตรวัดปฏิกิริยาเชิงจริยธรรมต่อการกระทำของผู้อื่น". รายงานการสัมมนาเรื่องทิศทางของการวิจัยทางจริยธรรมและค่านิยม. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- นวลศิริ เปาโรหิตย์. 2527. จิตวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: รามคำแหง.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2527. กลวิธีแนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท". น. 103. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปกกรณ์ ปริยากร. 2520. ทฤษฎีแนวคิดและกลยุทธ์เกี่ยวกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปรัชญา เวฬุชช์. 2528. รายงานการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิมพ์วัลย์ ปรีดาสวัสดิ์. 2527. "ความสัมพันธภาพทางสังคมกับการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาหน่วยหลง". เอกสารการประชุมเรื่องคุณภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานสาธารณสุขมูลฐาน: กรณีศึกษาหมู่บ้านภาคเหนือและอีสาน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ฝึกอบรมนโยบายสาธารณสุข, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไพรัตน์ เดชะจินทร์. 2527. "นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุคศตวรรษที่ 21 การพัฒนาในปัจจุบัน". น. 6-7. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สนิท สัมหารการ. 2522. สังคมศาสตร์กับการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุจินต์ ลิมาภิรักษ์. 2532. ชาวบ้านสอนชาวบ้าน. เอกสารวิชาการชุดที่ 1. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.
- เสน่ห์ จามริก. 2527. "นโยบาย กลวิธี การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน". น. 22. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข, มหาวิทยาลัยมหิดล.

อศิน รพีพัฒน์. 2527 . "การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย". น. 115. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา . กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาานนโยบายสาธารณะสูง, มหาวิทยาลัยมหิดล.

อนุภาพ ภิระลาภ. 2530. การวิเคราะห์เชิงผสมผสานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ มหาบัณฑิต, โครงการบัณฑิตศึกษาพัฒนาสังคม สถาบันบริหารศาสตร์.

Agbayani, J.A., Jr. 1970 Popular Participation in Community Development in the Philippines. Manila: Institute of Local Work and Community Development, University of Philippines.

Arnstein, S.R. 1969. Leader of Citizen Participation . New York :The American Institute of Planners.

Carry, L.J. 1970. The Role of Citizen in the Community Development as a process. Columbia : University of Missoum.

Chaturvedi, H.R. and S.K.Mitra. 1982. Citizen Participation in Rural Development. New Delhi : Center for Policy Research.

Cohen, J. and N.T. Uphoff. 1977. Rural Development Participation. Ithaca : Cornell University.

Draper, J.A. 1979. " Issues and Future Trends in Community Development". pp.265. Participatory Democracy in Action. New Delhi: Vikas Publishing House.

- Fishbein, M. and I. Ajzen. 1975. Belief, Attitude, Intention and Behavior : An Introduction to Theory and Research. Mall : Addison-Wesley.
- Galtung, J. 1980. Agrarian Reform and Rural Development. Tokyo: UN. University.
- Haggood, D. 1969. The Role of popular Participation in Development. Cambridge, Massachusettes: M.I.T. Press.
- Ho, H. 1983. Strategies and Measures to Secure People' Participation in Development at the Grassroots Level. Professional Paper of ICSW, Western Pacific Regional Conference.
- Kasperson, R.E. and Breitbandm. 1974. Participation, Decentralization and Advocacy Planning. Resource Paper No.25. Washington D.C.: Association of American Geographers.
- Korten , E.F. 1981. Community Participation : A Management Perspective on Obstacles and Options in Bureaucracy and the Poor Closing the Gap. Manila: Asian Institute of Management.
- Macha, JH.J. 1982. Peasant Organization and Participation in Tangania. New Delhi:Oxford & IBH Publishing.
- Parel.C.P., G.C.Caldito ,P.L.Ferree,G.G.De Guzman,S.Simioco and R.H.Ta.1973. Sampling Design and Procedures. Singapore : The Agriculters Development Council.

- Reeder, W. 1973. Beliefs Disbeliefs and Social Action
Department of Rural Sociology Bulletin. New York:
University of Missouri.
- Steven, S.S. 1975. Psychophysics. New York : John Wiley & Sons.
- Department of International Economic and Social Affairs. 1982.
Popular Participation as a Strategy Development. New York:
United Nations.
- UNRISD. 1982. Popular Participation Programmes. An inquiry
into Power, Conflict and Social Change. UNRISD's
Research Notes Geneva.
- Uphoff, N.T. 1979. Feasibility and Application of Rural Development
Committee. Washington D.C.: The World Bank.
- _____. 1981. Farmers' Participation in Project Formulation
Design and Operation. Washington D.C.: The World Bank.
- Wertheim, W.F. 1981. The Urgency Factor and Democracy : a theoretical
contribution to Unrisd's debate on participation. Geneva:
UNRISD.
- Walfe, M. 1983. " Participation : the view from above." India
loque About Participation. Geneva: UNRISD.
- World Health Organization. 1981. Community Involvement in Health
for Primary Health Care. Geneva : WHO.

WHO/UNICEF. 1978. Report of the International Conference on
Primary Health Care. (n.p.)

การคำนวณ

แบบสอบถาม

"การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน"

คำชี้แจง เกี่ยวกับการตอบแบบสอบถาม

จุดมุ่งหมายของแบบสอบถามชุดนี้ก็ เพื่อนำไปใช้ในการสร้างแบบประเมินระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยผู้วิจัยจะเสนอข้อความที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน 80 ข้อความ เพื่อให้ท่านได้เสนอความเห็นว่าคุณค่าของข้อความเหล่านี้แสดงถึงการมีส่วนร่วมในขนาดใด โดยผู้วิจัยใคร่ขอให้ท่านได้พิจารณาความหมายจากนิยามของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแล้วกรุณาตอบแบบสอบถามตามวิธีการที่กำหนดให้ต่อไป

นิยาม ระดับของการมีส่วนร่วมของชุมชนจะพิจารณาถึงความแตกต่างที่ชุมชนสามารถที่จะดำเนินการตัดสินใจ ในการดำเนินกิจกรรม การดำเนินกิจกรรม การได้รับประโยชน์ การประเมินผล การแก้ไข้ปัญหา ได้โดยชุมชนเองโดยทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน

วิธีการ ในการตอบแบบสอบถาม

1. ให้ท่านพิจารณาข้อความในข้อที่ 1 แล้วลงความเห็นว่าคุณค่าของข้อความนี้แสดงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนมากน้อยเพียงใดแล้ว ให้ เขียน เป็นตัวเลขจำนวนเท่าใดก็ได้ เช่น 10 ลงในช่อง

2. ให้ท่านพิจารณาข้อความในข้อที่ 1 แล้วลงความเห็นว่าคุณค่าของข้อความนี้แสดงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนมีขนาดเป็นกี่เท่าของข้อความในข้อที่หนึ่ง เช่น ถ้าเป็นสองเท่าก็เป็น 20 ถ้าเป็น 1/2 ก็เป็น 5 ลงในช่อง

3. ให้ท่านพิจารณาข้อความในข้อต่อ ๆ ไปโดยเปรียบเทียบกับข้อความในข้อที่ 1 แล้วดำเนินการ เช่นเดียวกับวิธีการในข้อที่ 2

4. ผู้วิจัยจะได้นำคะแนนที่ได้ในแต่ละข้อ ไปดำเนินการทางสถิติเพื่อสร้างแบบประเมินระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนต่อไป

ผู้วิจัยหวัง เป็นอย่างยิ่ง ในความกรุณาของท่าน ในการตอบแบบสอบถามชุดนี้

ข้อความเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา	ขนาดการมีส่วนร่วม
1. ชุมชนจะยอมรับกิจกรรมพัฒนาที่องค์กรภายนอก เสนอ ให้	☐
2. ชุมชนมีการวิพากษ์วิจารณ์กิจกรรมพัฒนาที่องค์กรภายนอก เสนอ ให้	☐
3. ชุมชนมีความเห็นด้วยกับโครงการพัฒนาที่องค์กรภายนอก เสนอ	☐
4. ชุมชนมีการคัดค้านโครงการพัฒนาที่คิดว่าไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน	☐
5. ชุมชนมีการขอความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอกชุมชน ในการสนับสนุน การดำเนินกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ	☐
6. ชุมชนจะยอมรับความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอกอย่างไม่มีเงื่อนไข	☐
7. ชุมชนจะยอมรับความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอก เฉพาะที่จำเป็น	☐
8. ชุมชนจะเสนอโครงการพัฒนา เพื่อขอความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอก ภายใต้งานที่ยอมรับได้	☐
9. ชุมชนมีกิจกรรมที่ขอความช่วยเหลือจากประชาชนภายในชุมชน	☐
10. ชุมชนมีความสามารถที่จะดำเนินกิจกรรมพัฒนา โดยศักยภาพของชุมชนก่อน	☐
11. ประชาชนในชุมชนมีการพูดคุยถึงปัญหาของชุมชน	☐
12. ประชาชนในชุมชนสามารถที่จะทราบถึงสาเหตุของปัญหาของชุมชน	☐
13. ชุมชนมีการพูดคุยเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาที่จะแก้ปัญหของชุมชน	☐

ข้อความเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

ขนาดการมีส่วนร่วม

14. ชุมชนมีการส่งตัวแทนของชุมชน เพื่อปรึกษาหารือกับองค์การภายนอกชุมชน เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชน
15. ชุมชนมีการดำเนินการแก้ไขปัญหตามแนวทางวิธีการของชุมชน
16. ชุมชนมีการแลกเปลี่ยนแนวทางและวิธีการแก้ไขปัญหากับชุมชนอื่น ๆ
17. ชุมชนมีการถ่ายทอดวิธีการแก้ไขปัญหของตนเองแก่ชุมชนอื่น ๆ
18. ชุมชนจะยอมรับแนวทางแก้ไขปัญหจากองค์กรภายนอกทั้งหมด
19. ชุมชนมีการแต่งตั้งตัวแทนชี้แจงกับองค์กรภายนอกถึงความไม่เหมาะสมของโครงการพัฒนาที่องค์กรภายนอกเสนอมาให้ชุมชนดำเนินการ
20. ชุมชนสามารถที่จะ เสนอแนวทางที่เหมาะสม ในการดำเนินการตามโครงการพัฒนาที่องค์กรภายนอกเสนอมาให้ชุมชนดำเนินการ
21. ภายในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมพัฒนา
22. ชุมชนสามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับชุมชนได้
23. ชุมชนมีความสามารถที่จะปฏิเสธข้อเสนอขององค์กรภายนอกได้เมื่อเห็นว่า ข้อเสนอไม่เหมาะสม
24. ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่าชุมชนมีสิ่งที่จะต้องปรับปรุง
25. ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่ากิจกรรมต่าง ๆ มีผลกระทบต่อตนเอง

ข้อความเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา	ขนาดการมีส่วนร่วม
26. ชุมชนมักจะรอให้การดำเนินการพัฒนาเริ่มจากองค์กรภายนอก	☐
27. ชุมชนจะทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่องค์กรภายนอกร่วมดำเนินการอยู่	☐
28. การดำเนินกิจกรรมในการพัฒนาจะอยู่ในขอบเขตที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เอง	☐
29. ประชาชนในชุมชนมีความเห็นว่าปัญหาของชุมชน เป็นปัญหาส่วนร่วม	☐
30. กิจกรรมพัฒนาในชุมชนมาจากความคิดเห็นของเสียงส่วนใหญ่	☐
31. ชุมชนมีกิจกรรมพัฒนาที่อาศัยทรัพยากรจากภายนอกชุมชน	☐
32. กิจกรรมในการพัฒนาของชุมชนมักจะอาศัยทรัพยากรจากภายนอกชุมชน	☐
33. กิจกรรมในการพัฒนาของชุมชนประชาชนในชุมชนจะเป็นผู้ดำเนินการ	☐
34. กิจกรรมในการพัฒนาชุมชนอยู่ในการดูแลขององค์กรภายนอก	☐
35. กิจกรรมพัฒนาของชุมชนสามารถดำเนินการให้เป็นจริงตามที่ต้องการ	☐
36. กิจกรรมในการพัฒนาของชุมชนเมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นจะจบลงทันที	☐
37. ชุมชนมักจะมีกิจกรรมพัฒนาที่จบลงในระยะเวลานานสั้น	☐
38. กิจกรรมในการพัฒนาของชุมชนมักจะไม่สำเร็จเสร็จสิ้น	☐

ข้อความเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

ขนาดการมีส่วนร่วม

39. ชุมชนจะ เสนอความคิด เห็นและความต้องการกิจกรรมการพัฒนา ไปยังองค์กร ภายนอกก่อน	☐
40. ชุมชนจะ เสนอความต้องการ ในกิจกรรมการพัฒนา โดยความ เห็นชอบของ ประชาชนส่วนใหญ่	☐
41. ชุมชนจะดำเนินการ เฉพาะกิจกรรมที่สามารถแก้ไข้ปัญหา ของชุมชน ได้	☐
42. กิจกรรมการพัฒนา ของชุมชนมีการกระจายการพิจารณา ไปยังกลุ่มประชาชน กลุ่มต่าง ในชุมชนช่วยพิจารณา	☐
43. การแก้ไข้ปัญหา ของชุมชนมีวิธีดำเนินการหลายวิธีการ	☐
44. การแก้ไข้ปัญหา ของชุมชนจะมีการ เสนอปัญหาและแก้ไข ให้จบสิ้น ในการ ประชุมเพียงครั้ง เดียว	☐
45. การแก้ไข้ปัญหา ของชุมชนจะต้อง ได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอก	☐
46. กิจกรรมพัฒนาที่ชุมชนดำเนินการ ไปแล้วสามารถสร้างกิจกรรมพัฒนาต่อ เนื่อง อื่น ๆ เพิ่มขึ้น ได้	☐
47. ชุมชนมีการปรับปรุงกิจกรรมพัฒนาที่ได้ดำเนินการมาแล้ว	☐
48. ชุมชนสามารถที่จะปรับ เปลี่ยนกิจกรรมพัฒนา เดิมไปสู่กิจกรรมพัฒนา ใหม่ ๆ	☐
49. ชุมชนสามารถที่จะขยายกิจกรรมพัฒนาที่มีอยู่ ให้เพิ่มขึ้น ได้	☐

ข้อความเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา	ขนาดการมีส่วนร่วม
50. ชุมชนสามารถหาวิธีดำเนินการใหม่ ๆ ทดแทนวิธีดำเนินการ เดิมที่มีปัญหา	☐
51. ชุมชนมีการดำเนินการกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ให้สอดคล้องรับต่อเนื่องกันไป	☐
52. กิจกรรมการพัฒนาที่ไม่บรรลุผลชุมชนจะมีการทบทวนแก้ไขวิธีดำเนินการ	☐
53. ชุมชนมีการคัดเลือกตัวแทนเข้าร่วมพิจารณาการดำเนินการกิจกรรมพัฒนา ร่วมกับองค์การภายนอก	☐
54. ชุมชนมีการพูดถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ ในกิจกรรมพัฒนา ของชุมชน	☐
55. ชุมชนจะดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ของตนเองจนสำเร็จ	☐
56. ชุมชนมีกิจกรรม เพื่อการดูแลโครงการพัฒนาที่ได้ดำเนินการมาแล้ว	☐
57. ชุมชนมีกิจกรรม เพื่อการบำรุงรักษาโครงการพัฒนาที่ได้ดำเนินการมาแล้ว	☐
58. ชุมชนมีการกำหนดกฎเกณฑ์ให้ประชาชนในชุมชนต้องดูแลบำรุงรักษา โครงการพัฒนาที่ได้ดำเนินการมาแล้ว	☐
59. ชุมชนมีกิจกรรมพัฒนาที่จะปรับปรุงโครงการพัฒนาที่ชำรุดทรุดโทรม	☐
60. ชุมชนขอการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกในการดูแลบำรุงรักษาโครงการ พัฒนาต่าง ๆ	☐
61. ชุมชนได้พยายามขจัดสิ่งไม่ดีและไม่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนออก	☐

ข้อความเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา	ขนาดการมีส่วนร่วม
62. ชุมชนได้นำสิ่งที่ตีมีประโยชน์ต่อชุมชนเข้ามาใช้	☐
63. ชุมชนรักษาสิ่งที่ตีมีประโยชน์เอาไว้ไม่ให้เสื่อม	☐
64. ชุมชนจะดำเนินกิจกรรมพัฒนาที่มีเงินสนับสนุน	☐
65. ชุมชนจะเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมพัฒนาที่ก่อให้เกิดรายได้เท่านั้น	☐
66. ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากกิจกรรมพัฒนาที่ดำเนินการเท่าที่ใช้ได้	☐
68. ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากกิจกรรมพัฒนาที่ดำเนินการได้ตามที่ต้องการ	☐
69. ชุมชนมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อชุมชน	☐
70. ชุมชนมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านจิตใจต่อชุมชน	☐
71. ชุมชนมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนโดยส่วนรวม	☐
72. ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากกิจกรรมที่ดำเนินการไปแล้ว	☐
73. กิจกรรมที่ชุมชนได้ดำเนินการสามารถแก้ปัญหาของชุมชนได้	☐
74. ชุมชนได้มีการพูดคุยถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรมพัฒนา	☐
75. ชุมชนพร้อมที่ร่วมสมทบทรัพยากรในชุมชนในโครงการพัฒนาจากองค์การภายนอก	☐

ข้อความเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา	ขนาดการมีส่วนร่วม
76. ชุมชนพร้อมที่จะร่วมสนับสนุนในโครงการพัฒนาขององค์กรภายนอก เฉพาะที่เหมาะสมกับชุมชน	☐
77. ชุมชนพร้อมที่จะร่วมสนับสนุนทรัพยากรในโครงการพัฒนาขององค์กร ภายนอกดำเนินการเอง	☐
78. กิจกรรมพัฒนาในชุมชนสามารถที่จะให้บริการทั้งประชาชนภายในและ ภายนอกชุมชน	☐
79. ชุมชนมีการสร้างกิจกรรมที่เป็นสิ่งจูงใจในการควบคุมดูแลกิจกรรม พัฒนาที่ดำเนินการอยู่จากประชาชนในชุมชน	☐
80. ชุมชนมีวิธิตำเนินการที่จะแจกจ่ายผลประโยชน์จากกิจกรรมการพัฒนาได้ ตามความจำเป็นของประชาชนในชุมชน	☐
81. ชุมชนได้แสดงกำลังร่วมกันที่จะไม่ยอมรับกิจกรรมพัฒนาที่อาจจะ เป็น ผลกระทบต่อชุมชนของตนเอง	☐

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

7. ขอให้ท่านพิจารณาลักษณะกิจกรรมการพัฒนาในหมู่บ้านของท่านมีลักษณะต่อไปนี้หรือไม่
อย่างไร

ลักษณะของกิจกรรมพัฒนาในหมู่บ้าน	น้อย	ปานกลาง	มาก
<p>การร่วมคิดและตัดสินใจ</p> <p>7.1 กิจกรรมการพัฒนาภายในหมู่บ้านมีการกระจายการพิจารณาไปยังประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ช่วยพิจารณา</p> <p>7.2 ประชาชนภายในหมู่บ้านมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมพัฒนา</p> <p>7.3 ประชาชนในหมู่บ้านมีการพูดคุยเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาที่สามารถแก้ไข้ปัญหาของชุมชน</p> <p>7.4 หมู่บ้านจะเสนอความต้องการในกิจกรรมการพัฒนาตามความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน</p> <p>7.5 ประชาชนในหมู่บ้านมีความเห็นว่าปัญหาของชุมชนเป็นปัญหาของส่วนรวมที่จะต้องช่วยกันแก้ไข</p> <p>7.6 ประชาชนมีการพูดถึงปัญหาของหมู่บ้าน</p> <p>การดำเนินกิจกรรม</p> <p>7.7 ประชาชนในหมู่บ้านจะดำเนินการพัฒนาต่าง ๆ ของหมู่บ้านจนสำเร็จ</p> <p>7.8 หมู่บ้านมีการกำหนดกฎเกณฑ์ให้ประชาชนต้องดูแลรักษาโครงการพัฒนาที่ได้ดำเนินการไปแล้ว</p> <p>7.9 ประชาชนในหมู่บ้านพร้อมที่จะสมทบทรัพยากรของตนเองในโครงการพัฒนาที่ได้รับการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน</p> <p>7.10 หมู่บ้านสามารถที่จะปรับเปลี่ยนวิธีดำเนินการพัฒนาต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับหมู่บ้านได้</p> <p>7.11 กิจกรรมพัฒนาในหมู่บ้านประชาชนในหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการ</p>			

ลักษณะของกิจกรรมพัฒนา ในหมู่บ้าน	น้อย	ปานกลาง	มาก
7.12 หมู่บ้านมีกิจกรรมการพัฒนาที่อาศัยทรัพยากร ของหมู่บ้าน 7.13 การแก้ไขปัญห ของหมู่บ้านมีวิธีดำเนินการหลายวิธี 7.14 ประชาชน ในหมู่บ้านจะแสดงพลังร่วมกันที่จะ ไม่ยอมรับกิจกรรมพัฒนาที่อาจจะมีผลกระทบต่อหมู่บ้านของตนเอง 7.15 กิจกรรมพัฒนา ในหมู่บ้านมาจากความคิดเห็นของเสียงส่วนใหญ่ของประชาชน ในหมู่บ้าน			
การได้รับและการใช้ประโยชน์ 7.16 หมู่บ้านมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน ในด้านจิตใจ 7.17 หมู่บ้านมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนทางด้านเศรษฐกิจ (รายได้) 7.18 กิจกรรมที่หมู่บ้านได้ดำเนินการไปแล้วสามารถแก้ไขปัญห ของหมู่บ้านได้ 7.19 หมู่บ้านมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน โดยส่วนรวม 7.20 ประชาชน ได้ใช้ประโยชน์จากกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้ว			
การประเมินผล 7.21 หมู่บ้านมีกิจกรรม เพื่อบำรุงรักษาโครงการพัฒนาที่ได้ดำเนินการมาแล้ว 7.22 ประชาชน ในหมู่บ้านพูดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการพัฒนาของหมู่บ้าน 7.23 กิจกรรมพัฒนาที่หมู่บ้านดำเนินการไปแล้วสามารถสร้างกิจกรรมพัฒนาต่อเนื่องอื่น ๆ เพิ่มขึ้นได้ 7.24 ประชาชน ในหมู่บ้าน ได้พูดคุยถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินการพัฒนาที่ผ่านมา 7.25 หมู่บ้าน ได้นำสิ่งที่คิดประโยชน์ เข้ามาใช้			

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของประชาชน

8. ท่านเคยเข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ของหมู่บ้านหรือไม่
 เคยเข้าร่วมบ่อย เคยเข้าร่วมนาน ๆ ครั้ง ไม่เคยร่วม
 หากเคยเข้าร่วมในรอบปีที่ผ่านมาเข้าร่วม.....ครั้ง (ระบุจำนวน)
9. ท่านจะเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ของหมู่บ้านหรือไม่ถ้ามีโอกาส
 จะเข้าร่วมแน่ อาจจะเข้าร่วม จะไม่เข้าร่วม
10. ท่านเคยเห็นคนอื่น ๆ ในหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ หรือไม่
 เคยเห็นอยู่บ่อย ๆ เคยเห็นนาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเห็น
11. ท่านคิดว่าคนอื่น ๆ ในหมู่บ้านจะเข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ของชุมชนหรือไม่
 จะเข้าร่วมแน่ อาจจะเข้าร่วม จะไม่เข้าร่วม
12. คนส่วนใหม่ในหมู่บ้านจะแสดงออกในลักษณะใด ในการมีที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งในหมู่บ้าน
 เข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนา

ลักษณะที่แสดงออก	มาก	น้อย	เฉยๆ
12.1 ซินชมยินดี			
12.2 ภูมิใจ			
12.3 ให้กำลังใจ			
12.4 เห็นด้วยที่กระทำ			
12.5 พอใจ			
12.6 ตำหนึ			
12.7 ราคาราม (เบื่อหน่าย)			
12.8 ต่อด้าน			

13. ในกรณีที่ท่านจะเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน ท่านคิดว่า การเข้าร่วมนั้นๆ จะก่อให้เกิดผลตามมาภายหลัง ในลักษณะใด (ความเป็นไปได้ที่ผลดังต่อไปนี้จะเกิดขึ้น)

ผลที่คิดว่าจะเกิดตามมาภายหลัง	เป็นไปได้	เป็นไปได้น้อย	เป็นไปได้ไม่ได้
13.1 ทำให้รายได้สูงขึ้น			
13.2 ทำให้ชีวิตทรัพย์สินมั่นคงปลอดภัย			
13.3 เป็นที่รักใคร่ชื่นชมของคนในหมู่บ้าน			
13.4 รู้สึกว่าตนเองมีค่า น่าภูมิใจ			
13.5 เกิดความสุขความสบายใจ			
13.6 เกิดผลดีต่อชุมชน			
13.7 เกิดความทุกข์ร้อนใจ			
13.8 ทำให้ยากจนลง			
13.9 เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน			
13.10 เป็นที่รังเกียจและถูกตำหนิ			
13.11 รู้สึกว่าตนเองไร้ค่า			
13.12 นำฮันฮาย			

14. จากผลที่อาจจะเกิดจากการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ท่านมีความต้องการให้เกิดผลดังต่อไปนี้ได้อย่างไร

ผลที่อาจจะเกิดตามมาภายหลัง	หวังมาก	หวังบ้าง	เฉยๆ
14.1 ทำให้รายได้สูงขึ้น			
14.2 ทำให้ชีวิตทรัพย์สินมั่นคงปลอดภัย			
14.3 เป็นที่รักใคร่ชื่นชมของคนในชุมชน			
14.4 รู้สึกว่าตนเองมีค่า น่าภูมิใจ			
14.5 เกิดความสุขสบายใจ			
14.6 เกิดผลดีต่อชุมชน			

ผลที่อาจจะเกิดตามมาภายหลัง	หวังมาก	หวังบ้าง	เฉยๆ
14.7 เกิดความทุกข์ร้อนใจ			
14.8 ทำให้ยากจนลง			
14.9 เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน			
14.10 เป็นที่รังเกียจและถูกตำหนิ			
14.11 รู้สึกว่าตนเองไร้ค่า			
14.12 นำอับอาย			

15. ผลที่เกิดข้างต้นจากการเข้าร่วมกิจกรรม ท่านคิดว่าการเข้าร่วมในกิจกรรมมีความถูกต้องอย่างไร

( ) คิดว่าถูกต้อง ( ) ไม่แน่ใจ ( ) คิดว่าไม่ถูกต้อง

16. ในการมีที่บุคคลหนึ่งบุคคลใด ในหมู่บ้าน ไม่ยอมเข้าร่วม ในกิจกรรมของหมู่บ้านประชาชน ในหมู่บ้านจะแสดงออกต่อบุคคลที่ไม่เข้าร่วมฯ ในลักษณะใด และการแสดงออกเช่นนั้น มีผลให้บุคคลที่ไม่เข้าร่วมยอมเข้าร่วม ในกิจกรรมครั้งต่อไปอย่างไร

ลักษณะที่แสดงออกต่อบุคคลที่ไม่เข้าร่วมฯ	ขนาดที่แสดงออก			ผลที่ปรากฏต่อไป		
	มาก	น้อย	เฉยๆ	ดีขึ้น	เฉยๆ	แย่ลง
16.1 แจ้งให้ผู้นำหมู่บ้านดำเนินการ						
16.2 ตำหนิติเตียน						
16.3 แสดงความไม่พอใจให้รับรู้						
16.4 พูดจาขี้ข่วนชักนำไปให้เข้าร่วม						
16.5 คิดว่าเป็นเรื่องส่วนตัว						

หากประชาชน ในชุมชนแสดงออก ในลักษณะอื่น ๆ นอกจากนี้และมีผลทำให้ดีขึ้น
โปรดระบุลักษณะที่แสดงออก.....

17. ท่านคิดว่าปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้จะเป็นผลให้ประชาชน เข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้านได้
ลำบากหรือไม่สามารถที่จะ เข้าร่วมในกิจกรรมตามที่ต้องการหรือไม่อย่างไร

ปัจจัยต่าง ๆ	ทุกกิจกรรม	บางกิจกรรม	ไม่ใช่สาเหตุ
17.1 การได้รับข่าวสาร			
17.2 ค่าใช้จ่ายสมทบในกิจกรรม			
17.3 ช่วงเวลาที่ดำเนินกิจกรรม			
17.4 ความเป็นพวกต้อง เครือญาติ			
17.5 การยอมรับจากผู้ควบคุมกิจกรรม			
17.6 ต้องใช้เวลา ในการทำมาหากิน			
17.7 ความรู้ความสามารถ ในการร่วม			
17.8 ลักษณะ ของกิจกรรม			
17.9 อิทธิพลผลประโยชน์			

18. ประชาชน ในหมู่บ้านจะพิจารณาลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้ของกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทน
หรือเป็นแกนนำตัวหลัก ตัวตั้งตัวตีในการทำกิจกรรมต่างๆ ก่อนที่จะ เข้าร่วมในกิจกรรม
หรือไม่อย่างไร

ลักษณะ ของกลุ่มบุคคลที่เป็นแกนนำ	มาก	ปานกลาง	ไม่พิจารณา
18.1 ความสามารถที่จะทำ ให้กิจกรรมสำเร็จ			
18.2 ความซื่อสัตย์สุจริต			
18.3 ความจริงใจที่จะทำ เพื่อส่วนร่วม			
18.4 ความยุติธรรม			
18.5 เป็นที่เคารพนับถือของประชาชน			
18.6 ความรับผิดชอบต่อนำที่			
18.7 การแสวงหาสิ่งที่มีประโยชน์ ให้เกิดขึ้น			
18.8 ความเสียสละ			